

SCRISORI DE LA PETRE Ș. NĂSTUREL

dr. Mihai Sorin Rădulescu

În cele ce urmează este vorba de o selecție din scrisorile pe care regretatul bizantinolog Petre Ș. Năsturel (1923 – 2011) le-a trimis de la Paris, de-a lungul ultimilor săi ani de viață, autorului acestor rânduri. La început am ezitat să le încredințez tiparului dintr-o reținere ușor explicabilă: sunt menționate în ele o serie de personaje contemporane, cu precădere din lumea istoriografiei românești, ale căror sensibilități se cade să fie menajate. Totuși observațiile critice ale expeditorului sunt mai degrabă puține la număr și învăluite într-un ton bine dispus și optimist. Pe de altă parte, istoricul Petre Ș. Năsturel constituie una dintre personalitățile de marcă ale exilului românesc din ultimele decenii, astfel încât mărturia sa asupra evenimentelor, ideilor, oamenilor și faptelor lor mi se pare prețioasă.

Întâia oară am auzit de Petre Ș. Năsturel – trebuie să o mărturisesc – în contextul polemicii, aproape legendare, iscate în jurul paternității asupra *Invățăturilor lui Neagoe Basarab*. Faptul că bizantinologul român stabilit la Paris susținea pe retorul Manuil din Corint ca posibil autor al acestei scrieri clasice a literaturii românești vechi, deranja atmosfera culturală protocronistă și manifestările naționaliste ale unor intelectuali români din anii '80 care mergeau pe o linie trasată de partidul unic. A fost așadar o lecție de libertate a gândirii în această teorie de istorie literară a lui Petre Ș. Năsturel, pe care aveam să-l cunosc și să-l frecventez la Paris, începând cu toamna anului 1991. Mersesem la el la recomandarea istoricilor Paul Cernovodeanu și Ștefan S. Gorovei, de care ne legau preocupări genealogice comune, dumnealor, desigur, pe piedestaluri înalte, autorul acestor rânduri, ca învățăcel abia ieșit de pe băncile Facultății de Istorie din București. Am „fraternizat” imediat în ciuda diferenței de generație, rămânând într-o relație apropiată, până în apropierea sfârșitului său, în 2011. Deși ne despărțeau nu mai puțin de 43 de ani, Petre Ș. Năsturel știa să fie cald, deschis și plin de afecțiune, poate și pentru că avea el însuși un fiu.

Am simțit simpatie și din partea doamnei Tamara Năsturel, soția istoricului, care de fiecare dată când am comunicat – nu de puține ori – și-a manifestat interesul față de ce făceam, la Paris sau la București. A știut să fie pentru soțul ei un sprijin prețios și nu e o întâmplare faptul că volumul său apărut în anul 2000, în Danemarca – din păcate, într-un tiraj confidențial – îi este dedicat.

Spre deosebire de alți istorici români trăitori în Occident – i-am numit pe Nicoară Beldiceanu, Neagu Djuvara, Mihnea Berindei ș.a., regretatul bizantinolog Petre Ș. Năsturel a rămas și la Paris foarte atașat de preocupările sale dintotdeauna,

de subiectele pe care le atinsese în viața sa bucureșteană, desfășurată între 1943 – 1970, la Muzeul de Istorie al Bucureștilor și apoi la Institutul de Studii Sud-Est Europene. Și ca profil psihologic se deosebea mult de aceștia: mult mai înțelegător și mai apropiat de spudei, maleabil fără a face compromisuri deranjante și mai ales lipsit de morga pe care le-a dat-o multora schimbarea culorii pașaportului. Petre Ș. Năsturel a rămas întotdeauna Petre Ș. Năsturel, cu un umor bătrânesc inconfundabil și cu o dragoste nesmintită pentru vechea Românie. La 20 august 2004, învățatul parizian scria corespondentului său din București: „Și eu m-am păstrat țării trăind însă peste hotare, dar îndeletnicindu-mă numai și numai cu trecutul românesc. Un cercetător român plătit de statul francez, zic eu...” (vezi mai jos scrisoarea nr. 23).

Este probabil ceea ce, în ciuda atâtor împrejurări menite să despartă pe savantul sorbonard de tânărul venit de la București la studii de masterat sub oblăduirea profesoarei Catherine Durandin – pe care, în paranteză fie spus, folclorul franco-român a supranumit-o „*Madame Roumanie*” – a putut crea o legătură de durată, concretizată în multe zeci de epistole. Petre Ș. Năsturel era interesat, după cum se vede limpede în întreaga sa operă, de biserici și de genealogii, de boieri și de familiile lor, ceea ce a creat condiția unui dialog îndelungat, din care scrisorile prezentate aici sunt mai degrabă o mostră, dar una semnificativă.

Unul dintre istoricii interesați pe care i-am întâlnit în casa familiei Năsturel, în apartamentul nu foarte încăpător din blocul de la Malakoff în care locuiau, este bizantinologul și istoricul de artă Dumitru Năstase de la Atena. În toamna anului 1991 venise pentru câteva luni în capitala Franței – așa cum obișnuia să vină în fiecare an la Paris, pentru a-și îmbogăți bibliografia și a-și revedea amicii – și dormea în biroul ticsit de cărți al prietenului său parizian. Îi despărțea doar un an ca vârstă, dar Dumitru Năstase, bărbat frumos și plin de spirit, își ținea poate mai bine anii, nearătându-i. M-a impresionat cât de fluent vorbea limba neogreacă, ceea ce evident l-a ajutat mult în publicațiile sale din țara măslinilor. Am așternut imediat pe hârtie, în seara chiar în care ne-am cunoscut, amintirile sale genealogice despre familie, tatăl său fiind un reputat geograf, profesor universitar la Iași, iar mama, descendentă dintr-o familie de răzeși de care fiul era, firește, mândru, Vrăghieștii (familia Vrabie).

Altă dată am întâlnit la soții Năsturel pe Carmen Laura Dumitrescu, istoric de artă, stabilită și ea la Paris, fiica cunoscutului arheolog Vladimir Dumitrescu, din școala lui Vasile Pârvan. Spre deosebire de Mitel Năstase – după cum îi spuneau amicii, inclusiv gazda sa pariziană, hătru și optimist, dumneaei mi s-a părut cam blazată și dezamăgită de tot și de toate. Poate că nu îi mergea în Franța atât de bine pe cât se așteptase.

În primăvara anului 1995 l-aș fi dorit pe Petre Ș. Năsturel membru în comisia mea pariziană de susținere a doctoratului, în cadrul Institutului Național de Limbi

și Civilizații Orientale (INALCO, 2, rue de Lille, arondismentul 7, Paris). Nu s-a putut pentru că domnia sa era medievist, iar teza mea de doctorat privea cea de-a doua jumătate a secolului XIX, deși genealogiile de care mă ocupam în ea mergeau deseori până în evul mediu. Dar domnia sa a fost foarte aproape de mine în acele momente în care familia mea era în București, iar eu hălăduiam – cu multă încântare, ce-i drept – pe malurile Senei. În seara de dinaintea susținerii, pentru a-mi da curaj, ne-am întrunit în apartamentul din rue du Ranelagh al regretatului Alexandru Ghika, președintele Casei Românești din Paris, Petre Ș. Năsturel și soția sa, Eugen Lozovan, venit tocmai din Danemarca și autorul acestor rânduri. Seara aceea, plină de bună dispoziție și de spirit, mi-a rămas de neuitat.

Un alt moment semnificativ al întâlnirilor noastre a fost atunci când a venit pentru întâia oară la București, în primăvara anului 1996, după îndelungata absență cauzată de regimul comunist. Spre deosebire de alți intelectuali care pendulau între Occident și București, odată stabilit la Paris, Petre Ș. Năsturel nu a mai revenit în țară. Nu știu dacă a avut sau nu statutul de rezident român în străinătate, căci chestiunea aceasta ține de domeniul dosarelor secretizate și e adesea cam delicată. Cert este că regretatul savant nu s-ar fi simțit deloc în largul său în România anilor '80 și acest fapt nu e absolut deloc de mirare pentru un discipol al Părintelui Vitalien Laurent, al lui Vasile Grecu și al lui Nicolae Bănescu, discipol care trăise până la vârsta de 20 de ani în Franța interbelică.

În mai 1996, la sosirea la aeroportul Otopeni a fost întâmpinat într-o atmosferă de bucurie și solemnitate cum rar mi-a fost dat să fiu martor. Rudele și prietenii care veniseră să-l primească fluturau stegulețe ale Franței și ale României, animați de vărul său prin alianță doctorul Crângu Bronițki și totul a fost o efuziune de iubire pentru cel revenit la București după o lungă absență. A doua zi a avut loc o ceremonie la Institutul de Istorie „N.Iorga”, patronată de istoricul Șerban Papacostea, directorul de atunci și de vechiul său prieten Paul Cernovodeanu, director-adjunct. Cu prilejul acelei reveniri în București a venit în vizită și la noi acasă, în str. Levănțicăi 32 și am înregistrat lungul interviu despre viața și opera sa. Anii petrecuți în Occident nu îi stîrbiseră nimic din naturalețe. Marea problemă era însă cu auzul și în ciuda aparatelor auditive, comunicarea nu era întotdeauna prea ușoară. Istoricul nu putea să vorbească la telefon și poate că prin corespondența sa atât de bogată – întreținută și cu alți prieteni și discipoli din București și de aiurea – încerca să iasă din apăsătoarea senzație de izolare pe care i-o dădea scăderea drastică a auzului. Mai târziu aveam să aflăm că aparatul auditiv îi fusese trimis din Statele Unite de către o rudă a sa, sculptorul Monyo Mihăilescu-Năsturel, stabilit la Palm Beach, în Florida.

Prietenii săi din București erau mulți, dar cu deosebire era legat de Paul Cernovodeanu – ceea ce se vede din scrisorile de mai jos – și de epigrafistul Constantin Bălan. S-a apropiat și de o serie de tineri în care vedea, firește, viitorul

profesiunii. Petre Ș. Năsturel avea atât vocația prieteniei – a relației de afecțiune pe orizontală – cât și pe cea a profesoratului pe care l-a oficiat în Franța cu mult entuziasm, predând la Sorbona paleografia bizantină. Mă întreb dacă nu cumva deschiderea spre orizonturi largi, îmbinată cu cultul specialității – în fond mai puțin bizantinologia propriu-zisă cât mai mult studiul relațiilor culturale româno-bizantine și de după căderea Constantinopolului – avea ceva de-a face cu faptul că formația sa nu era cea de istoric, ci cea de filolog bizantinist. Născut și crescut în Franța dintre războaie și din vremea celui de-Al Doilea Război Mondial, istoricul s-a simțit acasă atât în România, țara strămoșilor săi paterni cât și în Grecia – unde a emigrat mai întâi – și apoi în Franța unde s-a stabilit în 1974. Odată cu venirea în țară în 1943, a fost nevoit să renunțe la cetățenia franceză, pentru ca abia în anii '90, revenit în Franța, să încerce și să reușească, cu mare dificultate, să o obțină din nou. Pentru francezi, istoricul era desigur prea român, iar pentru români, i se putea reproșa că nu aderase cum trebuia la regimul politic de după cel de-Al Doilea Război Mondial, că nu era de încredere.

Biografia lui Petre Ș. Năsturel a fost o aventură intelectuală și umană captivantă, din care nu au lipsit Securitatea, serviciile de spionaj și riscurile asumate. A depășit însă multe obstacole cu umorul și seninătatea sa, uneori chiar deconcertante. În spiritual maeștrilor pe care i-a avut la București, și-a așezat profesiunea pe întâiul plan și a încercat să producă cât mai mult, chiar dacă nu a dat la iveală tomurile care sunt în general așteptate de la fiecare istoric. În scrierile sale a îmbinat informațiile documentare cu intuițiile, a încercat în permanență lecturi noi de izvoare, transformând mediivistica greco-română într-o disciplină atrăgătoare, presărată cu figuri de spirit și cu referințe memorialistice.

Pentru Petre Ș. Năsturel, descendența din familia boierilor Năsturel-Herescu a avut în permanență o mare însemnătate, deși ea este contestată de unii autori precum preotul academician Nicolae M. Popescu, istoric al bisericii, sau genealogistul și heraldistul Emanoil Hagi-Mosco. Bunicul lui Petre Ș. Năsturel, generalul Petre V. Năsturel (1854 – 1920), și el un reputat istoric, cu lucrări de heraldică, genealogie și vexilologie, a dat la iveală un amplu studiu dedicat genealogiei Năsturelilor în care explica filiația ramurii sale din neamul cărturarului Udriște Năsturel. Pentru Petre Ș. Năsturel această filiație era o certitudine și a o pune în discuție risca întotdeauna să devină o vexațiune gravă.

Citindu-l pe generalul Petre V. Năsturel și povestea personajelor care fac legătura dintre cele două familii – poate aceeași ? -, Șerban Năsturel devenit călugărul Macarie și prezumatul său fiu Stoica, poți înclina să crezi că așa stau lucrurile. Poate că cu adevărat s-au abătut nenorociri asupra urmașilor Năsturelilor de la sfârșitul veacului XVIII – începutul celui următor. Totuși, dacă în legătură cu Năsturelii mai vechi sau cu Constantin Năsturel-Herescu, ctitorul Bisericii Dobroteasa, documentele

amintite de generalul Petre V. Năsturel abundă, atunci când vine vorba de Șerban Năsturel (Macarie) și de Stoica, deși erau mai aproape în timp de autorul studiului, suportul documentar devine cvasi-inexistent.

De ce ar fi abandonat aceștia prestigiosul și vechiul nume al Năsturelilor ? E adevărat că din a doua jumătate a secolului XIX, revine numele „Năsturel”, adăugat celui de „Vasilu”, care însemna, foarte simplu, „fiul lui Vasile”. Ultimul descendent sigur, pe linie masculină, al lui Udriște Năsturel – l-am numit pe cel de-al doilea Constantin Năsturel-Herescu, ultimul mare ban al Țării Românești, general și el, șef chiar al oștirii în timpul domniei lui Barbu Știrbey – a încetat din viață în anul 1874. Și-a lăsat averea Academiei Române – care a înființat cunoscutul premiu Năsturel – și nu rudelor sale sărăcite care ar fi avut desigur nevoie de bani. Totuși, acestea au purtat numele de Năsturel într-o perioadă apropiată în timp de existența lui Constantin Năsturel-Herescu și, mai ales, a nepoților săi de soră: Ecaterina Năsturel-Herescu a fost căsătorită cu velitul Alexandru Ghica zis „Barbă roșie” – frate cu tatăl scriitorului Ion Ghica –, având urmași, printre care pe Anica Ghica, devenită soția lui Iancu Manu, membru al Căimăcămiei de trei a Țării Românești din 1858. Este cunoscut faptul că Anică Manu – amintită cu inițialele „A.M.”–, Ion Heliade Rădulescu i-a închinat faimoasa poezie *Sburătorul*. Dealtfel moșia – cu conac – de la Budești (fost jud. Ilfov, astăzi jud. Giurgiu) a familiei Manu provenea din trupul de moșii de la sud de București moștenit de la familia Năsturel-Herescu.

Ei bine, cu aceste rude bogate și bine situate în familiile Ghica și Manu, puteau frații Vasiliu – al căror nume provenea de la tatăl lor, Vasile – să-și spună nestingheriți „Năsturel”, dacă nu erau înrudiți cu ei ?

Am întrebat de curând doi reputați medievști contemporani care l-au cunoscut pe Petre Ș. Năsturel – i-am numit pe Constantin Rezachevici și pe Ștefan Andreescu – dacă s-au ocupat cumva de filiația Năsturelilor din secolele XVII - XVIII și cum o privesc. Amândoi mi-au răspuns că nu s-au preocupat de descendența modernă a familiei Năsturel, iar dl. Ștefan Andreescu m-a sfătuit să nu pun în discuție chestiunea pentru că ar fi lipsit de pietate pentru regretatul istoric. Îmi vine să răspund la aceasta că au trecut aproximativ trei ani de la încetarea sa din viață, iar a examina critic problema descendenței Năsturelilor din secolele XIX-XX nu mi se pare un act de lezmajestate. Nu ar fi nici pe departe prima dată când un nume vechi reapare, iar oamenii se întreabă dacă e vorba de aceeași familie. Situații asemănătoare – nu întru totul, firește – se regăsesc și la familiile Fărcășanu, Rudeanu, Barnoschi și multe altele.

În *Istoria fondării orașului București*, locotenent-colonelul Dimitrie Papazoglu consacră multă atenție familiei Năsturel acordându-i o mare vechime și importanță în istoria orașului, probabil în mare măsură pentru că el însuși era un enoriaș al Bisericii Dobroteasa, ctitorită de această familie. În preajma bisericii, „făcându-și

acolo și acel Năsturel case mari la spatele bisericii, ale cărora ruine au stat până la anul 1855, apoi au dispărut. Locul însă se știe, căci l-am văzut și eu, ca unul ce sunt proprietar și șezător de 50 de ani în această suburbie a Dobrotesei”. Tocmai de aceea mărturia ofițerului pasionat de istoria orașului său mi se pare demnă de luat în seamă, chiar dacă este impregnată de inexactități și de optica romantică a epocii. Întâiul Constantin Năsturel-Herescu, din prima jumătate a veacului XVIII, și-a lăsat ctitoria, Biserica Dobroteasa, „în seama rudelor sale ce ședeau în dosul bisericei și din care au trăit în acele case, până la anul 1840, o femeie ce se zicea că este descendintă din acea nobilă și ilustră familie a Năstureilor”.

Este interesant de observat faptul că în apropierea Bisericii Dobroteasa există o străduță care astăzi poartă numele de „Intrarea Nestorei”. Se află pe cealaltă parte a Dâmboviței în raport cu Biserica Dobroteasa. Figurează în mai vechile ghiduri ale orașului sub numele de „Năsturei”, denotație care aduce aminte firește de familia ctitorilor din veacul XVIII, dar poate și de faptul că aceștia au locuit în această mahala a cărei înfățișare este atât de schimbată azi în raport cu ceea ce era altădată.

Potrivit preotului și istoricului Nicolae M. Popescu care așternea pe hârtie informații comunicate de preotul Vasile Costandinescu (1842 – 1935) de la Biserica Negustori, „Stoica Călugărul Găitănar” ar fi fost „căsătorit cu o nepoată bună a lui Năsturel”, având patru fii: Ștefan Dascăluș, Simion, Vasile – căsătorit cu Paraschiva – și Petre. Simion a avut o fiică, Tomaida, devenită soția preotului Vasile de la Biserica Negustori. Vasile a avut ca fii pe Ion, Zaharia și Petre (în realitate mai mulți, după cum se poate vedea mai jos), acesta din urmă fiind generalul Petre Vasiliu-Năsturel. Potrivit aceluiași preot Nicolae M. Popescu și Vasile Costandinescu, Ecaterina (Tinca), cea de-a treia soție a lui Anton Pann, a fost vară cu Simion Găitănar. Cu adevărat, prenumele „Tomaida” – destul de rar – al fiicei lui Simion Găitănar este același cu cel al mamei lui Anton Pann. Numele real ar fi fost așadar Găitănar, poreclă derivată dintr-o meserie, devenită nume de familie. Să fie vorba de o contaminare între „nasture” și „găitan” și de aici „Găitănar” devenit „Năsturel” ?

O apreciere asemănătoare avea și publicistul și genealogistul Emanoil Hagi-Moscu care poate să fi citit cele scrise de preotul Nicolae M. Popescu, istoric faimos și respectat în epocă, profesor universitar și membru al Academiei Române: „Familia Năsturel de astăzi, alias Vasiliu, scoborâtori din Stoica călugărul Găitănar, trăitor la începutul veacului al XIX-lea, zic că se scobora din familia Herăștilor-Năsturel, stinsă în persoana banului Constantin Năsturel acum un veac”.

Istoricul Paul Cernovodeanu, vechi prieten al lui Petre Ș.Năsturel, a luat și el poziție, într-o notă, față de această chestiune: „În genealogia familiei sale, generalul [Petre Vasiliu-Năsturel] a schițat istoricul acestei ramuri sărăcite care se trăgea din marele ban Constantin Herăscu-Năsturel (m. 3 februarie 1765) și prima sa soție Ancuța Pârșcoveanu. Aceștia au avut un fiu, Serban (m. 1802), desmoștenit

din pricina unor certuri de familie (odată cu recăsătorirea banului cu Smaragda Băleanu) și care la bătrânețe s-a călugărit la mănăstirea Glavacioc sau la Căldărușani luând numele de Macarie monahul. El a avut un singur fiu Stoica (c.1762 – 1830) postelnic, însurat la 14 ianuarie 1797 cu Kiriiaca, fiica lui Gheorghe rachierul și a Niței ot Bucovel. Iar Vasile (1814 – 1869), unul din cei șapte copii ai lor, este tatăl generalului (de unde și numele Vasiliu-Năsturel) [...]. Emanoil Hagi-Mosco [...] se îndoiește, pe nedrept după părerea noastră, de această filiație, fără să aducă nici o dovadă contrară”.

Interesante – dar nu întotdeauna foarte documentate – sunt considerațiile lui Petre Ș. Năsturel însuși cu privire la Năsturelii „de tranziție” genealogică, cei dintre vechii și noii Năstureli. Mergând îndeaproape pe urmele genealogistului familiei, bunicul său, bizantinologul scria că „fiul lui Constantin Năsturel și al Ancuței Pârșcoveanu s-a numit *Șerban*, întocmai ca bunicul său. În urma unui scandal pricinuit de recăsătorirea bătrânului ban, el a părăsit casa părintească. Mai târziu, căindu-se (mai ales că tatăl său îl blestemase), s-a călugărit și a devenit *Macarie monahul*; alegerea acestui nume, care pe grecește înseamnă «fericit», arată – după mine – că numai așa, îmbrăcând rasa, el a găsit alinare și împăcare, după o viață nefericită”. Prenumele „Șerban” poate veni de la tatăl marelui ban, dar putea veni, de asemenea, și de la voievodul Șerban Cantacuzino, din a cărui fiică, Ilinca, căsătorită cu Barbu Urdăreanu, scoborau, pe linie feminină, Năsturelii veacului XVIII. *Missing link*-ul este între acest personaj – cel de-al doilea Șerban Năsturel – și Stoica, din presupusa generație următoare, al cărui prenume nu are însă nicio legătură cu filiația Năsturelilor care până atunci obișnuiseră să reînvie prenumele unor antecesorii. Să repetăm că deocamdată nu se cunoaște niciun document care să ateste filiația Șerban Năsturel – Stoica, ceea ce e de natură să ne pună pe gânduri.

Asupra acestuia din urmă, istoricul nota: „Nu știu de ce fiul acestui Șerban (Macarie) [Năsturel] s-a numit *Stoica*. Poate de la naș sau de la vreo rudă din partea mamei lui. El a avut mai mulți urmași, printre care și pe străbunicul meu, *Vasile*. Acesta din urmă a avut și el câțiva copii; pe unii dintre ei, i-a prins în viață și tatăl meu, de pildă pe Ioan, ajuns și el general (m.1913), căsătorit cu Maria Budișteanu (sora celor trei generali din acel neam), pe Zaharia, pe Chiriac (Chiril), pe Gheorghe, pe Elena (căsătorită cu generalul medic Anghel Ștefănescu), pe Ralița (soția colonelului Petre Otetelișanu, 1852-1917), și, bineînțeles, pe Petre, bunicul meu”.

Mergând pe urmele genealogistului Gheorghe Bezviconi, am căutat mormintele familiei Năsturel de la cimitirul Bellu. Un mormânt impunător se găsește în figura 62, locul 12: împodobit cu blazonul Năsturel, aici se odihnește „General de divizie Petre V. Năsturel, 1854-1920, din vița marelui ban Konstandin Năsturel Fierăscul / Smaranda General P.V.Năsturel, 1867-1937 / Jeanne Năsturel, 1893-1965 / Ecaterina Nicolescu, 1897-1961 [născută Năsturel] / Nicolae A. Nicolescu,

1889-1935 / Ecaterina Tincuța Nicolescu, 1925-1980 / Șerban Năsturel, 1892-1966 / Smaranda Niculescu, 1927-1984 / Ancuța Năsturel, 1895-1986 / Zaharia V.Năsturel, 1848-1905". După cum se vede, numele „Vasilii” a dispărut cu totul, rămânând doar sub forma unei inițiale la cei mai vechi înmormântați aici. Prenumele „Zaharia” – care apare la un frate al generalului Petre Vasiliu-Năsturel – este cu totul neobișnuit pentru onomastica Năstureliilor de la Herăști și pentru cea a familiilor boierești în general.

În figura 66, locul 14, există o cruce impunătoare care străjuiește mormântul lui „Kiriak Vasiliu-Năsturel / Apărător al Independenței 1877-78 / 1843 – 8 februarie 1903". Prenumele lui Chiriak provine desigur de la cel al mamei sale Chiriaca. În același loc a fost înmormântată și Ada Magdalena Năsturel (1899-1991), de care este chiar vorba în scrisoarea nr. 6 de mai jos, soția lui Pârvu Năsturel, frate cu tatăl lui Petre Ș. Năsturel.

Un al treilea mormânt năsturelian, mult mai modest, se găsește în figura 70, locul 29 și cuprinde pe căpitanul Vasile Năsturel (+ 1911, *sic*), Alma Năsturel, C. sau Col. [lecțiune incertă] Năsturel, Maria Năsturel, Virgil Năsturel și Maria Mitulescu. Aflăm dintr-o comunicare a istoricului cine erau aceștia: „Înainte de a mă opri, voi aminti și de un văr de-al doilea al meu, Virgil Năsturel. Ne-am cunoscut prin anii '50, la Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții, unde el lucra ca arhitect. Era fiul căpitanului Vasile Năsturel (1868 – 1914, *sic*), al cărui tată, Gheorghe, era unul dintre frații bunicului meu. Bunicul meu i-a ales acestui nepot numele *Virgil*, pentru că i s-a părut a fi totuna cu... *Vârjoghe* ! Mama lui era o nobilă din țările baltice, din câte mi s-a spus, Alma von Lippert. Virgil Năsturel a murit demult, fără urmași”.

Revenind la Chiriaca, generalul Petre Vasiliu-Năsturel îi indică anul morții și astfel am avut norocul să-i găsesc actul de deces în original. Cum în mitrice nu este adesea trecută data morții, ci cea a înmormântării, ne mulțumim cu cea de-a doua: 31 mai 1859. În rubrica din registru „Numele, porecla și meseria mortului sau al moartei și al locului”, se poate citi: „Chiriaca văduva, mahalaoa idim [Staicu]”. În rubrica „Numele orașului sau al satului unde s-a îngropat mortul” este trecut cuvântul „idim”, adică în București, mahalaua Staicu. În rubrica „preotului care a îngropat pe mortul” figurează „preot Radu”. Mai întâi se poate observa că nu este scris în registru numele ei de familie, ci doar „**Chiriaca văduva**”. Nu ar fi fost normal să i se etaleze vechiul și prestigiosul nume ? De observat însă că în 1859 trăia încă cel de-al doilea mare ban Constantin Năsturel-Herescu.

În al doilea rând, dacă locuia în mahalaua Dobroteasa, de ce a fost înmormântată la Biserica Staicu și nu la cea de lângă casă? Biserica Staicu sau Bradu – Staicu – diferită de o altă biserică, mai cunoscută, cu un nume asemănător, Bradu – Boteanu, astăzi cunoscută sub numele de Biserica Boteanu – a fost demolată în anii '80. O fotografie a ei poate fi văzută în *Istoria Bucureștilor* a lui N.Iorga. Ea se găsea în apropiere de intersecția Căii Dudești cu străzile Traian și Nerva Traian, în cartierul rău famat numit „Crucea de piatră”. Era chiar biserica unde mergeau femeile de

moravuri ușoare să se roage pentru iertarea păcatelor. Poate că acea doamnă Năsturel de care vorbea Dimitrie Papazoglu în istoria sa, **nu** era identică cu Chiriaca, bunica paternă a generalului Petre Vasiliu-Năsturel, încetată din viață în mai 1859, pe când nepotul său nu avea decât cinci ani.

Pe de altă parte, fie amintită și o coincidență bizară: tot Chiriaca se numea și cea de-a treia soție a marelui boier Ștefan Pârșcoveanu, candidat la tronul Țării Românești în 1774, fratele Ancuței Pârșcoveanu, soția primului mare ban Constantin Năsturel-Herescu, ctitorii de la Bisericile Dobroteasa și Slobozia.

Potrivit generalului P.V. Năsturel, încrengătura rudelor sale paterne mai apropiate este următoarea: „Deși episcop la Troiță, mahalagiu în Staicu și ctitor la Dobrotăsa jupân Stoikița nu se ducea la altă biserică decât la Radu Vodă, fiindcă aici nu era cunoscut și, prin urmare, nu se simțea obligat să dea *rublio* la *miruială* cum apucase în vremuri mai bune, acum era încărcat cu o casă de copii căci a avut, pe cei ce au trăit mai mult:

Nae născut la 1799 mort flăcăiandru.

Ștefan născut la 1800 și mort... are urmași partea bărbătească

Ion „ „ 1802 „ „ 1881 neînsurat.

Trandafira născută la 1805 moartă... a avut numai 2 fete.

Simeon născut 1809 și mort 1856 are urmași care se sting prin fete.

Vasile născut la 1814 și mort 1869 are urmași.

Petre născut la 1816 și mort 1903 are urmași.

Închizând ochii jupân *Stoica* rămase bunica noastră cu copii mici în casă: și anume cu *Vasile* și cu *Petre*. *Unchiu Ion*, care nu s-a însurat cât a trăit, a înțeles să ia locul lui taică-său la sarcina casei și așa noi am deschis ochii pe dumnélui pe care îl socoteam ca pe soțul bunicăi.

Bunica, *Kiriaca*, a încetat din viață la 1859 și a fost înmormântată la biserica Bradului – Staicu lângă zidul ferestrei de la miazăzi a bisericei. Oasele i s-au adus apoi la Belu cu ale lui taica, când a încetat din viață maica mea la 1885”. Nicolae, Ștefan, Ion, Trandafira, Simeon, Vasile și Petre – tot atâtea prenume fără antecedente în genealogia boierilor Năstureli. E curios cum să se fi pierdut total memoria, pentru ca ea să reapară în generația generalului istoric și ulterior. Numele de botez nu sunt în cazul Năsturelilor moderni un indiciu al legăturii lor cu cei vechi, ci exact invers.

Drept urmare a uneia dintre vizitele pe care i le-am făcut acasă la Paris, Petre Ș. Năsturel mi-a trimis un mic arbore genealogic, datat 14 mai 1954, pe care i-l oferise unchiul său Nicolae A. Boicescu. În general conține datele consemnate de generalul Petre Vasiliu-Năsturel în ultima parte a studiului său, neaducând elemente în plus. Întâiul mare ban Constantin Năsturel-Herescu a fost căsătorit de două ori: prima oară cu Ancuța Pârșcoveanu și a doua oară cu Smaranda, al cărei nume de familie, Băleanu, este pus sub semnul întrebării. Din primul mariaj s-a născut Șerban (1720

– 1798, *sic*), călugărit sub numele de Macarie, a cărei soție nu este cunoscută. Din cea de-a doua căsătorie, marele ban a avut un fiu, Radu, căsătorit cu Anița Filipescu, părinții celui de-al doilea mare ban de mai târziu, Constantin Năsturel-Herescu.

Șerban a avut un fiu, Stoica (1756-1828), postelnic, căsătorit în 1796 cu Chiriaca ot Bucovel (+1859), Bucovel fiind un sat în județul Prahova unde posedau o vie. Potrivit lui Petre Ș. Năsturel, sărăcirea ramurii lui Stoica a fost cauzată de faptul că Șerban Năsturel ar fi fost blestemat de tatăl său, pentru că nu a acceptat recăsătoria acestuia.

Potrivit spiței genealogice a lui Nicolae A. Boicescu, Stoica a avut următorii copii, aceiași cu cei consemnați de socrul său, generalul istoric P.V. Năsturel, dar cu câteva completări: Nicolae (1798-1810), Ștefan (1800-1885), proprietarul casei din Crucea de piatră, pe care a răscumpărat-o generalul P.V. Năsturel, Ion (1802-1883), Trandafira (1805-1856) – soția unui Radu-, Simion (1808-1858), Vasile (1814-1869, înmormântat la cimitirul Bellu) și Petre (1816-1903). Vasile s-a căsătorit în 18 ianuarie 1839 cu Paraschiva (1820-1885, înmormântată în același cimitir), care era poate albaneză, în orice caz refugiată din Balcani. Vasile și Paraschiva au avut, la rândul lor, următorii copii: Gheorghe (1841-1882), căsătorit cu Cecilia, al cărei nume de familie nu era cunoscut; Chiril, căsătorit cu Ana Crăiniceanu, fără urmași; Ion (1845-1913), general, căsătorit cu Maria Budișteanu; Zaharia (1848-1903); Raluca (1852-1907), devenită soția colonelului Petre Otetelișanu; și Petre (I.IV.1854 st.v. – 4 (?) VIII.1920), general de divizie, căsătorit în 1892 cu Smaranda Eliad (1867-1937). Dintre aceștia, Gheorghe a avut doi copii, Ion (1866-1914), colonel, găsit mort în cortul lui în timpul unor manevre și Vasile (1868-1914), căpitan, de care a fost vorba mai sus. Generalul Iancu Năsturel a avut o fiică, Paulina (n. 1874), cu studii la Conservatorul din Viena, unde și-a găsit și soțul, pe arhitectul austriac Henri Susskind, stabilit prin căsătorie la București. Paulina și soțul ei au avut două fiice, Henrieta și Marieta, căsătorite, dar fără urmași.

Din mariajul Ralucăi Năsturel cu colonelul Petre Otetelișanu s-a născut un fiu, botezat tot Petre, devenit inginer, care a fost căsătorit de trei ori: prima dată cu Ioana Mavrocordat, a doua oară tot cu o domnișoară Otetelișanu și a treia oară cu Marcela Sâmboteanu, fiica unui general Sâmboteanu. Din prima căsătorie s-au născut doi fii, Vlad, stabilit la Offenbach, în Germania și Nicolae, necăsătorit. Vlad Otetelișanu a fost căsătorit de trei ori, ca și tatăl său, cea de-a doua sa soție fiind fiica cunoscutului general Ilie Ștefleă, fost șef al Marelui Stat Major.

O digresiune despre familia Eliad, cea a bunicii paterne a istoricului româno-parizian: ea trebuie distinsă de cea a lui Ion Heliade Rădulescu și de cea care, pentru a-și marca obârșia autohtonă, s-a numit Eliad (sau Iliad) Românul. Din această din urmă familie provenea, pe linie feminină, arhitectul Radu Dudescu, una dintre figurile de marcă ale arhitecturii românești din prima jumătate a secolului XX. Potrivit lui

Petre Ș. Năsturel și vărului său din Germania, Alexandru (zis Primo) Eliad, familia Eliad de pe strada Mircea Vodă ar fi făcut donații importante la Biserica Udricani, aflată în imediata apropiere. Am vizitat de curând biserica pentru a încerca să găsim aici urme ale familiei Eliad, dar din păcate nu am găsit nimic. Numele Bisericii Udricani nu are nimic de-a face – mai este oare nevoie să o repetăm ? – cu boierul cărturar Udriște Năsturel și cu numele străzii Udriște, ci cu cel al unui boier care a ctitorit-o în veacul XVIII, clucerul Udrican. Constantin C. Giurescu în a sa *Istorie a Bucureștilor* lega numele acestei biserici de cel al orașului Adrianopol = Odrii sau Udrii, dar mult mai probabil pare etimologia care făcea referință la ctitor.

Șerban Năsturel, tatăl istoricului, era de profesie chimist, dar a cochetat și cu literele traducând în franceză *Istoria Imperiului Otoman* de N. Iorga. Din căsătoria cu Jeanne Baumann, alsaciană stabilită la Paris, s-au născut doi fii, Petre (pe numele său întreg Petre – Radu – Șerban, zis Pierrot) (n.1.IV.1923 Paris) și Ion – Șerban (zis Jeannot) (n. 6.I.1928 Paris). Istoricul s-a căsătorit în 1958 cu Tamara – Sanda Popovici (11.XII.1930 Cernăuți – 2008 Malakoff), sculptoriță, având un fiu, Radu (pe numele său complet Radu – Andrei-Șerban) (n.16.IV.1959 București), pictor. Acesta din urmă a avut, dintr-o relație neoficializată cu Sylvie Fanchon, și ea pictoriță, o fiică, Lea (pe numele ei întreg Lea – Clelia-Nadia) (n.24.VIII.1987 Paris), recunoscută de tatăl său.

Fratele istoricului, Jeannot Năsturel, care locuiește la Chaville, lângă Paris, a fost funcționar la o întreprindere siderurgică. Integrat pe deplin în societatea franceză, s-a căsătorit în 1952 cu Raymonde Pommier, având o fiică, Marie – Elisabeth (n.26. III.1954 Paris), licențiată în istorie. Aceasta din urmă s-a căsătorit cu Jean Perrot, având doi fii, Alexis (n.1982) și Romain.

Revenind la generația părinților lui Petre Ș. Năsturel, o soră a tatălui istoricului, Smaranda, a avut din căsătoria – încheiată în 1928 – cu Nicolae Alex. A. Boicescu din Buicești, o fiică, Păuna, căsătorită Rachmut (având o fiică, Irina, căsătorită la rândul ei și cu urmași) și un fiu, Diicu, redactor la Editura Academiei Române, căsătorit cu o doctoriță de origine rusă și având un băiat.

Ancuța, o altă soră a tatălui istoricului, rămasă necăsătorită, a fost chiar nașa acestuia.

În rândul copiilor generalului mai trebuie menționată Ecaterina, căsătorită cu Nicolae Nicolescu și Pârvu, inginer, căsătorit cu Ada Wagstahl, fără copii. Ecaterina și Nicolae Nicolescu au avut doi copii – pe care i-am amintit mai sus descriind mormintele Năsturelilor de la cimitirul Bellu -, Tincuța, căsătorită Călin și Smaranda, căsătorită cu Vasile Niculescu (amândouă au copii).

Istoricul Petre Ș. Năsturel mi-a vorbit și de o altă ramură a familiei, cu numele de „Stoica”, din care existau Petre Stoica – persoană evident diferită de poetul cu acest nume – și fiul său Mihai Stoica, medic la Râmnicu Vâlcea.

În ceea ce privește prenumele „Șerban”, care apare și la Petre Ș. Năsturel și la tatăl său și la fratele său și la fiul său, explicația pe care o dădea istoricul era că provenea de la fiul întâiului mare ban Constantin Năsturel-Herescu. E adevărat că el – și prezumatul său fiu Stoica – fac legătura dintre Năsturelii vechi și cei moderni, dar personajul e destul de lipsit de relief. Mai degrabă cred că bunicul și tatăl bizantinologului, ca și acesta însuși au avut în minte – în mod nemărturisit – descendența pe linie feminină a Năsturelilor din veacul XVIII din Șerban Vodă Cantacuzino.

În căutarea urmelor vechii familii Năsturel în București, am vizitat din nou bisericile ctitorite sau refăcute de ea. Biserica Sf. Vineri, un reper major în geografia simbolică a orașului, a căzut pradă furiei demolatoare a regimului de dinaintea Decembrie 89. Istoricul și genealogistul Dan Pleșia îmi spunea cândva că lângă biserică s-au aflat casele Năsturelilor pe care le văzuse. Poate că eu însumi le-am zărit, transformate, în anii 70 și la începutul deceniului următor, dar nu eram conștient de aceasta. În orice caz îmi amintesc de mormântul Năsturelilor din biserică ce avea să fie dus în pridvorul bisericii conacului lui Udriște Năsturel de la Herăști (jud. Giurgiu), de a cărei restaurare se ocupa spre sfârșitul anilor 80 o bună cunoaștință, arhitectul profesor Sandu Miclescu, fiul unui alt arhitect remarcabil, Paul Emil Miclescu.

Am revăzut bisericile Slobozia, Dobroteasa și Cărmidarii de Jos, acestea două din urmă având o arhitectură cu totul diferită față de cea pe care le-o dăduseră în veacul XVIII, Constantin Năsturel-Herescu și soția sa Ancuța născută Pârșcoveanu. Ca urmare a unei restaurări, biserica Slobozia – aflată la întretăierea Bulevardului Dimitrie Cantemir cu Bulevardul Mărășești – și-a regăsit farmecul vechiului București. Bisericile Dobroteasa și Cărmidarii de Jos au primit aspectul monumental al orașului din perioada domniilor lui Carol I și Ferdinand, dar sunt astăzi împrejmuite de blocuri care le dăunează mult ca percepție vizuală. În legătură cu Biserica Cărmidarii de Jos, dețin o mărturie scrisă a lui Petre Ș. Năsturel: „Am fost o singură dată acolo, în tinerețe. Știam de vechea bis. de lemn, ctit. a Năsturelilor (nu a Năstureșilor: bunicul meu folosește acel plural Năsturelii; tata la fel iar eu după ei). Nu știam că Belizarie și-a plimbat penelul pe pereții ei. De Eracle Nicoleanu nu știam, dar spui că soția acestuia era urmașă de-a lui Ghika Barbă-Roșie. De la tata știu că Barbă-Roșie era înrudit cu Năsturelii: cu vistierul și banul Const.N. din veacul al XVIII ? cu Generalul Const.N. de la Sf. Vineri ? [Adăugat pe marginea paginii, ca notă cu asterisc: Să se fi moștenit pe această cale vreun drept de ctitor ? sau așa a fost, din întâmplare ?]”.

Cu adevărat, cel de-al doilea mare ban Constantin Năsturel-Herescu a avut o soră, Ecaterina, căsătorită cu Alexandru Ghika (sau Ghica) zis Barbă-Roșie. Fiul lor, Nicolae, a avut, la rândul său, un fiu, Scarlat, care la rândul său a odrăslit un fecior,

Nicolae, ce a avut două fete: Alice, devenită soția medicului Constantin Andronescu, frate cu Smaranda Gheorghiu, mai cunoscută ca scriitoare sub numele de „Maica Smara”, și Maria, căsătorită cu generalul Eracle Nicolescu, prefect al Poliției Capitalei. Maria Nicolescu născută Ghika este zugrăvită în biserică, în calitate de descendentă a vechilor ctitori.

Scrisorile lui Petre Ș. Năsturel, selectate de mine pentru această publicare, se întind între anii 1999-2009, privesc așadar ultima parte a vieții savantului. Este, cred, prima dată când epistole ale bizantinologului româno-parizian văd lumina tiparului. Ele își găsesc locul în anuarul Muzeului Municipiului București pentru că istoricul s-a simțit legat de această instituție, unde a și lucrat – pentru scurtă vreme, ce-i drept – între 1957-1959, ca șef al secției de istorie medievală, adus fiind de directorul de atunci, fostul său profesor de la Școala de Arhivistică, I. Ionașcu. Chestiunile pe care le atinge în această corespondență privesc întrebările genealogice pe care i le punea învățăcelul de la București, dornic să cunoască filiații și etimologii bizantine și neogrecești. Cunoșcător al limbilor greacă medie și neogreacă, Petre Ș. Năsturel era în măsură să dea explicații pertinente și în același timp surprinzătoare, pline de trimiteri inedite. Ceea ce îi caracterizează atât opera cât și corespondența este plăcerea asociațiilor, tinzând uneori chiar spre fantezie. Necăntonat în rigoarea uneori plicticoasă a disciplinei filologice, din care se revendica din punct de vedere profesional, Petre Ș. Năsturel mi se pare fascinant în corespondența sa în care s-a risipit vreme de ani și ani de zile. Oferea cu generozitate puncte de vedere, informații și sugestii de lucrări viitoare, exprimând interes pentru lucrările destinatarului epistolelor.

Nu am pregetat să-i pun maestrului de-a lungul anilor o sumedenie de întrebări. Am corespondat despre familiile Ipcar – rudele materne ale lui Eugen Ionescu pe care le cunoscuse în copilărie în Franța –, Filodor, Nottara, Hepites, Cantacuzino, Cuza și multe altele neputând niciodată subiectele. Erudiția și memoria lui Petre Ș. Năsturel erau prodigioase și ceea ce îmi reproșez, poate, este că nu am beneficiat suficient de ele.

În ciuda numeroaselor probleme de sănătate ale sale și ale soției sale, a paraliziei suferite de soție și apoi de decesul ei, în 2008, istoricul a continuat să corespundă cu prietenii și studenții săi, aproape fără scăderi de intensitate. Datorită surdității accentuate, scrisul epistolar constituia pentru el o obișnuință și o plăcere.

În probabil ultima scrisoare adresată mie, există un *post-scriptum* care conține câteva cuvinte foarte mișcătoare în perspectiva încetării sale din viață, un an și ceva mai târziu. „Scriu din ce în ce mai mărunțel și neciteț. Nu pot altfel. Însă de mai multă vreme epistolograful ce eram și-a încheiat oarecum isprăvile !”

De precizat că notele infrapaginale ale scrisorilor de mai jos au fost redactate

de Mihai Sorin Rădulescu. Câteva dintre ele, marcate cu ghilimele și care nu conțin referințe bibliografice sau explicații, aparțin lui Petre Ș.Năsturel.

SCRISORI

1.8 octombrie 1999, Malakoff (suburbie a Parisului). Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de familia Ipcar din Franța, legată de genealogia maternă a lui Eugen Ionescu, subiect care l-a preocupat pe destinatarul epistolei.

„Mal., 8.X.99

Dragă Miky,

Încă puțintică răbdare și scrisorile noastre vor purta milesimul 2000 ! Nu pt.asta scriu, ci pt. a-ți confirma primirea scris.Dumitale din 29 sept. însoțită de bogatul art.despre E.Ionescu din Adevărul lit. și art. (14 sept.).

Ai făcut f.bine că ai folosit unele știri ce ți le dădusem; tot așa văd că legătura informativă ce se înnodase între răposata mea prietenă de copilărie Sora Christiane Ipcar și Matala, a fost și ea rodnică. Ți-aș mai da unele știri ce poate le-ai lăsat la o parte, poate nu m-am gândit la vremea aia să ți le spun. Marie Ipcar e o catolică f.credincioasă (crescută de maici ? nu știu, dar se prea poate). Zilnic se ducea la liturghie. Tatăl ei – Monsieur Bouet – pe care îl țin f.bine minte – se împotriva căsătoriei fiicei sale cu un necreștin, Ulysse atunci s-a botezat iar bătrânul nu s-a mai ridicat împotriva căsătoriei. Din câte țin minte, Ulysse s-a botezat – și apoi s-a cununat – cu Marie la église St.Pierre de Montmartre de lângă Sacré Coeur. Botezul, desigur în preajma căsătoriei civile care – după obiceiul vremii – trebuie să fi fost urmat de slujba la biserică (tot acolo în aceeași zi, cu siguranță). Poate – spun poate – acel botez i-a insuflat lui Ulysse credința creștină. Totuși bietul om țin minte cum la Séez în timpul războiului era ispitit să se sinucidă. Sărăcie, mulți copii – soția îi turna plozi mereu – și parcă frica să nu se afle de germani și uneltele lor că el era de neam evreiesc. Dar nu s-a știut și el a scăpat liniștit. Tatăl meu l-a împiedicat atunci să se omoare. Dar mai văd scena când voia să se arunce pe geam (de la etajul...! !): era scos din fire și urla.

Din câte știu la sfârșitul vieții, Ulysse nu mai locuia cu nevastă-sa. El era undeva la Paris sau în vecinătate (vezi că e îngropat la Bagneux). Ea a murit când eram refugiat – deci după 70 – la Séez unde e îngropată.

Încă ceva: Ulysse, prin 41 sau 1942 (când mi-am petrecut o vacanță la ei) mi-a spus o dată că venind cândva la Séez un preot unit român, el a luat parte la slujba românească (într-o capelă a catedralei din Séez) dându-i răspunsurile pe românește: Doamne miluiește, dă Doamne, etc....

Și încă ceva: îmi revine că citind cândva (înainte de a te cunoaște) nu știu ce carte din Vechiul Testament, am aflat acolo un „cetățean” Ipcar. Deci numele trebuie să fie evreiesc, biblic. Știu că există dicționare biblice: trebuie să găsești unul desvoltat (englezește, franț., nemț.) la Acad. sau la Fac.de Teol. și îl vei descoperi pe acel purtător al numelui. Țin minte că i-am spus cândva lui Soeur Christiane, care habar nu avea ! (De când ea a murit, nu mai am legături cu frații și sora ei, din tembelismul lor și al meu). Vezi că poate la art.despre Rodica Ionescu, născ.Burileanu ai putea strecura o notă suplimentară trimitând la art.proaspăt apărut.

De rubedenia aia cu Văcăneștii nu știam (poate mi-ai spus, dar am uitat). Sandra de Hillerin desigur că nu se mândrește la fel ca de... „tanti Elena Văcărescu” !

Așadar, precum vezi, m-am bucurat de concretizarea cercetărilor dumitale despre E.Ionescu. Și te felicit.

Mă-ntrebi de recenziile mele: sunt undeva în hârtiile mele, tot la starea de ciornă. Trebuie să

le pun la punct și să le dau la <<Dorul>>. Ca și art.nostru despre Anton Bibescu. [...o frază cu câteva cuvinte nedescifrate]

Îmi amintești de Ramadan. Parcă ți-am mai scris că să-l scrii cu materialele ce le ai + datele de la mine; eu nu mi-am păstrat nimic.

Păcat că nu ai ajuns la Congresul SEE. Unii șoptesc că Inst.Iorga a boicotat Congresul. Paul Cernov. f.discret mi-a spus că pe el nu-l interesa... Ciudat căci el e f."roditor" ca istoric. Comunic.meă știu că T.Teoteoi a citit-o. Trebuie să scriu notele ca să fie bună de tipar fie în problematicele Acte ale Congresului, fie în Rev.des Et.S.e.e. Nu țin minte dacă ți-am trimis ori nu un ex.fotocopiă. Dacă nu, spune-mi, te rog, și-ți trimit.

DI Redont a telefonat când s-a întors din țară, vorbind cu soția mea. Apoi a mai spus că „săptămâna viitoare mă va vedea la Paris ca să-mi predea scrisori și cărți,. Dar acea „săptămână viitoare,, se încheie mâine. O să-l mai sun la telefon, căci lipseau atunci de-acasă iar când m-am întors și l-am chemat, lipsea el de-acasă. Îți mulțumesc pt.ajutorul ce i l-ai dat. Era destul de mulțumit, spunea Tamara, de călătoria sa, deși recunoștea că a fost prea scurtă.

Măine dim. Tamara va pleca la Angers la Nelly Comorovski pt.vreo 10 zile iar eu după-masă oi merge la Casa Rom. (r.Ribéra) la o întrunire de comun.și amintiri despre Antonia Constantinescu. Păcat de ea că s-a prăpădit, dar bine că a scăpat de chinurile cancerului. „Îmi pare rău că mor” se zice că a spus la sfârșit. Dumnezeu să o țină cu dreptii !

55 000 de lei manualul de istorie la care ai lucrat ! Nemaipomenit... Câți bani le trebuie părinților de elevi ca să-i țină la școală.

Luni voi adăuga acestei scris.articolașul meu din Dorul despre...croitorul lui Ctin Mavrocordat, un armean... Luni de zile nu am mai dat nimic lui Romașcanu...

Mata ce mai pregătești ? Spui că ți-a apărut ceva despre Radu Gyr: desigur că numele este o poreclă ? Sau din Giroveanu ? sau mâna porcii la jir când adormea ?!

Te las, bucuros că mi-ai dat alt semn de viață. Ce-ți mai fac Părinții ? De la mine toate cele cuvenite Dumnealor.

Te-mbrățișez

P.N.

[Semnul diezului] Nu mi-ai spus nimic despre fotocopia din Duby ! Dacă nu ai primit-o, îți scot alta”.

1.30 ianuarie 2000, **Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care e vorba de proiectul unui articol în colaborare – din păcate nerealizat – despre diplomatul și scriitorul Anton Bibescu.

„Mal.30.1.00

Dragă Miky,

Mulțam pt.urările Dumitale, sosite de pe valea Neckarului – ce frumos trebuie să fie acolo ! – alaltăieri (scris.Matale din 23). Mă miram de îndelungata Dumitale tăcere, căci de Sf.Mihai – în ajun ? a 2-a zi ? – știu că urări ți-am trimis; ca și, pe la sfârșitul lui ghenarie, urări de sărbători însoțite cu art. meu Brăila – Proilavon. Mă gândeam că ori ești bolnav, ori supărat foc din pricina Bibescului ! Bine au făcut părinții Matale că te-au înștiințat că plicul a sosit la București pt.a se înmiresma pe str.Levănțicăi. Mă bucur că ai o bursă, măcar de o lună – altă dată să fie mai multă ! –și, cum te știu, sunt sigur că nu-ți irosești vremea nici nu stai acolo fără roade științifice.

Fotocopia vol.Aromânii o aveam, chiar de la Matale (de la parcă ultima mea călătorie în țară). Dar mai bine 2 ex. decât unul ! Îți mulțumesc.

Antonie din Bibești ? Nu l-am uitat bietul de el și bieții de noi. Alaltăieri fuserăm la Dna Pineau, dar era lume destul de multă; și noi cu Dl Năstase (care e la noi de la 5 dec.). Deci iarăși am amânat neputând sta de vorbă liniștiți... Ea lipsește des din Paris (*recte* din Ville d'Avray) căci soțul s-a pensionat. Atunci ei umblă prin Franța și Spania, ca să nu mai spun de șederile ei de 10 zile, 2 săptăm. Lângă bătrânii ei !

Am regăsit faire-part-ul căsătoriei lui Guran. Ți-l alătur, căci nu am nevoie în arhiva mea: va sta mai bine în a Dumitale. Îl rătăcisem din capul locului (că voiam încă de-atunci să ți-l dau) ! Acuma mi-a ieșit înaintea.

Tot așa trebuie să fotocopiez o pagină din biografia lui Balzac căci acolo am dat de un pictor rus Dl. Ramazanov. Rudă să fie cu neamul ce-l știm ? N-o fi fiind cumva o ramură basarabească ? În notă să-l treci dacă vei socoti că „face”. Oricum e dovada că și la ruși numele a existat. Nu e de mirare ținându-se seama de nenumeratele popoare musulmane înghițite de țării Sfintei „Rosii” ce o închin zi de zi lădului și slujitorilor lui.

Lucrul meu nu prea înaintează. Romașcanu mi-a trimis articolele mele din «Dorul» într-un volum de corecturi. În frunte acel *interview* ce mi-l luai și care a apărut atunci în «Dorul». Ca și art. lui Spinei despre mine. Cred că tot ești de acord ? Ca și pt. frumoasa fotografie ce mi-ai scos-o în mijlocul comorilor mele ? De asemeni lucrez la reeditarea «operelor» mele la Brăila. Cu alte cuvinte îmi zidesc un «mausoleu tipografic» !

Dl Năstase însă împarte cu mine biroul meu (acolo și doarme) iar programul lui nu se împacă ușor cu al meu ! Arată f.bine și citește toată ziua – toată e un fel de a spune – lucrări și reviste românești adunate de mine în anii din urmă. Sunt uluit că nu le cunoaște din țară... Acolo el se duce mai des și mai îndelung decât mine...

Așadar anul 2000 îl va vedea Bibescu redivivus ! Sănătatea mea în cele de față e mai bună: dar a Tamarei mă îngrijorează: două viroze luna asta.

Dl Ionel Căndea mi-a scris că ai ținut conferințe la Brăila. I-am răspuns că te cunosc și te prețuiesc f.mult. Cred că nu te îndoiești ?

Cele cuvenite Părinților Dumitale când vei vorbi cu Dumnealor.

Te-mbrățișează

P.N.

[Pe prima pagină a scrisorii a adăugat:]

Măine seară și din nou luni 7 fevr. la Radio Buc. (emisiunea Rom.literară) la 9 seara vorbesc despre Prof.Turdeanu. Aseară i-am telefonat la casa de bătrâni. S-a bucurat. Dar stă la pat sau în fotoliu cu roțile... Vorbește nițel anevoios, dar se vede că și-a păstrat mințile întregi”.

1.25 martie 2000, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de pregătirea apariției culegerii de articole Spicuiri istorice, la Editura revistei „Dorul” din Danemarca

„Mal.25 <<Blagoveștenie>>

Buna Vestire, 2000

Dragă Miky,

Nu e obiceiul meu să răspund cu întârziere. Ei bine de data asta îți aștern câteva rânduri pe marginea scrisorii Matala <<îmbujorate>>, cea din 28 februarie (primită pe 13 ale lunii închinată zeului Războiului !). Ai să mă ierți, desigur aflând că tocmai pe atunci am avut niște amețeli și numaidecât după ele, șpaltul al II-lea al cărții ce o va scoate Dl Romașcanu din <<adunătura>> (zic eu) a articolelor mele din Dorul, înfățișate de avântul Dl.V.Spinei și de Dl Miky Rădulescu. Șpaltul e încă aici că-l mai piepten pe ici pe colo, tunzând câte un fir sau scurtându-l pe altul, ca să mai adaog după aceea niște add.

et corr., adică unele prăjiturile gustoase în care, ca să spun așa, se vede că arta mea culinară își mai face și autocritica (!), dar că mai dă la iveală câte o noutate.

Că ai scris cu roșu nu m-a supărat defel. Nu scriu și eu câteodată cu astfel de pastă ? Așadar să mă aplec asupra a ceea ce mi-ai spus acum aproape o lună de zile.

E bine că fotocopia din Morávcsik ai primit-o și comparat-o. Că pe Stănescu și pe Frances i-au trecut, nu e rău și nu-mi face umbră mie. Că sunt uitat de unul ori de altul din bizantinologi [câteva cuvinte nedescifrate] eu visasem să fiu bizantinist, dar viața (și curiozitățile mele) a hotărât cam altfel și am ajuns un soi (bun ?) de balcanolog, incluzându-mi și cercetările despre noi. De fapt cele românești sunt osia în jurul căreia m-am învățat toată viața (ca o p... într-o izmană).

Mai am de căutat pt.Romașcanu unele ilustrații. Află în treacăt că la interviewul ce mi-l luași, am îndreptat numele plantei co o mâncau gândacii de Colorado: într-o floră internațională în 10 vol. (mai multe poate) am găsit numele botanic: Solanum dulcamara^x. Deci după atâția ani ținerea mea de minte alunecase puțințel de la linia oablă. Mi-ai spus cândva că art. îl vei retipări, la Brăila parcă: atunci vezi dacă mai ai timp de îndreptare^{xx}. Dacă nu, pagubă în...cartofi (!). Venind vorba deși am înlocuit-o, nu-ți spun ce ciuperci bune mi-a gătit Tamara acum 2 zile.

Îți mulțumesc pt.lămuririle despre manualele școlare, ca și despre acel domn (fost tov.poate ?) Marga.

În scris. Îmi vorbești de Psychanodia, apărută la Klincksieck. O să trec să întreb zilele viitoare. Demult nu am fost pe la Sorbona. Pe soții Șişmanian îi cunosc; mai bine zis i-am cunoscut f.demult. Sunt din ciracii Dlui Poghirc. Să văd așadar ce s-a ales din extrasele Dumitale.

F.interesant art.Matale (ca totdeauna dealtfel) despre Cilibidache. Adaog că este un diminutiv grec al cuv.turc celebi (o știi dealtfel). La început celebi era fiul sultanului. Apoi s-a mai prostiț și ăla ! Vezi la noi jupân de unde a ieșit !... Sau Madam cutare. Eram departe de a-l bănuî aromân pe Cilibidache. Bravo, Miky !

Încolo, ce mai lucrezi ? Eu, aproape numai la volumul ăla pt.Danemarca. Titlul nu ți l-am dat, cred: Înșiruii istorice (Spiciuri nu puteam, că și P.Cernov. a spus așa culegerii sale și apoi mie îmi place să dau ceva nou). Sunt sigur că nimeni nu s-a gândit nicăieri să-i intituleze așa o carte ! Veșnic numulțumit, mă gândesc de câteva zile că poate ar fi fost mai bine Înșiruii de istorie. Tamara mi-a spus că să mă potolesc și că să nu mai schimb nimica. Ca un soț bun m-am arătat și mă arăt ascultător. Așa să faci și Matale, Miky, după ce ți se vor scoate pirostriile.

La capitolul „Sănătății,, ce se mai aude prin str.Levânticăi ? Pt.vacanța de vară, la ce vă gândiți, Părinții și fiul ?

Veste mare îmi aduce Tamara: la radio s-a spus că sute și sute de polițiști în România au prins traficanți de drog și „pești” (fără solzi). Dea domnul să-i mai prindă și pe ălalți, că desigur or fi scăpat destui. Inchisoare pe viață le-aș da, deoarece pedeapsa cu capul s-a desființat. Ai să vezi, câteva luni lui cutare, un an-doi altuia; și cam asta va fi prețul ! Altfel țiganii se vor strânge în jurul Iliescului.

Am să te las. Cred că după pilda Papei pot să-ți cer iertare că am zăbovit cu răspunsul și că dezlegare deplină îmi va aduce epistola Dumitale de data viitoare.

Încă o vorbă: despre Anton Bibescu. Vreau să scăpăm de el cum scap eu de cartea aia. La prietenii noștri Pineau e tragedie: părinții ei s-au mutat la fată și ginere, iar mama lui a avut un accident în Alpi și el trebuie să meargă să o aducă cu mașina sa la Paris înapoi. Vai de capul lor al fiecăruia. Peste 10 zile Tamara nici nu a putut vorbi măcar o clipă cu ea la telefon: ieri abia prietena noastră a izbutit să-i telefoneze...

Rămas bun, spor la treabă, primăvara cu optimism și cu Dumnezeu înainte !

Toate cele cuvenite Părinților, te rog.

Te-mbrățișez și aștept altă scrisoare...rumenă !

P.N.”

1.8 aprilie 2000, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care sunt amintite unele publicații ale destinatarului, printre care vol. Genealogia românească. Istoric și bibliografie, publicat la Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, în anul 2000.

„Mal., 8.4.00

[00] Nu înseamnă...W.C., ca în Grecia !

Dragă Miky,

Mulțam frumos pt.scris.Matale din 2 aprilie prin care mă heretisești de 77 de ani și de asemeni pt.fotocopia celui interviu ce ți s-a luat despre Știința de a surprinde nuanțele. Dar mai întâi văd că, având intuiția, împărțită însă, că ar fi ziua Tatălui Matale dar nu mai știam dacă de 1 apr.sau de Sf.Petru, am greșit în ultima mea scris. netrimțându-i urări Dlui Rădulescu. O fac retroactiv. La mulți ani ! Să vă trăiască Dumitale și Mamei Matale și Dv. să-i trăiți, cu toții sănătoși, vioioși și gata de călătorii ca în fiecare an. Unde veți merge anul ăsta ?

Veți găsi alăturat faire-part-ul morții Jacquelinei Bodergat. Dar mi s-a trimis cu întârziere, primindu-l după câteva zile (fratele meu aflate în prima zi). Uimirea mea însă că familia Năsturel e trecută acolo: amestecată cu rudele lor de sânge și, e drept, cu familiile de prieteni ai lor. O redactare stângace ce ar da de înțeles că suntem, sau putem fi, rude !!! E drept, toți oamenii suntem frați ca urmași din rădăcina lui Adam. Deci cum s-ar zice sunt frate și cu tatăl meu, cu mama mea, cu fiul meu și cu nevastă-mea, între mulți alții. Frate cu Stalin, cu Hitler, cu Maotsedung și cu portarul blocului. Frate și cu Matale, desigur. Ai să-ți scoți peri albi lămurind asemenea întortochieri genealogice.

Ți-am citit deci cuvintele, adunate de acești doi stânc(i) și mi-au plăcut. Lasă ispita („tentația”, cum spui Matale) de la [cuv.nedescifrat] culturilor pt. [cuv.nedescifrat] mai grele. Țin-te de meserie și vei ajunge departe. Până atunci de multe ori se vor înnoi scaunele academice, ca să primești atunci unul, fără primejdia de a ți se ocupe fundul de la bernevici.

Mă-ntrebi de carte: am împodobit interviul ce mi l-ai publicat în Dorul cu fotografia aia făcută la mine în birou, cerând să se scrie „fotogr.M.S.Răd.” Aștept acum a 3-a corectură (și cu adaosurile: adică add.et corr.), în pagini, ca să pregătesc indicele. Dar ce mă voi face cu numai 5 ex. ?! Copii fotografice o să încerc a scoate câteva. Din restul de ex. (tiraj de 80 !) (așa zice Rom.) nu mă văd cumpărând vreunul... Carte-fantomă ! ca să prind și eu gustul de-a mă „fantomiza”, într-o bună zi din viitorul ce mă paște și pe mine la cotitură.

Cu Șismanianii nu te-am uitat dar nu am ieșit din casă decât în cartier la mine, fiind prea prins cu acele corecturi și cu add.et corr. ce se culeg acum la sfârșitul volumului. L-o fi primit ieri sau alaltăieri Dul Romașcanu ca și fotocopiile. Nu le văd din nou pe biroul meu înainte de o săptăm.-zece zile. Deci dacă nu se-ntâmplă ceva neprevăzut, oi ajunge la Klincksieck săptămâna aceasta. Desigur, aş putea să-i caut în anuarul de telef. Dar aud așa de greu, încât din ce în ce mai rar folosesc această drăcie.

M-am bucurat aflând că Brăila ți-a scos acel volum. Darea în vileag („lansarea” ca la o minge de fut...bol sau la trimiterea unei rachete înspre stele) și la Brăila și la Buc.după aceea. Măi, felicitări pt.rodnicie ! Volumul desigur mi-l va trimite Ionel Căndea. Amintește-i totuși, te rog, și nu te apuca să mi-l trimiți din buzunarul Matale.

Sunt îngrozit că poșta vi s-a mai scumpit. 10.050 lei pe o scris. ce am primit-o. Prietenca care a scris-o îmi face urări (abia pe 3 apr.) și le adaugă și urări de Paști, spunând că nimeni nu va mai putea să scrie... Mai tare decât tot ce născocise Securitatea pt. a cumva schimbul de vești E – W ! iar pe atunci publicațiile mai umblau din țară către altele... Măcar din dorință de propagandă...

Încolo, ce mai lucrezi ? Eu mare lucru nu fac. S-a cam tocit bor-mașina mea de găurit cerul !!! Totuși mă îndeletnicesc cu o nouă pecete din argint aurit ce s-a găsit la Sf.Munte. E singura rămasă

agățată de un document rom. de la Ieremia Movilă. Și ce stemă, Miky ! Vreau să scot ceva. În țară ? la Dorul ? la Dorul, ar apărea după o lună (în mai de pildă), dar cine va afla și va folosi cercetarea ?

De acel compact-disc „Buc.2000” încă nu auzisem. Radu are de gând să meargă la bunică-sa în august. Poate o să-l găsească.

Esti un martor al istoriei ! Da, Miky, ai dreptate. Și eu care ani de zile urcam dealul de la Mihai Vodă și care am apucat Muzeul Simu, biserica Brezoianu, Palatul Sturdza din Piața Victoriei și câte și câte altele... Și oamenii !

Stahl bătrânul, Henri St.I-ul, bunicul prietenului Stahl al III-lea (H.H.St.) a tipărit pe vremuri o cârtică Bucureștii ce se duc. Azi se poate tipări Bucureștii ce s-au dus. Dealtfel cartea lui Stahl I-ul (o aveam altădată, la Buc.însă) ar trebui retipărită. Vezi, vorbește cu nepotul. Imbogătită cu note și alte fotografii. E un izvor acea carte.

Atentate la identitatea românească: o formulă care-mi place.

Ar trebui înființată – dacă nu cumva este vreuna – o societate a prietenilor vechilor București. Ar păstra amintirea a ce a fost și a ce mai rămâne și ar putea juca un rol activ în apărarea și păstrarea a ceea ce mai ființează.

Aviz aux amateurs, cum se spune pe limba băștinașilor de-aici, din care ¼ cel puțin au, se zice, câte un bunic străin...

Dragă Miky, te-am lăsat.

Urări așadar Dlui Rădulescu din partea mea, te rog.

Doamnei Rădulescu sărutări de mâini.

„Lansare* ușoară, (!) – și m...artificii chinezești - , dragă Colega și la Brăila și la Buc. Să se lumineze acolo bolta cerului !

Te-mbrățișez,

P.N.

(Păcat de cele 2 pagini rămase albe ! Dar poate le mângălesc și pe ele până mâine - poimâine).

P.S.din 10 apr. Nu dau de *faire-part*-ul de moarte a Jacquelinei Bodergat. Se amână pe data viitoare. Ce să-i fac: noianul de hârtii și cărți ce l-ai cunoscut a ajuns fotogr.”

1.3 iunie 2000, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de soarta fișierului generalului Petre Vasiliu-Năsturel (1854 – 1920), bunicul bizantinologului, fișier depus de acesta la Arhivele Naționale din București.

„Mal., 3.6.00

Dragă Miky,

Mulțumiri și felicitări !

Aceste 2 vorbulețe cred că ți-s de ajuns – având minte isteță ! – ca să pricepi că cele 2 vol.din Genealogia rom. (fiecare în câte 2 ex.) mi-au sosit cu bine. Ieri: borderoul de trimitere e din 18 mai. Cu tot văzul meu în tratament la oftalmolog m-am uitat cu plăcere, citind câte ceva. O scăpare (pe care parcă ai mai făcut-o cândva): spui de fișierul bunicului meu că-l moștenise unchiul meu Boicescu. Nu, nu, nu: era pt.tata dar dumnealui îl luase la el acasă, îl folosea și comunica (fără știrea tatii !) și după înapoierea noastră în țară – tata în dec.1943 – cu greu, cu cuvinte tari de-ale părintelui meu, mi l-a întors. Cu sufletul îndurerat desigur...

De-aia fiind moștenit apoi de mine, eu l-am dăruit Arhivelor. O spun și eu (în Dorul parcă) iar P.Cernov. în art.său din Arh.Gen.despre bunicul meu, amintește și el.

E un fleac dar noi istoricii umblăm după fleacuri și potcoave de cai morți (ba câteodată de

măgari !) și cândva, de vei mai scrie despre Gl Năsturel ori despre nepot, te rog mult să îți minte această precizare pt. convenita îndreptare.

Am să te citesc cu tot interesul. M-am zărit dealtfel în bibliografia lucrărilor de genealogie. Îmi închipui cât de dragă îți este această înfăptuire. Eu îți doresc încă multe, f. multe alte înfăptuiri genealogico-istorice și...casnice (adică nu numai despre vechile case ale Bucureștilor...).

Parcă regulamentul Univ. românești spune că trebuie să aibă 3 cărți tipărite un cercetător ca să ajungă conferențiar (sau prof.). Văd că le ai. Deci îți urez propășire și pe scara dregătoriilor, de la trei dascăl cât de curând vtori dascăl. Și apoi dascăl mare.

Spune-mi, te rog, ce să fac cu vol. în plus. Unde dorești să-l predau din partea dumitale ? Eu mă gândesc că dacă Romașcanu va face greutăți la apariția volum. meu, să-i propun un schimb cu acea lucrare (orișicum vei avea cartea mea fie de la mine, fie de la el, cum e firesc deoarece el ți-a băgat acolo *interviewul* ce mi-l luaseși). Dacă mă învoiesc cu el pt. schimb, atunci să dăruiesc în numele dumitale ex.2 bibliotecii de la INALCO ? Altundeva ? Căci neștiind dacă Brăila a trimis în Franța lucrarea la anumite biblioteci, eu voi aștepta „povață”, de la Matale.

Ochii mă dor. De 2 săptăm. sunt mereu la oftalmolog. Mă așteaptă miercuri din nou. Iau deocamdată 3 coliri. Și mă gândesc cu oarecare groază că a 2-a corectură a indicelui o să-mi pice negreșit zilele acestea.

Anul universitar trage să moară; în curând hărnicia dumitale o să-și primească răsplata ducându-se undeva cu toată familia Matale. Unde ? iarăși la Gura „Moștului” ? Sau poate la altă gură, la gura... „Țmorului” acolo sus în Bucovina ?

Vei fi aflat că Adrian Rădulescu de la Cța s-a prăpădit. Eram vechi prieteni; ne revăzusem acolo în 96 (ții minte ? că ai fost parcă și Mata). Mi-a spus Dl Cernovodeanu. Trebuie așadar să scriu soției și fetei lor, ca și celor de la Muzeu. Harnic băiat a fost el, mai mult administrator decât cercetător dar, oricum, lasă și o operă științifică de luat în seamă.

Luni aș vrea să-ți trimit scris. mea ca să te bucuri de bucuria ce mi-ai făcut-o cu acea tipăritură. Multe altele îți doresc pt. viitor.

Te-mbrățișez neuitând a te ruga să amintești de mine cu toată cuviința Părinților Dumitale.

Al Matale

P.N.”

1.25 februarie 2001, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș. Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de publicații ale destinatarului, precum și de casa Eliad – de pe B-dul Mircea Vodă, azi Centrul Cultural al sectorului 3 - și de familia Eliad din București, din care istoricul descindea pe linie feminină.

„Mal., 25 II 01

Dragă Miky,

M-am bucurat ieri primindu-ți scris. din 19 febr. împreună cu extrasul matale despre P.P. Panaitescu și fotocopia art. despre arhitectul Ciocârlan. Dar mai presus de toate m-a bucurat P.S. ul dumitale prin care aflu că ai primit fotocopia cărții mele. Cred – din câte mi-a scris Romașcanu – că-mi va aduce la Paris luna viitoare chiar un exemplar pt. Matale. Deci dacă-l voi primi, ți-l voi trimite și am să-ți spun atunci cui să predai fotocopia aia. Dar poate ai mângălit-o ?!

Supărările noastre se țin lanț. Tamara de la Buc. încă din 11 febr. se va înapoia pe 11 martie. Mamă-sa făcuse un infarct. La aproape 92 de ani treaba nu e glumă... Nu face vizite la nimeni, nici la prietenele sale cele mai apropiate. Cel mult vorbește la telefon. Nu a luat niciun comision pt. mine !

Sunt nevoit să mă descurc cum pot (cu pisicile și cu...mine). Norocul meu de prietenii noștri de aici care-mi poartă de grijă. Inșă de la o vreme moralul meu e cam destrămat pe ici pe colo. Totuși dacă dânsa mi se va întoarce mă voi simți desigur mai bine. Altădată când pleca la Buc. mă simțeam altfel decât acum. O fi vârsta de vină.

Mă-ntrebi (pe extras) dacă m-am cunoscut cu P.P.Panaitecu. Și încă cum ?! Ținea mult la mine iară eu îl respectam și-l iubeam. Păcat că DI Gorovei nu a publicat comunicările nu știu cărui simpozion Panaitecu (prin 93 parcă): venisem cu amintirile mele despre el, așa cum am făcut pt.G.D.Florescu.

Fă-mi un bine: aș dori fotocopia tablei de materii a volumului închinat lui Șt.Ștef. Poate o predai Dlui Cernov. ca să o dea Tamarei pt.mine. In cele de față e cam greu să te duci acasă la noi, fiind „bolniță„.

Vorba de Omagiul Șt.Ștef., ce s-a făcut cu Omagiul Dinu Giurescu ? A apărut ori nu ?^x

F.f.greu aflu ce apare în țară și încă și mai greu capăt câte ceva. Asta apasă asupra moralului meu, lăsându-mi simțământul că nu sunt la curent, că sunt „depășit„...

Imi ceri textul meu despre DI Turdeanu. Vorbit-am despre el ieri o săptăm., dar am vorbit slobod, fără text scris. Dealtfel dacă au fost la 20-25 de inși la Casa Rom. In toamnă ne gândim să punem la cale un fel de sesiune E.Turdeanu (zăpăcit cum sunt, era să scriu... P.P.P....). Cu mai mulți vorbitori.

Art. Matala despre Ciocârlan încă nu l-am citit, căci am de încheiat un art.despre Vlahii Peloponezului. Numai pe dr.Cioc. – unchiul dinspre mamă al prietenului meu – l-am cunoscut la ei acasă.

Ce mai face DI Berindei ? Mai lucrezi cu dânsul la RRH ?

Nu știam că Primo Eliade (Al.Eliade) vorbește la radio. Ce i-a venit să spună că unchiul Pârvu era căsătorit cu una „Bercovici” !!! Wagstahl (ortografia mi-e nesigură) se chema soția lui Pârvu, Ada, prof.de pian dar și filosofă (eleva lui Gusti, Negulescu etc.). Ovrecică și cam atâta tot !!! Asta însă mă cam jignește din partea lui. Dar nu e de mirare el fiind un zezec, spre deosebire de vara noastră Lileta Bronițki, răposată de aproape 2 ani de zile. Cam ce a spus Primo despre Casa Eliade ? Ce vechime după el ? Cred că o fi spus ceva și despre familia Eliade ?

Ce-ți mai fac bunii Părinți ? Trebuie să fie fericiți că băiatul lor are să treacă în curând conferențiar. La mai mare ! dragă Miky. Văd că am sărit spatele acestei foi !

Atunci să o folosim și această p.4.

Azi la telefon Tamara mi-a spus că iarna a început. Zăpadă: - 2° (sau - 3°). Și aici, de ieri, s-a răcorit simțitor. Totuși avem soare dar soarele a umblat întâi pe la dentist și...se simte !

Să te las ca să-mi văd de treabă (Vlahii din Peloponez).

Te-mbrățișez și mă bucur că mă ții la curent cu înfăptuirile Dumitale.

Cu drag,

P.N.”

1.24 martie 2001, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care îi răspundea la întrebări legate de istoricul Dumitru Bodin. De asemenea, sunt amintiți bizantinologul Nicolae Bănescu, unul dintre maeștrii lui Petre Ș.Năsturel și heraldistul Ioan N.Mănescu.

„Mal., 24.3.01

Dragă Miky,

Primit cu bine ieri sc scris. Dumitale din 15 curgătoare + fotocopia cuprinsului omagiului Șt.Ștefănescu. Așadar încep prin a te felicita pt.noua-ți dregătorie de conferențiar. La mai mare ! Ai

meritat-o din plin. Nu știam că ai fost numit (veștile din țară sunt rare); Matale doar atât îmi scrisese că era vorba să te înalțe în treaptă (cum s-ar spune „bisericește”). Așadar ai grijă, toată grija să fii înălțat și prof.cât mai trăiesc eu, ca să mă bucur împreună cu Dta și cu Părinții.

Venind vorba de dumnealor, te rog să mi-l heretisești pe Dl Rădulescu pt.duminica viitoare când are să-i fie ziua de naștere. Mai bine zis amintirea sărbătorească a acelei zile. Căci de 1 aprilie 2001, nici măcar prin păcăleală nu se poate spune că atunci s-a născut sau se va naște... La mulți ani cu sănătate, împreună cu Doamna Rădulescu și cu matale împreună.

Ești f.drăguț că mi-ai trimis acele fotocopii. Interesant volumul. O fi scump, desigur. Dealtfel numai unele lucrări m-ar interesa: Pippidi, Cicanci, Anton-Manea, Manolescu, Zubco, Halic, Barnea, Ruzé (franțuz ăla ?).

(Dl Cernov. și Dl Ctin Bălan desigur vor urma pilda dumitale, trimițându-mi și ei lucrările lor. Poate și P.I.Panait).

Acum vin cu o veste ce te va bucura: am pt.Matale un ex.al cărții mele. Mi l-a dat Romașcanu. A fost săpt.asta Expoziția Cărții la *Porte de Versailles*. Avea și el un stand cu fel de fel de publicații, scumpe la preț, rușinos de scumpe. Printre cari și cartea mea, la 225 fr. Așa cum îmi răspunsese la scris.meu ce o știi din fotocopy, mi-a dăruit pt.<<Mișu Rădulescu>> un ex. Ți-l voi trimite, ca și scris. de față, luni ori marți prin Coll.de Fr. Era o nedreptate, o porcărie chiar ce făcuse Rom.! Bine că a capitulat. Eu voi relua colab.la <<Dorul>>, prin urmare, măcar din când în când. Cuvintele frumoase ce mi le scrii despre carte mi-au făcut plăcere. Să o ții ca ochii din cap ! sau ca firele din barba dumitale, fiind o raritate bibliografică. Doar la P.Cernov., la bibl.Inst.Iorga, a Acad.și a Inst.Xenopol se află (Dl Spinei, care cum știi primise un volum de la Rom., mi-a confirmat că volumul a sosit la Xenopol, fiind înregistrat acolo; ba chiar când s-a interesat venise un tânăr să împrumute cartea...).

Mă-ntrebi de Bodin. Numai din vedere l-am știut. Nu uita că era asistentul lui Giurescu al 2-lea și că eu am urmat filologia, nu istoria. Despre el desigur poți căpăta unele date și impresii de la Dl Cernovodeanu. M.Berza, Pippidi, Brătianu nu-l înghițeau. Vezi recenziile și notele bibliogr. din <<Rev. Hist.du SEE>>, unde cel puțin Berza îl ia în bășcălie. Lumea râdea de el pt.că numai despre Tudor din Vladimiri scria și le vorbea studenților. Țin minte un om zdravăn, umflat, nu tocmai simpatic. Mutră de băcan la prima vedere, nu de intelectual. Dar a murit și nu vreau să-mi bat joc de el. Pt.mine el rămâne autorul [cuv.nedesec.] articol ce l-am scris în RIR despre Sf.Grigore Decapolitul de la Bistrița.

Mă bucur că i-au publicat lui Bănescu Ist.Bizanțului. Spunea Dna Bănescu că scriind-o - la peste 80 de ani de vârstă - l-a obosit și că așa și-a pierdut ținerea de minte, ce fusese excepțională. Cine a îngrijit de cartea Prof.Bănescu ?

Bine faci scriind despre Nocu Mănescu. Nu-i cunosc genealogia. Prin anii 43-44 l-am cunoscut la Slătineni. Dna Slătineanu (care era sculptoriță) i-a făcut un f.frumos bust la vremea aia. Il țin f.bine minte cum arăta atunci: un cap de indian din America („Siou”). Și cu niște ochi vioi, strălucitori. Mereu zâmbea ori râdea.

Așadar, aștept să-i faci genealogia, să vedem ce înaintași număra el.

Îmi pare bine că ai fost în casa Eliade. În ce hal o fi fiind acum. Ar trebui să iei legătura cu vărul meu primar Diicul Boicescu. Și cu Crângu Bronițki (cum știi, acum 2 ani i-a murit soția, vara mea de-al doilea, Lileta Nicolaescu care trăise în casa aceea în copilărie. Poate Crângu mai ține minte ce va fi povestit dânsa.)

Despre genealogia lui Turdeanu, nu știu mare lucru*. Ia legătura cu arheologul Radu Harhoiu (la Inst.de Arheologie): mama acestuia era chiar sora cărturarului. Mă-ntreb fiul de aici ce o fi știind.

Despre Cartoian pretindea Dna Turd. că ei sunt rude cu...Năsturelii ! și că se trag din Mihai Viteazul...

Păcat că nu ai lămuriri asupra acelor strămoși ai dumitale din Peloponez. Poate ești rudă cu „Milescu” spătarul !

Dan Berindei: vezi Mata să iei inițiativa unui Omagiu. Merită, chiar dacă e de stânga ! Mult a lucrat. Dacă o faci, făgăduiesc un articol. S-ar putea și la <<RRH>> să mă hotărâsc la urma urmei să mai dau ceva. Incepusem când era Șt.Andreescu pe locul ce-l ai acuma (art.meu despre Turdeanu). Nu am uitat că voiai ceva l-ai înlocuit, ca să colaborez. Știi însă motivele refuzului meu. Îmbătrânind, sunt mai sceptic și binevoitor.

Iubitele, să te las să ți-l serbezi pe Părintele Matala. Mă opresc, înnoindu-vă la toată casa numai urări de bine.

Să vă fac și urări de Paști ? De ce nu ? Atunci, întrucât „Hristos va învia”, La mulți ani (urări provizorii, bineînțeles, sau preventive, căci cine știe dacă mă mai învrednicesc a scrie).

Cu tot dragul și încă o dată cu felicitări pt.noul conferențiar de la Fac.de Istorie din București, *Alma Mater* pt.mine...

Al Dumitale

P.N.

Pisicile noastre ți se ploconesc, Domnule Conferențiar ! Cine i-a „zămislit” așa titlu Omagiului Ștefănescu ? Teoteoi ? Ce o fi aici „dinamică”, ? Am citit...”aerodinamică”, sau este inclusă ?! Dar „existența” ? Mai bine era Fațetele istoriei sau chiar Fațete de ist. și atât. In aprilie va veni la Paris pare-se Anca Popescu. Poate vezi cu dânsa dacă ai avea ceva pt.mine. Mulțam”.

1.Aprilie 2003, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de o excursie la Istanbul în care urmau să plece istoricul parizian împreună cu soția sa.

„Mal., Lunea Mare 2003

Dragă Miky,

Îți f.mulțumesc Dumitale pt.urările de Paști. La rândul meu, răspunzându-ți prin Adevărat a înviat ! Îți trimit Dumitale și Părinților cele mai bune doriri. La mulți ani, buni și rodnici și pedeeasupra pașnici.

Mulțumesc pt.complimentele ce le faci asupra lucrării mele de acum câțiva ani despre Mitropolia Proilavei. Nu o citisești atunci ? (Dar sunt sigur că extras ori fotocopie ți-am trimis la vremea sa). Pot să-ți spun că socot acel studiu drept unul din cele mai izbutite ce le-am dat vreodată și deci țin mult la el.

Sosesc pe 10 mai seara la Otopeni. Am să stau din păcate doar o lună (deci până în* 10 iunie). In septembrie Tamara și eu suntem trimiși zece zile la C-pol de prietenii noștri, doctorul și soția. E darul lor pt. cei 80 de anișori ai mei. Visul unei vieți mi se împlinește ! Când mi-au spus, parcă mă loviseră în moalele capului... *Je n'en croyais pas mes oreilles*. E drept că urechile mele nu fac două parale !

Mă bucur că ți-am făcut plăcere cu acel rezumat de comunicare despre Rădulescu-Motru. Volumul de rezumate mi l-a împrumutat o româncă de peste Prut, Lidia Cotovanu. Strălucită studentă ! Ai să vezi chiar Matala citindu-i lucrarea ce mi-o închină în volumul de sub tipar acum la Brăila. Acu este la Atena dar se-ntoarce zilele acestea. Am să o întreb de vechimea Universității din Chișinău. Și sub stăpânirea românească era un început de Univ.acolo: adică Facultate de Teologie (a Univ.din Iași) și parcă încă una. Sub sovietici, mari prieteni, cum știi, ai culturii – a spanacului de pildă și a morcovului! – se vede că Republica S.S.Moldovenească a fost înzestrată cu o Univ. ! Mai mult nu știu deocamdată.

Mă opresc având și alte urări de scris. Pe curând.

[Scriș vertical de autorul scrisorii pe marginea paginii a doua:] Dragă Miky, Părinților Matala toate cuvenite. Pe Dumneata te-mbrățișez și mă bucur de apropiata noastră întâlnire.

P.N.

Voi sta la Buc.aproape numai la Ileana și Miky Moțoi. Verii mei pleacă pe 15 mai la conacul lor”.

1.26 iulie 2003, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de onorurile primite în România cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani. De asemenea, istoricul parizian semnaleză destinatarului înrudirea – prin bunica sa maternă, franțuzoaică – cu arhitectul Gustave Umbdenstock, profesor la Ecole des Beaux-Arts din Paris, unde i-a avut ca studenți pe Horia Creangă și pe G.M.Cantacuzino.

Este menționată, de asemenea, diploma de înobilare de către împărăteasa Maria Tereza - din 26 iulie 1762 - a familiei Ciomac din Armenopolis (Gherla).

„Mal., 26.7.03

Dragă Miky,

De când m-am întors la Paris, de mai multe ori m-am gândit și la Matala. Mi-a părut rău că programul prea plin nu mi-a înlesnit deloc întâlnirile cu unii și alții dintre prietenii mei, iar căldura care bântuia a și pus capacul ! Oricum, cât de cât te-am văzut la sărbătorirea mea de la Inst.Iorga, ca și la prietenii mei Moțoiu (care-s rude cu Dumneata) și care de aceea s-au gândit să te poștească la mica recepție de la ei acasă. Cred că ți-am spus că fusesem și la Iași (la Congresul de Gen.) și la Brăila, înainte de serbarea bucureșteană. După aceea m-am mai dus la Timișoara unde m-au căftănit iarăși dr.h.c. Și cum m-am întors sâmbătă, am aflat că luni – și în chiar ajunul plecării mele îndărăt la Paris – sunt poftit la Cotroceni. Nu pt.a mă călugări rasofo, ci pt.a primi o înaltă decorație. Astfel Președintele mi-a dăruit de gât ordinul pt.Merit (comandor). Iar ziua următoare, marți 10 iulie, m-am coborât din avion la General de Gaulle. În lipsa lui – se pare că a murit de mult ! – mă aștepta fiul meu și cu prietenul meu sârb Prof.Bojović care cu mașina lui m-au dus la Tamara acasă: tocmai era greva totală a transporturilor.

Cercetări în țară: ioc, ioc, ioc. O lună de zile (10 iunie – 10 iulie) a fost prea puțin, mult prea puțin. Dar ce să-i fac dacă soața mea are nevoie de bărbătelul ei ! Ai să vezi și Matala dacă te vei înjuga. Rău este, dar și mai rău fără rău !

Ce mai faci ? cum îți merge ? ce mai fac și Dna și Dl Rădulescu ? Parcă mi-ai spus la Buc. că anul ista nu mai mergeți la „Gura Mortului”. Altundeva cumva ? sau pe loc rămâneți ? Noi o să mergem – poate ți-am și spus – în septembrie la Constantinopol. E darul prietenilor noștri doctorul și soția lui pt.cei 80 de ani ai mei. Însă de vreo lună suntem f.amărăți pt.ei doi, căci dânsului i s-a descoperit un cancer ! Așa oameni [două cuvinte nedescifrate] cu totul altceva. Rar se întâlnesc astfel de înși. El a început chimioterapie. Două ședințe a făcut până acum (din 12) și suportă greu. Asta mai lipsea...

Acum să-ți spun ceva nou, la care eram departe să mă aștept când am citit articolul cu care matala mi-ai înfrumusețat Inchinarea. Aseară fratele meu a fost la noi cu soața, fiica și ginerele (ne vedem din an în Paște, mai mult la telefon decât cu ochii). M-au admirat în togă, cu tichiuța și cu decorația, dar și cu volumul acela (pe care vor să și-l cumpere). Însă răsfoindu-l au căzut în fața filelor scrise de Mata. Și mi-au spus că acel prof.de la Belle Arte Umbdenstock era rudă cu bunica mea franceză ! Cum anume, ei nu știau pe dinafară.

Notăm și cu totul neașteptat ! Asta îmi mărește interesul pt.ce ai scris, mai ales că ipochimenul i-a fost dascăl și lui G.M.Cantacuzino ! nu numai lui Creangă. Deci fără că să bănuiești nici Matala, cercetarea ce ai făcut-o pt.mine și-a nimerit cu prisosință scopul. Mulțam frumos, Miky.

Eu, de acel profesor n-aurisem niciodată în tinerețe, și nici în cursul anilor ce-i număr, până aseară ! Vezi cum toți oamenii suntem frați, nepoți, veri... Bush, te pomenești că îi vine rudă – nu numai naș ! – lui Saddam Hussein (la a câta spiță ?!). Iar Ceaușescu unchi lui Giscard d'Estaing... (poate), prin roata de la bicicletă !

Ceva am uitat să-ți spun, că și aseară și din când în când la noi, de la înapoierea mea din țară, vedem filmul ce l-a făcut Ioana Moțoiu la Iorga și la părinți, la sindrofie. Astfel încât și aseară te-am privit zâmbăreț, cu barba neagră și tichiua albă ce ți se pusese în cap, nu cumva omul electronic să-și piardă înțelegerea de munte sub dogoreala soarelui ! Și-mi face plăcere să văd pe toți cei dragi mie, la un loc !

Te-am lăsat dar aștept vești dacă se va putea. Părinților pe care din păcate nu i-am văzut anul acesta, toate cele cuvenite (ba și cele cu venituri !). Te-mbrățișez.

P.N.”

1.6 octombrie 2003, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu care conține impresii de călătorie de la Istanbul. Este vorba, de asemenea, de un articol pregătit de istoricul parizian despre un episod al relațiilor dintre Basarabi și Craiovești.

„Mal., 6.X.03

Dragă Miky,

Iată-ne îndărăt în Franța, dar încă avem în fața ochilor, fără ca să închidem pleoapele, frumusețile constantinopolitane (Înțeleg pe cele istorice, nu pe cele...sexy). A fost grozav, așa cum ți-am spus de acolo. Altă lume, o lume suprapusă alteia smerită de cucerire. Ce minuni trebuie că au nimicit cotropitorii! E drept, francii au făcut la fel în și după 1204; mai puțin totuși.

În preziua plecării am fost la Patriarhie. Ce bucurie că să vorbim omenește, adică grecește^a. Din păcate Patriarhul lipsea iar vistieria fiind în restaurare era închisă. Însă ne-a primit f.drăguț un diacon care se cunoaște cu Anca Popescu, care îl înștiințase dinainte de venirea noastră în septembrie. Ai fost la „Istanbul”. Așa încât nu are rost să-ți spun mai mult despre scaunul ecumenic^a. Acolo se simte suferința ghetoului grecesc, fanariot...; mai ales comparativ cu rămasurile autentice, deși mult stricate, ale Bizanțului. Hora (Kahrie Geami) e răpitor de frumoasă și greu m-am dezlipit de ea. Mi-am încheiat 2-3 zile înainte de a ne întoarce, Aziade. Mai mult decât un roman autobiografic de dragoste, socot că Pierre Loti ne-a lăsat o mărturie vie asupra Constantinopolului sub otomani. Nu știu dacă istoricii îl folosesc ca atare. Eu nu aș pregeta să-l folosesc dacă m-aș apuca să vorbesc sau să scriu despre orașul de altădată, despre locuitorii și despre felul cum se trăia acolo înainte de cel dintâi război mondial.

Ce mai faci ? Ce-ți fac Părinții ? Desigur că Universitatea și-a deschis ușile tineretului care mâine va trece, măcar în parte, la cărma țării și a culturii românești, „*quand leurs aînés n'y seront plus*”. Așa am făcut și noi când ne-a sosit vremea.

În cele de față m-am apucat să scriu (pt.<<RRH>>) articolul ce l-am făgăduit Dlui Cernovodeanu pt.Dl Berindei care acum calcă pe urmele mele de octogenar. Vreau să-l trimit zilele acestea. Am scăpat volumul, din păcate^a, dar Dna Rusu e înștiințată și mă așteaptă. Matale mai lucrezi acolo la revistă ? Așa cum însuși sărbătoritul a rugat (prin Dl Cern.), îl scriu pe franț. Ieri i-am găsit, cred, titlul: *L'effet boomerang d'un affront princier*. Cu subtitlul: *Autour du prince Vladislav III et du grand ban Pârveu de Craiova*. Este în parte o reluare a articolului meu din Arh.Gen. despre postelnic din naștere, din fașă (căci a apărut fără note; așa cum a fost comunicarea), dar – socot eu – acel articol este ca un fel de introducere pt. a se lămuri ce a vrut să spună cronicarul că Vladislav și-a bătut joc de marele ban zicând că vrea să-l facă „postelnic în casă.., (sa)”. Vezi Letopisețul cantacuzinesc ca și pe Radu Popescu, care însă nu conștientizează prima vedere. Cred că te va interesa. Poate și pe Dl Berindei.

Să te las acum, ca să mă chinuiesc (cu bucurie „ziditoare”) asupra acelei lucrări.

Cele cuvenite Doamnei și Domnului Rădulescu tatăl. Băiatului Dumnealor o caldă îmbrățișare.

P.N.”

1. **3 noiembrie 2003, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de proiectul unui articol, în colaborare, propus de istoricul parizian, despre obârșia epirotă a familiei Catargi (nerealizat, din păcate). Este amintit, de asemenea, articolul bizantinologului despre Schitul Maicilor din București, apărut în „Studii și Materiale de Istorie Medie...”, vol.XXI, 2003.

„Mal., 3.XI.03

Dragă Miky,

Mă cam grăbesc să-ți trimit (cu întârziere) urări de Sf.Mihail și <<ceata>> lui (<<Soborul Sf.Arhangheli>>). La mulți ani ! cu sănătate, spor în toate (și-n altele), descoperiri care să-i facă praf pe ăilalți ! ș.a.m.d. Bucurie pe deasupra în toată strada Levănțicăi, îmbălsămată de mirosul gingașei flori din camera-ți de lucru până la biserica din apropiere (Sf.Paraschiva, dacă nu greșesc).

Dragul meu, am îndoieli dacă ți-am răspuns ori nu la ultima Matale scrisoare. Parcă nu. E vorba de cea în care îmi spuneai că te bucuri că vei trimite la <<RRH>> un articol pt.cei 80 de ani ai Dlui Berindei*. Încă nu sunt gata, fiind tras de multe. Dar i-am trimis acasă acum zece zile, dacă nu mai mult, urări pt.ziua dânsului de naștere. Ieri (ca și azi) m-am gândit la Dumnealui și mâine voi fi, tainic, de față la sărbătorirea lui academică. Ține-mi, te rog, un locșor lângă Dumneata (ca să nu obosesc stând în picioare). Mulțumesc.

Ți-am scris acum câțeva vreme (sau am vrut oare ?) că sunt îmbiat a crede că Catargieștii se trag din Epir. Datorită ferecăturii unei evanghelii ce poartă pe grecește numele postelnicului (mare) Gheorghe și data 1625. Pt.mine nu încape îndoială că e vorba de unul din feciorii marelui ban Ianache Catargi. Și te-am întrebat (sau am vrut să o fac ?) dacă cunoști ceva în leg.cu obârșia acestor boieri care au jucat un rol f.însemnat în trecutul românesc. Și Dlui Cernovodanu i-am pus întrebarea; dar nimic nu mi-a răspuns. Poate nimeni nu știe iar eu dau o lovitură ? Câteodată mi se întâmplă. Ce să-ți mai spun ? că trăim, precum vezi. Că tot ne aflăm la C-pol, până și-n vise și că acea călătorie ne-a însemnat cu fierul roșu și tamgaua tătarească !

Ce mai fac Doamna Mamă și Dl Rădulescu Senior ? Dar feciorul Dumnealor ?

Acu 2 zile ni s-a adus de la București vol.2 din Catalogul msselor slave de la Acad. Ai văzut desigur volumul. Unele lucruri mă interesează. Sunt și scăpări și greșeli, cu toată colaborarea adusă de unii nemuritorului P.P. Și este firesc să fie așa.

Azi ori mâine va sosi la Paris Gh.Lazăr (cel Tânăr, nu statuia!). Urmează să-mi aducă, între altele, și SMIM / 2003. În acel volum am Schitul Maicilor, al cărui și al căror „nănaș„ ești Dumneata! Din câte mi-a scris Dl. Cernovodanu, extrasele nu-s gata încă. Eu, deși cerusem stăruitor de la Dumnealui ca și celor de la Brăila, să mi se trimeată corectura, nu am văzut nimic. Așa încât surprize neplăcute, șopârle adică, pot să se fi strecurat la cules... Nu va fi vina mea, iar partea Matale în soarta acelei lucrări a fost hotărâtoare iar eu îți rămân veșnic recunoscător !

Poate ai să-mi povestești (cu talent și cu haz) sărbătorirea Dlui Berindei.

Cele cuvenite, te rog, Părinților Matale. La mulți ani ! Te-mbrățișează

P.N.

Dacă urările mele o să sosească cu întârziere, mai amână-ți serbarea cu 14 zile după calendarul neîndreptat (și neîndreptățit). 14 zile acum. Erau 13 zile când m-am născut”.

1. **12 noiembrie 2003, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de vistierul Neagu Mălureanu, strămoș pe linie feminină al lui Alexandru Eliad din Germania, văr de-al doilea al istoricului parizian și descendent al familiei Eliad căreia i-a aparținut casa Eliad de pe B-dul Mircea Vodă.

„Mal., 12.XI.03

Dragă Miky,

Mi-a apărut Schitul Maicilor ! Datorită prieteniei Dumitale. Din nou îți mulțumesc.

Mi s-adus de Gh.Lazăr volumul pe 2003 al revistei SMIM. Dar extrasele încă nu le am, căci nu ieșiseră încă de la tiparniță când dumnealui a plecat încoace. Nu știu când anume mi le va trimite Dl Ionel Căndea sau Dl Cernovodeanu. Oricum, ai primit desigur volumul: vād că ai acolo niște recenzii (nu le-am citit încă și aproape nimic din volum !), deci mai poți răbda după extrasul ce ți se cuvine deplin. Câtă vreme ? nu de mine atârână.

Îți scriu însă nu numai pt.acele de mai sus (mulțumiri înnoite), dar mai cu seamă ca să nu-ți treacă cumva prin cap că aș fi nerecunoscător și că de-aia te-am lăsat baltă cu extrasul !

Un lucru mă necăjește un pic: acolo îți mulțumesc, mulțumesc și celor de la Direcția Mon.Ist. de azi (directorul și arhivarul) care au încuviințat tipărirea textului meu. Dar vād că au fost tăiați ! Bine că le scrisesem atunci.

Când am să-l mai vād pe Lazăr, am să-l întreb de ce.

Nu demult – parcă săptăm.trecută – ți-am mai scris în legătură cu f.probabila obârșie epirotă a Catargieștilor; ca și despre un vistier Neagu Mălureanu de la 1830: vei îndrepta ce am scris atunci, biv vtorj vistier, nu biv vel. Așa mi se pare și l-am întrebat pe Gh.Lazăr care s-a uitat pe fotografie și crede și el – deși locul nu e prea clar – că poate scrie flori.

Mă opresc să-i fac o vizită Doctorului (tensiunea mea; memoria în scădere; rețetă lunară). Incolo sănătos...pușcă. La vârsta mea e mai greu să fiu tun, deși la burtă parcă semăn cu podoaba artileriei lui Mehmet Cuceritorul de la 1453...

Cele convenite Doamnei și Domnului Rădulescu, te rog.

De asemenea, cele convenite și gânduri dragi prietenului meu Miky, nădejdea istoriei (acum „îmbogățit,, de...mine) a Bucureștilor.

P.N.

La ce lucrezi acum ? Ce ți-a mai apărut ?”

1. **23 noiembrie 2003, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de Agripina Măinescu, soția generalului Dumitru Iliescu, șef al Marelui Stat Major în vremea primului război mondial.

Sunt amintiți, de asemenea, profesorul Paul Negulescu, unchi al istoricului parizian, care a mers în misiune în Statele Unite în vremea primei conflagrații mondiale, Ulysse Ipcar – unchiul lui Eugen Ionescu -, precum și vistierul Neagu Mălureanu, înrudit prin alianță cu expeditorul epistolei.

[Scris de autorul scrisorii pe prima ei pagină, în stânga sus:]

„Regăsită azi 6.I.04. Mal., 23.XI.2003

Mea culpa.

Dragă Miky,

Ieri am avut bucuria să te citesc (scris.-ți din 18) și-ți răspund. Plicul de la Matala trebuie că s-a întâlnit pe drum cu al meu, în care îți spuneam unele amintiri despre arheologul Gogu Cantacuzino și te rugam să-mi îmbogățești dosarul Catargi, mărginit aici acasă la mine, la Dictionarul dregătorilor al lui N.Stoicescu.

Din nou mă bucur și iarăși îți mulțumesc pt.dezgroparea la DMI a artic.meu Schitul Maicilor. Într-o scris.primită ieri de la Brăila, Dl Ionel Căndea îmi spune că-mi va trimite în curând extrasele lucrării aceleia.

Cât privește scris. tatii către Generalul Iliescu, vin cu unele amănunte.

Astfel pe văduva lui, o bătrânică mică, distinsă, spilcuită și venerabilă (cum spuneți voi la toți bătrânii ce-i serbați cu cuvântul și cu câte o Inchinare sau Omagiu) am întâlnit-o destul de des la unchiul meu Vasile Nicolaescu și soția lui, tante Cathrinette Eliade – adică str.Sofia 3. Unchiul, cum și-am mai spus, avea cerul guri dat cu catran și despre general l-am auzit spunându-mi „Iliescu-Turtucaia”, pt.că îi pune la în cârcă căderea Turtucăii, la începutul luptelor cu bulgarii în 1916 (Cred că nu greșesc și că nu e vorba de generalul Georgescu, bunicul lui Vlad Georgescu, răposatul istoric și coleg al meu de la Sud-Est european). Eu nu știam că pe învinsul de la Turtucaia marele stat major l-a trimis în Franța drept cap (unele capete îs goale însă câteodată, nu toate sunt pline) al misiunii militare rom. Știu de la generalul Vasile Rudeanu, bătrânul (nu fiul care a fost tot general) și care avea un adevărat cult pt.amintirea bunicului meu, că el, Rudeanu, a comandat o armată franceză la Verdun*. Să fi fost după Iliescu (sau înainte ?) și că a și defilat sub *Arc de Triomphe* la 1918 alături de Joffre și Foch. Așa povestea generalul Rudeanu cu ochii plini de lacrimi. Tatii îi era drag generalul Rudeanu (fost aghiotant parcă al bunicului meu) iar soția lui, Tatiana Lahovary, era prietenă cu mama. Ei, și bătrâna doamnă Ana Lahovary (mama Tatianeii), născută N.Krețulescu, ar fi vrut să mă căsătorească cu fiica lor (divorțată de Paul H.Stahl): uite că acum îmi scapă numele ei... O ființă mai slabă fizicește, mai diafană decât ea cred că nu am mai întâlnit nicăieri ! Era bibliotecară la Universitate.

unchiul meu. Dr.Al.Bronițki (vărul meu, ginerele Nicolaieștilor) te-ar putea lămuri.

Citind scris.tatii (pt.transcrierea căreia îți mulțumesc), văd că era, cum e și firesc, f.îngrijorat pt.părinții, surorile și fratele lui refugiați la Harkov. Desigur că nu știi prea bine cine o fi Paul Negulescu. Îți spun eu: prof.de drept al Univ.din Buc.* (nu filosoful); înșurat cu una din surorile bunicii mele, tante Titi Eliade (Ecaterina parcă). Nenea Paul (așa îi spunea tata), venea mai des în Franța cu nevasta și dădea cursuri aici la Fac.de Drept (unde-și făcuse doctoratul în tinerețe). El m-a iubit mult și îmi era drag. Generos: mă pune la întrebări și la fiecare răspuns bun, la istorie sau literatură franceză, mai scotea un ban (de hârtie) și mi-l dădea drept răsplătă. Știu că el a fost trimis în America, împreună cu alți intelectuali, pt.a contribui la intrarea Americii în războiul mondial în 1917. La Buc. am văzut cândva un volum omagial P.Negulescu scos de elevii lui și de colegii rom. și străini prin anii 40. Era un bărbat înalt, distins, cu papion, îmbrăcat în stil american. Umbla cu baston, nu ca să se sprijine ci de eleganță !

Tata știu că a fost al 2-lea chirieș din imobilul 6 av.Lamarck. Parcă închiriasă încă din 1915, cum se isprăvisse lucrul ziditului. Ulysse Ipcar nu a locuit niciodată la aceea adresă. Poate – habar nu am însă – pe rue Lamarck, dar nu avenue L. (av.Lam. se chiamă Gaston Couti, de prin anii '50, poate chiar curând după sfârșitul celui de al 2-lea război mondial).

Neagu Mălureanu apare în pisania inedită a unei bis. dărmate [lecțiune incertă] din Malu (lângă Mălureni), ce o clădise la 1830. Fotografia am deslușit-o ușor. Doar că nu scrie, cum am crezut, biv vel vistier, ci biv vtori (?) – sau treti cumva ?) – vistier: piatra nu e clară acolo. Pisania mi-a trimis-o fotografiată vărul meu de-al 2-lea Alexandru Eliad care stă în Germania și care s-a născut la Malu, unde mama lui, născută Alexandrescu, avea moșie. Zice că se trage din acel Mălureanu. Aștept să-mi scrie el unele amănunte genealogice. Pe mama lui, tante Mica, am cunoscut-o bine; avea o soră – mai mare parcă – „Kleine”, profesoară parcă de germană și măritată cu fratele lui...Pătrășcanu ! (Cei 2 frați semănau grozav: pe politician nu l-am văzut niciodată dar îndestul de des după ziare).

Iată deci tot ce-ți pot răspunde azi. Ieri deasemeni am primit de la DI Cernovodeanu o scris. cam îmbufnată ! Domnul e săcâit de toate cele și din toate părțile. Nu vrea pt. SMIM / 2004 nici obârșia epiroți a Catargieștilor și nici pisania pusă de acel Mălureanu (mă trimite la o revistă bisericească). Te felicit pentru activitate (Ghika-Budești, etc....). Având sfârșit toate cele bune din păcate, mă opresc aici. „Toate cele bune” așadar Dnei și Dlui Rădulescu și de asemenea odraslei domniilor lor. Aștept alte vești, bineînțeles. Despre Catargiești dacă se poate.

Al Matala

P.N.

(Numele lui Slăniceanu mi-e cunoscut, dar nu țin minte nimic precis).

[Scris de autorul scrisorii vertical pe marginea paginii a șasea:] Dacă nenea Paul Negulescu era atunci la Petrograd, înseamnă că era pe drum către America. Trebuia făcut un ocol uriaș din pricina submarinelor germane”.

1. 13 ianuarie 2004, **Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de ieromonahul Zaharia Karandinos din Etolia și de genealogia familiei Carandino de la Brăila, din care provenea literatul Nicolae Carandino.

Este, de asemenea, amintit Dumitru Năstase (n.1924), bizantinolog și istoric de artă stabilit la Atena, prieten cu Petre Ș.Năsturel.

„Mal., 13.I.04

[Scris de autorul scrisorii pe prima pagină, stânga sus:] Trimisă abia azi 23 ianuarie...

Dragă Miky,

Așadar suntem din plin ajunși în anul 2004. Înseamnă multe întrebări ce mi se pun. Una din ele am de gând să ți-o pun ! (și anume despre familia Carandino).

De curând, un cercetător grec (pe care l-am cunoscut întâmplător la Congresul de la Koritsa din Epir, acum 2 ani de zile) mi-a scris întrebându-mă dacă am auzit de un ieromonah Zaharias Karandinos (Karantinos), din Etolia. Din câte știe acel domn (Ioannis G.Hatzis îl chiamă), Zaharias a „activat” la „curțile domniilor dunărene”, la sfârșitul v.al XVII-lea, încep.celui de-al XVIII-lea.

Omul a găsit (în manuscrisele Acad.Rom.!) pătımirea a 2 mucenici etolieni Panagos și Hristos (Hristu) scrisă de acel dascăl și încă inedită.

Eu unul nu am întâlnit numele celui etolian până acum. În schimb, numele Carandino îmi este cunoscut ca fiind purtat de un om politic de la noi - liberal ? țărănist parcă ? - din vremea noastră, din a mea adică. Știi cumva ceva despre acest Carandino român ? De unde se trăgea neamul lui ? Dacă ai cunoștință și despre Zaharias, ar fi și mai grozav. (Eu aș vrea să fie vorba de niște aromâni...).

Bineînțeles, departe de mine să cred că e neapărat o legătură de sânge între dascălul grec (grec sau aromân: că e vorba de Etolia !) și între omul politic.

Numele, eu îl descompun în Kara (negru, pe turcește, precum trebuie că știi) + Dinos (aș zice Dinu pe rom.). „Dinu cel Negru”, culoarea fiind sub stăpânirea turcească dovadă de șerbie. Până și la sârbi acel Karagheorghevici ! *ne leur en déplaise...*

Așadar, dragul meu, vin să te bat la cap, căci acel cap este vistieria a tot ce știi, a tot cei ai citit, a tot ce gândești. Un cap electronic, la un om electronic, pe care întrebările mele îl vor...electriza și pune pe căutare...

Vei fi primit ultima mea scris. (trimisă acum o săptămână) căreia i-am adăugat una, uitată (!) din noiembrie. Aștept mai departe să-mi spui că primești propunerea mea de a scrie amândoi împreună ceva despre neamul Catargiesc. Și mă gândesc la SMIM / 2004¹.

Încolo, supărările noastre nu încetează. Totuși ieri Radu spunea la telefon că ultimele lui analize au ieșit ceva mai bune. Dea Dumnezeu să se vindece degrabă, căci și maică-sa e lovită rău de boala și starea lui. Tratamentul durează 6 luni dar nu-l poate porni înainte de-a i se face acea biopsie de care ți-am scris cu siguranță.

Di Năstase ne-a părăsit alaltăieri, plecând în Grecia. Sâmbătă se va urca într-o pasăre de

aluminii ce-l va duce dintr-o bătaie de aripi la Atena. Arată bine; e destul de harnic încă și în martie va împlini - la rândul său ! - ani 80. Ceea ce îi doresc tatălui Matale, precum și Dumitale însuși, când vi se va împlini crugul anilor cuveniți.

Ce mai face Doamna Rădulescu ?

Nu știu dacă aveți iarnă grea. Aici temperatura urcă până la 14° ! Plouă într-una de 2 zile iar vântul e sălbatic (120 km pe oră). Între Crăciun și Anul Nou, la Coll.de Fr. în curte, am văzut pomii înfloriți ! iar un trandafir își purta cu mândrie florile sale galben-aurii... Era o încântare...îngrijorătoare.

Îți mulțumesc dinainte pt.Catargii și pt.Carandino. Și aștept semn de viață.

Sorcova

Vesela ș.a.m.d.

s-a mai sorcovit prin Buc. anul ăsta ?

Cu mult drag.

P.N."

1. **21 februarie 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de familia - sau familiile - Carandino, precum și de articolul proiectat - dar nerealizat - despre originea familiei Catargi.

Este menționată, de asemenea, Agripina Măinescu, soția generalului Dumitru Iliescu.

„Mal., 21.II.04

Dragă Miky,

Mulțam frumos pt.scris.-ți din 8 ale „lunii curgătoare” și pt. fotocopia ce o însoțea. Incerc a-ți răspunde. Dar întâi de toate parcă trebuie să-ți spun că săptămâna aceasta ne-a apăsător pe toți, și la voi și la noi. Îmi spui că mama Matale are diabet și probleme cardiace: aveți grijă. La noi, Tamarei i s-a recunoscut că are un început de Parkinson... Asta se adaugă la necazurile ce ne apasă și pe noi. În ce mă privește, e clar că nu mă veți vedea prea des pe malurile Dâmboviței, poate chiar deloc, de acum înainte...

Îți mulțumesc pt.datele despre fam.Carandino. Nu prea cred nici eu că umilul cărturar de care te-am întrebat, este din același neam. Dacă Rizo-Rangabé trece niște Carandini printre nobilii Chefaloniiei, „al meu” ca să spun așa se pare că era de fel din Etolia. Însă, cum ți-am spus cred, numele e alcătuit - după părerea mea - din turcescul Kara „negru, rob”, și Dinos, din Konstandinos. Deci poate fi un nume mai puțin rar.

Să revenim la Catargiești. Mă bucur că mi-ai trimis fotocopia aia, mai clară decât cea apărută în Catalogul documentelor T.R. (corpusul nu-l am). Da, într-adevăr articolul ar fi nimerit la SMIM de parcă acum Dl Cernov. se arată...nepăsător. Tratatul de istorie, pe de o parte, iar pe de alta cinstirea lui Șt.cel Mare ca și a lui Matei Brânc. îi răpesc simțirea ! A și fost greu bolnav de gripă și-și revine încet, iar soția dumisale s-a ales cu pneumonie. O să-mi fac însă articolul îndată ce am să-mi regăsesc tihna sufletească - dacă nu azi nici mâine ! - și o să-ți-l arăt. Întrucât nu vrei să-l facem împreună, am să te amintesc cu mulțumirile cuvenite pt.sprîjinul ce ni l-ai dat*.

De soția gener.D.Iliescu nu știu că se chema Agripina Măinescu (sau Maiorescu ? că nu ai scris prea clar). Despre acel neam boieresc din Oltenia mă-ntrebi dacă știu ceva. Din păcate nu* (Bănuiesc că e vorba de Măinești, nu de Iliești). De Logadi, firește, am auzit, dar nu am cunoscut pe niciunul. Mai sunt ? Nume grecesc, cum bine bănuiești Matale*. Nu știu de unde vine.

Aici primăvara s-a pornit printre ploi, vânturi și frig. Gardul nostru viu e din ce în ce mai verde. Pe de-alături se ivesc și flori. Dar vremea e f.nesigură. Alaltăieri până și-n casă era cam rece. E drept că nici supărările noastre nu ne încălzesc sufletele !

Azi e prea târziu pt.poștă. Poate luni aceste rânduri se vor îndrepta vijelios pe căile văzduhului către București și Dumneata.

Iti mulțumesc încă o dată pt.sprijinul („tovărășesc” cum se spune altădată !) Și te-mbrățișez. Părinților, toate cele cuvenite, te rog, mai ales sănătate.

P.N.”

1. **17 martie 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care istoricul parizian răspunde întrebărilor corespondentului său privitoare la familiile Filodor și Nottara din Țara Românească. De asemenea, Petre Ș.Năsturel este preocupat de identitatea soției voievodului Radu Mihnea și de înrudirea sa cu venețianul Bartolomeo Minetti, chestiuni pe care le va trata într-un nou articol.

„Mal., 17.3.04

Dragă Miky,

Pe scurt, căci ochii mă supără:

1. mulțum. pt.scris.Dumitale din 10 martie.
2. ca și pt. amănuntele despre Gl.Iliescu și mai ales soția lui.
3. despre Catargiești nimic nou deocamdată pt.că nu izbutesc a mă aduna.
4. FILODOR: am auzit în țară pe vremuri acel nume. Nu era cumva un

diplomat ?

Nu am cunoscut niciun purtător al lui. Ar însemna „cel care iubește darurile”. Mai vezi și filodormă ! Mai și deschide la Academie sau la Inst.de lingv. (ori la „Iorga”) cartea lui L.Găldi, *Les mots d'origine néogrecque en roumain à l'époque des Phanariotes*, Budapest, 1939, p.190 (v.filodorimă). În documente va trebui să văd dacă dicționarul prosopografic din vremea Paleologilor cunoaște acel nume. Ieri am uitat să-l caut acolo când ți-am fotocopiat ce se află acolo despre Notaras (cu un singur ț).

1. Nottaras. Se prea poate ca Dositei de Ierusalim și Hrisant, nepotul acestuia, să fie urmași ai familiei bizantine. Dar cum să o dovedim altfel decât prin cinstirea de care ei se bucurau... Oi întreba un tânăr coleg genealogist al familiilor bizantine, Thierry Ganchou, fost student al meu (a colaborat și el la Închinarea de acum un an).

La Buc. era – poate mai este – o casă memorială a artistului Nottara și a fiului lui Cântărețul. Acolo a locuit câteva luni Tamara la începutul căsniciei noastre, ea îmbolnăvindu-se din pricina lui madam Nottara care nu voia să facă foc.

Vărul meu Bronițchi cunoaște pe Paltin Nottara (și eu, pe vremuri). Intreabă-l unde e băiatul acum. În Franța ? în Anglia ? în țară ?

Azi mi s-a destupat canalul lacrimal al ochiului drept și... plâng mai tare ! De aceea nu mă întind la vorbă...

Poate mâine o să plece scris.me a și cu fotocopiiile despre fișele Notara din dicț.prosopografic bizantin.

Spor la treabă !

Părinților cele mai bune gânduri.

Te-mbrățișez.

P.N.

Mi-am însemnat E-mailul Dumitale. Pt.mine la nevoie la Coll.de Fr. (Byzance) sau la Dan Mureșan, ori la Lidia Cotovanu. Intreabă-l pe DI Cernovodeanu la nevoie, că nu le știu numele !

Tot în leg. cu Filodor am deschis adinaori dict.grec-francez al lui Bailly (o lucrare ajunsă clasică pt.limba veche) și am dat de acel cuvânt (p.2074): φιλόδορος „*qui aime à donner*” (la Platon), „*généreux, libéral*” (la Xenofon).

Ca nume de sfânt lipsește din Dictionarul enciclopedic al numelor de botez al Tatiane Petrance, Buc. [1998].

Poate mâine izbutesc a mai merge la Coll.de Fr. Azi cum am ieși în curte și ochiul ăla s-a apucat să plângă și mai tare ! Precum vezi, ai trezit curiozitatea mea. Și-ți mulțumesc.

[cu pastă roșie:] 25 martie Of, of, of. Multe m-au împiedicat a trimite acest plic. Vreau să încerc azi. Nu te supăra pe o „surpătură,, de om !

P.S. tot din 21 martie, ora 16 15' și 11”

Deschizând cartea lui Andrei Pippidi, *Hommes et idées du SE européen à l'aube de l'âge moderne*, Buc.- Paris, 1980, p.147 văd că el scrie despre Radu Mihnea că era însoțit cu sora (cu numele grecesc Arghira) a venețianului Bartolomeo Minetti.

Te-aș ruga să te gândești dacă Irina noastră – sau altă soră ? – a fost soția acelui Bartolomeo Minetti.

Stoicescu (citad de Pippidi), Dict., p.417 îl știe pe Bart. de cumnat al lui Radu Mihnea și deci închiul lui Alex.Coconul. Te-aș ruga să te uiți pt.noi doi la nota 2 a lui Stoicescu, eu neavând DRH, vol.XIX.

Așadar se luminează de zi ! cu toate că aci cerul e sur și noaptea se apropie. [...]

Păcat că patrafirul de la Ivion nu e datat. Însă în iconografia lui apare Sf.Apostol Vartolomei ! Firește, nu e o dovadă că Irina era măritată atunci când s-a dat acea broderie.

Sau față de soră-sa voevodeasa, Irina nu era îndestul de măgulită că bărbatul său era numai stolnic mare...

Numai Matala ai mijloacele de trebuință pt.a adânci problema. Eu nu”.

1. **3 aprilie 2004, Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu conținând răspunsuri la întrebările acestuia din urmă privitoare la familiile Nottara și Filodor, la etimologia numelui „Arion”. Este amintit, de asemenea, proiectul unui articol, în colaborare cu istoricul bucureștean Constantin Rezachevici, despre un epitrahil dăruit la Mănăstirea Ivion de către Irina, soția Doamnei Arghira, soția lui Radu Vodă Mihnea.

De asemenea, sunt menționate date genealogice legate de ramura pictorului Gheorghe Năsturel, stabilit în Statele Unite ale Americii.

„Mal., 3.4.04

Dragă Miky,

Mi-ai făcut plăcere, chiar o deosebită plăcere, azi cu scris.-ți din 28 martie și articolul Matala despre neuitatul meu prof.Nicolae Bănescu și vol.2 al Istoriei lui bizantine. Frumos ai scris despre el. Asta îmi amintește că atunci când Teoteoi mi-a dăruit aici la Paris vol.I, aveam de gând să vin cu amintiri despre acest mare cărturar. Va trebui să spun și eu ce aș avea de spus, datorie chiar de a spune, ca să nu se piardă și acele „firimituri” din frânta viață a unui om care cât a trăit a fost ca o spadă de oțel neînchinată. Asta însă pe altădată, dacă Teoteoi o să-mi trimită și acel volum.

Încerc acum să răspund (mulțumitor ?) la întrebările ce binevoiești a mi le pune.

Notara: într-adevăr, de ce lipsește din bogatul și temeinicul lexicon al vremii Paleologilor, numele Anei Cantacuzinosia, soția lui Luca Notara ? Când voi merge la Coll.de Fr. - după Paști, cred – o să mă uit dacă nu este trecut ceva într-o fasciculă de supliment. Atunci în grabă nu mi-a venit să mă uit și acolo. (Desigur că ea este amintită la Cantacuzini.)

Filodor: eu am talmăcit prin „iubit de daruri,.. Dicț.lui Bailly dă generos. Acolo trad.nu se contrazic. Poți iubi darurile nu numai pt.tine când le primești, ci și pt.alții cărora le dăruiești din ele ! Dar generos, darnic o fi mai bine, mai potrivit înțelesului.

Arion: ce înseamnă pe grecește ? Nu știu la prima vedere. A fost numele unui vestit poet liric din Metimnos (v.7 în de Hr.). Cred însă că dreptate are N.A.Constantinescu când scoate numele românesc Arion din Visarion⁴. Tot la Coll.de Fr. o să caut ce ar mai fi de spus.

Aici la Paris am un coleg de studenție de la Buc., indianist și sanscritolog binecunoscut, Arion Roșu (a colaborat la vol.ce mi s-a închinat). Știu că Arion se poartă la evrei. El, acel Roșu, e evreu botezat (Toma), om f.de treabă, cinstit, muncitor și chinuit de o viață întreagă⁴. Am cunoscut un dr., tot evreu din România, care se chema Ariel (-el, cum știi = Dumnezeu pe ebraică). Nu știu dacă vestitul eretic Arie – tatăl arianismului – poartă un nume evreiesc... O să caut ce voi putea afla pt.Matale.

Putinică răbdare, însă !

Doamna Arghira a lui Radu Mihnea avea o soră, Irina, care ea a dăruit un frumos patrafir la Sf.Munte, la Ivron. La N.Stoicescu – Dicționarul – am găsit că Bartolomeu Minetti era cumnatul lui Radu Vodă Mihnea, deci trebuie că era fratele lor. Despre acest patrafir pregătesc un articol(aș) împreună cu Rezachevici. Din câte îmi spui, eu nu te ținusem așadar la curent. Despre acea odăjdie a scris de curând o grecoaică, Eleni Vlahopolu-Karabina (cea care mi-a cinstit Inchinarea cu un alt patrafir aflat la Dusikon - Dușco). Datorită lucrarea ei am scos la iveală acel epitrahil. Și cum Rezachevici se îndeletnicește și cu Doamnele voevozilor noștri, l-am întrebat de Arghira și de sora ei, [cuv.nedescifrat]. Nu cunoștea. Și atunci i-am propus să scriem ceva împreună.

Urările Matale de Paști ne-au sosit și-ți mulțumesc din nou.

Gh.Năsturel, pictorul, mi-era rudă⁴. Frate cu colonelul Ilie Dumitrescu. El a găsit mai strălucit să-și schimbe numele ! Cum vine acel neam Dumitrescu rudă cu ai mei, ți-am mai spus că nu știu, dar ți-am și scris cândva că tata ți știa și îi recunoștea de rude (la fel și bunicul meu, care l-a avut de aghiotant pe Guță Dumitrescu, tatăl acestora).

Tata și mama aveau cele mai bune legături cu Ilie, cu Georgică (+ în America în sărăcie lucie...), cu Marioara – sora lor, măritată cu Romeo Ionescu, funcționar de bancă, un om de o rară bunătate. Pictorița Magda Ghinea (Mady îi spuneam noi) – cândva Magda Păun, din prima căsătorie, fiica Marioarei și a lui Romeo – are și ea strânse legături cu noi. Poți – cu prudență pt.cele genealogice însă ! – să îi telefonezi (21.13.340), din partea mea, stă pe str.Grigore Alexandrescu 101 dar e f.îndurerată de moartea soțului ei de-al doilea, un om cu care se înțelegea de minune, răpus de o boală cardiacă. Ea visează să prefacă conacul Năsturelilor de la Herești într-un muzeu pt.Georgică, pt.Tamara și pt.ea...⁴ Fiecare cu pășăria lui, nu-i așa ? Caut-o și cere-i să-ți arate dacă are documente. Cică ar avea... Familia tatălui ei, acel Romeo Ionescu, se trage (din câte știu) dintr-un deputat – de Bârlad parcă ? – la divanul ad-hoc, sau la Unirea Principatelor. „Caută și vei găsi !”

Iată, dragul meu, câteva lămuriri parțiale pe marginea întrebărilor Dumitale. Poate câte ceva din spusele mele o să-ți prindă bine ! De pildă despre boerii Arioni. Știu că prof.Dinu Arion, juristul, era rudă bună cu G.D.Florescu. Pe el l-am cunoscut puțin la Inst.de Ist.al Acad.R.P.Române. Lucra - întreabă-l pe DI Cernov. – în colectivul juridic, dar parcă și la colectivul Index (de verificat prin DI Cernov.).

Dacă vrei să scrii ceva despre Filodor, nu uita de...filodormă ! (Pe grecește filodórima este etimologia lui filodorma a noastră). Înseamnă „dar din prietenie” și, firește, darul ce-l faci, de voie de nevoie ! când cumperi (sau închiriezi ?) o casă, o prăvălie. Vezi, că trebuie să știi mai bine ca mine desțăratul.

Înnoindu-ți precum și Părinților urărilor mele de Sf.Paște, te îmbrățișez cu multă prietenie.

Hristos a înviat ! La mulți ani ! și buni !

P.Năsturel

Numele poetului antic Arion se accentuează ARĬON (Ἀρίων). Prietenul meu indianistul: Arion. Florescu rostea tot așa numele prof.Dinu Arion”.

1. 12 iunie 2004, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de moartea prietenei sale de la Atena, bizantinoloaga Maria Theocharis și de sinuciderea fiului sociologului Michel Dion.

Istoricul parizian recomandă destinatarului să ia legătura cu tânărul bizantinolog francez Thierry Ganchou. Expeditorul își exprimă, de asemenea, unele opinii politice de politică internațională prilejuite de alegerile europene.

„Mal., 12.6.04

[Adăugat sub dată de autorul scrisorii:] Ce articol ai scris pt.”Xenopoliana” de la Iași ?

Dragă Miky,

Au trecut câteva zile de când am primit scrisoarea Dumitale din 31 mai. Te rog să nu fii prea supărat că am întârziat să-ți răspund. Dar ne zbatem într-un noian de supărări. Vezi, sunt 2 săptămâni împlinite de când la Atena ni s-a prăpădit o foarte dragă pretenă – bizantinistă și ea -, de inimă se pare, în timpul unei operații. A și colaborat la Inchinarea aia de la Brăila, cinstindu-mă cu un patrafir brâncovenesc, dat de marele vornic Șerban Cantacuzino. E vorba de Maria Theoharis. Avea vârsta mea încă din dechemvrie. Tot așa, cel mai bun prieten al nostru francez, doctorul de care ți-am vorbit cu siguranță, trage să moară (de cancer). Doctorii au oprit orice tratament... Asta spune totul.

Poate ultim. mea scris. ți-a vestit de sinuciderea băiatului altui prieten, care s-a aruncat (la 38 de ani !) de la etajul 17... Fiul lui Michel Dion, fost comunist pe care l-am ajutat să se lecuiească și care și el a dat un articol despre mine în Inchinare... Acel tânăr era prof.de filosofie, pictor, poet, sculptor... Și fiul meu are probleme, care firește se răsfrâng asupra-ne. Singurul lucru bun: de ieri, fetița lui își dă bacalaureatul (partea I-a). Precum știi, poate, aici bacalaureatul se dă pe 2 ani. Deci abia la anul va isprăvi liceul. Inșă nu prea știm ce facultate va urma.

Deci, am destule pricini pt. a nu fi putut răspunde. La Coll.de Fr. Nu am mai mers de când ți-am trimis pagina de titlu al volumului ce cuprinde lucrarea lui Ganchou despre Notărești. Deci nu l-am mai văzut pe tânărul acesta. Nu știu dacă ți-a scris (avea de gând) iar din rândurile Dumitale văd că te-trebi dacă poți (!) ori nu să-i trimiți câteva rânduri. Desigur că da: de-aia ți-am și spus să-i scrii la Coll.de Fr. Eu nu-l sun, pt.că și când mă văd cu el, greu îl aud, căci e din sudul Franței, ceea ce aduce un anume accent, ca să nu mai spun că nu are o rostire clară ! Așa vorbește mult tineret de azi, ceea ce adesea mă silește pe mine să-i pun mereu să-mi repete vorbele lor !!!

Oricum, te pot asigura că el părea f.interesat (și încântat) de ceea ce mi-ai scris mie în legătură cu lucrarea lui. I-am tradus – în scris – tot ce mi-ai scris mie despre acea cercetare și părea f.interesat de a afla ce spun izvoarele rom. despre o soție Cantacuzină a lui Luca Notara. (Eu nu prea știu despre ce e vorba și nici de unde)*.

Așadar, dacă încă nu ți-a scris, ia-ți „plaivazul” și dă-i semn de viață. Amândoi, cu problemele vaste de supraviețuirii genealogice bizantine în țările noastre aveți la ce colabora.

Am auzit că au fost alegeri municipale în țară. Nu cunosc rezultatele, nici [cuv.nedescifrat].

Măine se votează aci: așa zisele alegeri europene. Voi vota împotriva intrării Turciei (și a islamului) în Europa. E de neadmis ca țări creștine, care au sângerat în lupta cu islamul și veacuri de-a rândul sub jugul otoman ca Bulgaria, România, etc. să fie amânate iar unii să încerce să bage Maghrebul african și din capul locului Turcia, în așa zisa Europă. Eu sunt pt.Europa națiunilor, nu

pt.acei conglomerat economico-individual ce-l visează tehnocrații și americanii ! Culmea este că deși voi vota cu un partid de dreapta (Philippe de Villiers, cred, sau Pasqua), mă voi afla pe aceeași linie cu...comuniștii !!!

Așa, dragul meu. Imi mai spui de examenele de sfârșit de an la Universitate. Îi vezi ieșind treptat la iveală pe istoricii noștri de mâine ? Au miez și focul sacru ? Spui că încă nu știi nimic despre vacanțele de odihnă de anul acesta. Oricum, sunt sigur că nu-ți vei risipi vremea.

Te-am lăsat. Cu o întrebare totuși: cum se simte Mama Matala ? Dumneai și Dlui Rădulescu sr. Complimente și doriri de bine.

Prietenul de la Malakoff îți face urări de bine și se bucură ori de câte ori îi dai semn de viață.

P.N.

Nu ți-a mai apărut nimic ? Nu ți-am trimis încă fotocopia articolașului meu din Herbul despre stema lui Udr.N.

[Scriș vertical pe marginea paginii a opta a scrisorii, de către autorul ei:] Dar desigur că revista o ai. Ce am dat acolo este doar un flecușteț”.

1. **29 – 30 iunie 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de revista de heraldică „Herb”, publicată la Iași, precum și de trecutul familiei Nottara.

„Mal., 29 iunie 2004 și 30.VI.

Dragă Miky,

Mulțam pt.scris.din 22 iunie. Îți răspund dar pe scurt: Măine – azi nu pot ! – o să trec la Coll.de Fr.având de trimis mai multe plicuri întârziate, spre pildă unul către însuși Dumneata !

Spre uimirea mea aflu că nu știai încă de revista de sine stătătoare Herb. Prin bunătatea și grija Dlui Cernovodeanu mi s-a trimis numărul 1 (VI) 1999 1-2 (apărut în 2003...). Așa face cu mine – poate și cu alții – editorul, Dl Șt.S.Gorovei, pândind câte un prilej de a nu cheltui bani ce desigur că nu-i are... Dar că se poartă la fel și cu băștinașii din țară și cu risipitorii de peste hotare, iată ceva care îmi întrece orice închipuire.

Până acum, cum știi, Herb era numele unei părți din revista Inst.”S.Zotta”. De acum înainte și-a căpătat neatămarea și ca o pasăre de noapte zboară în întuneric ^{liber}-ul nezărindu-se acolo în România din câte înțeleg. Sau fiind de uz intern pt. moldovenii de dincoace ? Ne-mai-po-me-nit !

Ai dori sumarul sau o fotografie a volumelor. Oi vedea ce pot să scot. Sumarul oricum nu pune probleme. Fotocopiarea cere ceva timp. Sunt 186 de pagini. Dar mă cunoști destul ca să știi că voi încerca. Iată deocamdată câteva titluri (Muntenia fiind oropsită față de Mold. iar Ardealul aproape cu totul lipsă). Dar nici nu are rost căci acestor rânduri le voi alătura fotocopia cuprinsului și a micului meu art.despre stema lui Udr.Năst.

Răspund așadar mai departe spuselor Dumitale așternute pe hârtie.

Nottara: art.lui Iorga la care fac aluzie se cheamă Une source négligée (sau așa ceva) de la chute de C-ple. A apărut în Bulletin hist.de l’Acad.Roum. Mi-am regăsit acasă la Buc. extrasul dar acu nu dau de el... Inșă când vorbești de o Cantacuzino soție a lui Luca Nottaras, nu cumva e o confuzie cu acea Ana Paleolog Notara despre care vezi Iorga, Notes et extraits, IV, p.357-358 ? (Citez după Iorga, Byz. après Byz., p.58, n.77). Imi pare rău că vă...”câcăiți,, (!) și Dumneata și Ganchou și că nu ați luat încă inițiativa de a vă scrie ! El o fi intimidat că un mare genealogist de la Buc. l-a felicitat iar acel mare genealogist la rândul său e uluit de știința acestui tânăr poate un pic mai mic ca el... Scrie-i, frate și lămurii împreună problema.

Mai vezi, cum spui Matale, și cu Paltin Notara (cu un t ? cu doi ? ou à une tasse de thé ?!). Întrebă-l și de o emisiune a televiziunii franceze – anul trecut parcă – ce nu am apucat-o, dar citii ceva în program: el era programat ca urmaș al Nottăreștilor căsăpiți la C-pol de Mehmet sultan al II-lea, la 1453... De ce nu ? Câți ani să aibă Paltin acum ? La 60, cred. S-a înșurat ? Copii are ?

De modificarea stemei de pe antetul lui Coll.de Fr. prin înlăturarea acelor crini, nu-mi dădusem seama. Ai un ochi de râs ! (eu unul pt.râs și altul pt.plâns).

Îți pare rău că am votat împotriva Turciei. Da, dragă, și o să mai votez tot împotriva câtă vreme alte țări de-a binelea europene (România, Bulgaria, Serbia etc.) vor sta pe din afara pretensei Europe. Nici faptul că C-polul și Tracia fac parte geografic vorbind de Europa nu e destul. Altă cultură, altă tradiție. Noi ne luptăm împotriva turcilor, așa cum făcuseră bulgarii, sârbii, albanezii, pe noi ne trăda Apusul în acel răstimp – luptam pt.apărarea crucii. Apusenii făceau politică înaltă și neguțătorie. E o jignire, o îndreptare pt.acele țări. Doar Grecia a scăpat cu noroc. Iar Constituția pregătită de Giscard nu vrea să amintească de rădăcinile creștine ale Europei – hai ! judeo-creștine ca să le facă plăcere și ovreilor – ca să nu-i jignească cumva pe musulmani. Țările musulmane – Africa de Nord [cuvinte nedescifrate] și Kurdistanul – sunt oare bastelele europenilor [cuvinte nedescifrate] ?? Dă-i în mână ! cum ar fi spus prof.Bănescu. Chiar Rusia are dreptul să intre în Europa – la fel Ucraina ce ne-a cotoptit părți din Moldova istorică – înaintea turcilor și maghrebienilor. Asta nu mă împiedică să mă fi simțit bine la „Istambul” anul trecut și să nu fi resimțit, ba dimpotrivă ! pic de dispreț ori de ură pt.poporul turcesc, un mare popor care din păcate nu-a nenorocit până acum.

Însă totul pe rând, fără a se jigni cei mai în drept decât ei. Bineînțeles asta nu mă împiedică [se continuă pe verticală, pe marginea paginii a patra a scrisorii:] nici pe mine să te îmbrățișez, dragă prietene, „în amintirea vechiului Bizanț,, și, adaog eu, și cu admirația mea pt.minunățiile otomane !!! Cu tot dragul.

P.N.”

1. 14 iulie 2004, **Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care răspunde întrebărilor acestuia din urmă legate de etimologia numelor „Hepites” și „Vecsera”. Sunt, de asemenea, amintite unele date despre familiile Nottara și Vasiliu-Năsturel.

„Mal., 14.VII.04

Dragă Miky,

Ieri am aflat scrisorica Matale din 6 și, cu toate că fac rânduială pe masa mea de lucru, îți răspund întrebărilor.

Numele IPITIS mi-e cunoscut. Aveam, în biblioteca bunicului meu, o carte de militărie a unui ofițer, pesemne grec, Ἡπίτης. De asemenea dânsul avea cărți tot de militărie din biblioteca unui ofițer român Hepites. Unde să fie acum ? Vezi la „Iorga” cu Dna Mariana: poate se află printre acele cărți ce le-am dăruit acum 2 ani bibl.Inst.de Ist. Etimologia numelui îmi scapă. O să încerc să aflu ceva. Rabdă, te rog. Ἡπιος = blând. Dar nu te sfătuiesc să iei asta de bun.

Vezi însă, întrebându-l pe Dl Cernovodeanu dacă e adevărată știrea ce mi-a venit aici la urechi de curând că la Brăila, Dl Ionel Căndea (directorul Muzeului de acolo; cel care mi-a scos frumoasa Închinare de anul trecut) ar fi tipărit o carte despre grecii din Brăila. Poate acolo află ceva: poate, dacă e lucru adevărat – o fi având acea carte Dl Cernovodeanu. Mai mult nu știu.

Patronimul VECSERA de care mă întrebi îmi este necunoscut. Nici nu-mi dau seama ce ar putea să fie. Poate te va lămuri Dna Caragiu-Marioțeanu de la Inst.de Lingvistică al Acad. sau Dl Tanașoca.

Nici de Dâmboviceni nu am auzit. Poate prin acea familie s-o fi cunoscut însă moșul meu cu acel căpitan parcă Hepites...

Datorită rânduiei ce o fac, am regăsit extrasul lui Iorga, *Une source négligée de la prise de C-ple*, Bull.de la Section Hist.de l'Acad.Roum., XIII, 1927, p.1-70. Am răsfoit-o pt.Matale ca și pt.ami împrăștiată amintirile. La p.29 textul e plin de neadevăruri, adică de stâlciri ale unor adevăruri: Zustuneiu [cuvinte nedescifrate] trebuie să fie Giustiniani care însă apare ca...mare dux (!). Tot la p.29, ultimul rând, boiarul grec Gherepu este deormarea numelui lui Kyr Luc(as Notaras), fără doar și poate. De ce nu o spune Iorga, nu știu. Însă de vreo nevestă Cantacuzino nu se amintește. „Gherepu” păstrează tot Iorga la p. 69 a traducerii sale... Poate ar trebui să scriu ceva, dar habar nu am dacă s-a mai făcut de cineva.

Mă bucur că ți-a sosit fotocopia lui Herb ! Deci editorul nu-ți trimite ce publică... Nu mai faci parte din mădularii Inst. Zotta ? sau editorul face economii? Mie datorită Dlui Cernov mi s-a trimis, ca să scape de poștă...

Cred că ți-am răspuns la toate.

Încă ceva. Ți-am cunoscut un prieten ce-și face doctoratul aici, Alexandru Gussy. Cred că o rudă de-a lui – bunică, străbunică, mătușă – era prietenă cu mătușă-mea Pauline Susskind, fiica generalului Ion (Iancu) Năsturel, un frate mai mare al bunicului meu*. Pe aceea cucoană o țin minte că am întâlnit-o pe vremuri pe str. Ecaterina Teodoroiu, în casa mătușii și verelor mele Henrieta și Marieta. Casa a ars la 4 aprilie 1944 la bombardament. A fost restaurată. Pe fronton mai era – acum peste 30 de ani – stema Năsturelilor. O fi fiind și acum, aș crede, dacă nu s-a dat jos sub comuniști după vânzarea casei.

Ți-am răspuns la toate. Te părăsesc, dar nu de tot, căci era să uit să-ți spun că acel tânăr Al.Gussy mi-a vorbit de Matale când noi am arătat soacrei și soției lui (veniseră tustrei împreună) fotografiile făcute anul trecut la Moșoi, dacă mai ții minte cum m-ați serbat acolo după ȧeremonia de la Inst.de Istorie.

Cele bune, cum se cuvine, Părinților Dumitale. La toți trei odihnă plăcută și binefăcătoare.

P.N.

Mi se comunică un fax de la Dl Cernovodeanu, că să închei articolul făgăduit pt.cei 80 de ani (trecuți !) ai Dlui Berindei. Mi-am scos dosarul ca să scap de rușine..."

1. **24 iunie 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba din nou de etimologiile numelor „Hepites” și „Vecsera,, precum și despre tânărul bizantinolog francez Thierry Ganchou. De asemenea, este amintit un articol despre Axiopolis în perioada Comnenilor la care lucrează istoricul parizian și care urma să fie publicat în volumul omagial închinat arheologului Petre Diaconu.

„Mal., 24.7.04

Dragă Miky,

Azi mi-a sosit scris.Matale din 17 curgător și, vezi bine, cu câtă aplecare își răspund !

Mă-ntrebi din nou spre Vecsera și Epites. Ți-am mai răspuns: deci s-ar părea că s-o fi pierdut o scris. de-a mea. dacă nu două: căci îmi mulțumesci din nou pt.fotocopia revistei Herb dar, iarăși, nu faci aluzie scrisorii trimise osebit de revistă, numai cu sumarul acesteia și cu articolașul meu despre stema lui Udr.N.

Îți răspund așadar de isnoavă:

-) Hepites: vād că de data aceasta adaogi și forma Epides, cu d, pe care nu am întâlnit-o. Hepites sau Epites nu-mi spune nimic*, nici măcar cotrobăind prin dicționarele ce le am. Și nici Epides. Am să mă duc săptămâna viitoare, într-una din zile, la Coll.de Fr. și voi căuta dacă dau de ceva mai cu miez. Nu se poate ca într-o Enciclopedie grecească să nu aflu o notiță despre familia aceea. Drept care ți-aș împărtăși ce spune.

2) VECERA, sau VECSERA: iarăși întrec cunoștințele mele... De monografia la care faci aluzie nu am auzit și nu prea văd unde aş putea să caut ca să te ajut. [...] 3) Ganchou: e un biet începător, dar bine pregătit, care în cele de față este bibliotecarul bibliotecii noastre bizantine, ca să aibă din ce trăi, în așteptarea unui loc ce-l merită, la CNRS.

[Urmează un pasaj îndreptat căruia autorul a scris pe margine:] Strict confidențial și între noi ! Ganchou a studiat la Toulouse, cu Ducellier. Venind după aceea la Paris, a lucrat un pic cu mine și mai ales cu Balard cu care-și pregătește teza de doctorat și trage și mâta de coadă !

O întrebare: îmi amintești că în Dorul am mai publicat acel articol despre stema lui Udr.N. Sunt cam mirat și nu-mi dau seama. Poți oare să-mi dai trimiterea ? sau faci confuzie cu celălalt art., cel de întregiri la Genealogia Năsturel (reprodus și în volumul apărut în Danemarca).

De mult nu mai public în Dorul. Sau doar o dată două pe an, fleacuri: adică Romașcanu de la sine republică art.ce-mi apar în țară (Schitul Maicilor, Holobolos) și-mi trimite corectura, punându-mă în fața faptului împlinit... Nu ți-am trimis fotocopiile pt.că ai originalele apărute în țară. Dacă și pe-alea le dorești, spune-mi.

Da, „soțietatea românească” de la Paris s-a schimbat, preînnoindu-se. Datorită surzeniei nici nu mai merg la Casa Rom. Și nici la biserică, deoarece m-am săturat de intrigările de-acolo. Totuși ar trebui să mă gândesc că mi se apropie zilnic ziua de apoi – cea mică ! – cea mare fiind cea obștească a toată omenirea, când se va scula din „mormânturi”, dintr-o dată !

Te felicit că, deși te plângi, ai publicat până acum în Grecia, Germania. De ce Italia, Austria, Anglia nu-ți publică nimic ? Dă la români. Eu nu am legături de niciun fel pt.specialitatea Matale – genealogii românești – și deci nu văd cum să te sfătuiești. Poate Ganchou ar fi sfetnic mai bun ? Oricum el se pricepe și e ferudit.

De acele colubii franco-române de la Strasbourg am auzit. D^{na} Cassoly mi-a și arătat o dată revista „Etudes danubiennes” dar nici ea, nici Berindei nu m-au poftit să colaborez. Te ai bine din fericire cu DI Berindei: deci ar trebui să te sfătuiești deschis cu dânsul. E om înțelegător și cu siguranță te prețuiește.

Venind vorba de dumnealui, zilele trecute am scăpat de rușinea întârzierii articolului meu în cinstea-i pt.RRH. Mi l-a bătut pe computer Lidia Cotovanu, ucenica mea (ți-o recomand): azi însă spre mirarea noastră, îmi spunea la telefon că DI Cernov. nu a confirmat încă de primire... Dacă știi ceva, spune-mi, te rog. Acum vreo zece zile dânsul îi trimisese un e-mail (sau așa ceva) cerând urgent articolul meu pt.revistă. Atunci am dat bătaie iar ea mi-a dat sprijin cu computerul ei.

Alt ucenic, Dan Mureșan, vine mâine cu soția lui. A fost la Buc. și a dat concurs pt.o bursă rom.la Roma. Președintele comisiei era DI Berindei. Dan Mureșan și-a dobândit dorita „pungă” ! La toamnă va pleca (cu doamna lui) în Italia. O să-mi lipsească, dar ce să-i facem ? Trebuie să-și facă și să-și asigure viitorul. Și pe el ți-l recomand. Să mă pomeniți din când în când dacă vă veți întâlni la Buc.cândva, atunci când eu voi lipsi cu totul din tot... Vă iubesc pe toți, viitorimea României, cunoscuți mie ori necunoscuți.

Îți mulțumesc că-mi dorești sănătate, precum și soției mele. Ultimatumul d^{lui} Cernovodeanu (cu art. în suferință pt.RRH) a fost binefăcător. M-a pus din nou parcă pe roate. Ceea ce nu mă împiedică să mă gândesc la prietenii care mi-au murit în vremea din urmă. Trec acum la articolul ce-l așteaptă Brăila și DI Ionel Cădea pt. Omagiul Petre Diaconu. În chip excepțional mi s-a dat termen 31 august, ținându-se seama de necazurile prin care am trecut. Va fi, cred, ceva de soi, despre Axiopolis (Cernavodă) în epoca bizantină. Am să-mi fac și autocritica pt.niște prostii ce le-am îndrugat altă dată, cu deplină bună credință, e drept. Dar acum cred că spiritul meu critic este la punct și am nimerit ținta, deosebit de greu.

Mâine Dan Mureșan îmi aduce de la DI Gorovei 5 vol.de studii Șt.cel Mare ! Le-ai văzut ? Și asta mă va întreina, negreșit.

În schimb, soția mea se luptă mai departe cu depresiunea. Luni seara mergem la văduva

prietenului răposat și, firește, despre el o să vorbim... El trăiește mai departe în inimile și recunoștința noastră.

Dragă Miky, iartă-mă că-ți pun ochii la încercare: îmi dau seama că scriu din ce în ce mai prost, mai nervos. Dar nu-mi vine să-mi folosesc mașina de scris. Cât te privește, poți firește să-mi scrii mai departe pe calculator, cum spuneți voi acolo ! E și mai frumos, dar și mai citeț.

Părinților Matala, ca de obicei, cele cuvenite, precum și sărutări de mâini Doamnei Rădulescu. Te-mbrățișez și-ți doresc lămuriri pt. Vecsera și pt. Hepites.

P.N."

1. **9 august 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de articole ale destinatarului despre diplomatul francez Eugène Poujade și despre colecționarul bucureștean Anastasie Simu.

„Mal., 9.8.04

Dragă Miky,

Ca totdeauna când îți primesc o scrisoare, m-am bucurat azi citindu-o pe cea din 2 august. Îmi pare bine că, deși sunt firave lămuririle mele despre familia Hepites, totuși o să-ți prindă bine cât de cât.

Acum văd că te lupți cu Poujade. Nu știam că se înrudise cu Ghiculeștii. Desigur vei aduce lucruri noi și binevenite. Ca și despre Anastasie Simu: mormântul lui de la Bellu ar trebui clasat: ar fi barem o mică despăgubire pt. nimicirea Muzeului lui. Eu l-am vizitat în tinerețe (muzeul, nu ctitorul). Știu că colecțiile s-au risipit sub comuniști. Poate mai există un inventar ?

Bine fac Părinții Matala fugind de căldurile bucureștene și oploșindu-se prin județul Prahova. Și aici de o săptămână e foarte cald: 35° ieri. Azi noapte însă a plouat, iar azi cerul e cenușiu.

Tamara e plecată la Angers la prietena sa Cornelia (Nely) Comorovski, care are necazuri cu inima și văzul. Poimâine mi se întoarce. Goe și eu ne descurcăm.

De familia Dumba nu am auzit. (Cred că am citit bine numele).

Scrisoarea Dumitale s-o fi încrucișat cu una de-a mea cuprinzând și textul ce l-am menit lui RRH pt. Dl Berindei. Azi o scris. de la Dl Cernovodeanu din 28 iulie mă roagă să trimit lucrarea Doamnei Rusu, la Academie. Numai să nu fie plecată ! Dra Cotovanu cu care am vorbit adineaori, mi-a făgăduit să trimeată chiar azi acelei cucoane articolul meu. Vezi, te rog, să urmărești și să-mi spui (firește, dacă mai porți de grijă revistei aceleia) . Mulțam frumos.

Domnul meu, te-am lăsat că mi-e cald. Aștept ora știrilor. Apoi văd eu ce mai fac, dacă voi urmări un film la televiziune sau dacă mă voi lăsa furat și legănat de romanul lui Henri Troyat (Lev Tarasov), *Tant que le monde durera*. M-am îndrăgostit de acest rusnac francez, ros de dorul țării sale de baștină. Scrie cât se poate de frumos. Ți-l recomand dacă nu-l cunoști încă. Membru al Acad. franceze. Are peste 90 de ani.

Spor la treabă ! Să bei apă multă și zeamă de fructe și să-ți pregătești noul an universitar, că în curând are să-nceapă.

Al Dumitale

P.N."

1. **20 august 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba din nou de articolul istoricului parizian despre Axiopolis în vremea Comnenilor, destinat volumului omagial închinat arheologului Petre Diaconu la 80 de ani.

„Mal., 20.8.04

Dragă Colegă^x, dragă Miky,

Precum și vezi, scrisoarea Dumitale din 13 mi-a sosit cu bine. Adineaori. Mă și grăbesc să-ți răspund pt. a te heretisi că te-au „pomăzuit”, dascăl mare, deplin, al Fac. de Ist. din Buc. Așadar tânărul care cândva mi-a călcat pragul pt. întâia oară spunându-mi că m-am născut de 1 aprilie ca și prietenul meu (răposat din păcate) Dan Râșcanu – „omul electronic”, cum te-am botezat eu pe atunci – își croiește drum slăvit în desigururile istoriografiei și învățământului românesc. La mai mare ! și deci să-ți fie cu noroc. La mulți ani ! domnule decan (rector dacă răvnești...)

Mă bucur că ai vorbit cu Dl Cernovodeanu și că dumnealui ca și Matale ați primit textul articolașului pe care cu chiu cu vai i l-am afierosit Dlui Berindei. Din fericire știam prin e-mail de la Dna Rusu că lucrarea îi sosise cu bine. Când apare ?!...^x

Îmi pare bine că părinții Matale s-au „învârtejit”, acasă. Acum ești cocoloșit cum l se cuvine unui *Herr Professor Dr.* și grijile gătitului desigur că le-a preluat îndărăt Dna Mamă: dealtfel nu mă îndoiesc că se pricepe mult mai bine decât odorul Domniei Sale.

Eu dau bătaie ca, până la sfârșitul lunii, să ajungă la Brăila articolul ce-l închin vechiului meu prieten Dlui Petre Diaconu, arheologul (80 de ani o să aibă în oct.). Azi ucenița mea Lidia Cotovanu (pe care ți-o recomand cât se poate de fierbinte) vine la noi cu ordinatorul ei portativ și pornește bătutul acestui studiu al meu (Tot dânsa mi-a bătut și articolul menit „tineretelor”, berindeiești).

21 aug. S-a început așadar ieri bătutul lucrării mele despre Axiopolis sub Comneni (adică Cernavodă). Pre limba lui Voltaire și a fraților Goncourt. Marți o să mergem înainte, fata având și ea de pus la punct o lucrare de a ei pt. tipar. Așadar am să mă uit la cele peste 65 de p. cu care m-a potcovit alt drag ucenic al meu, Dan Mureșan. El a pus mâna – pe bună dreptate – pe o bursă românească pt. Inst. român de la Roma (fosta Accad. di Rom. a lui Pârvan). La toamnă va pleca – pt. 2 ani – acolo, împreună cu soția sa, o franțuzoaică ce face un doctorat în iranologie. În noiembrie amândoi ar vrea să-și susțină tezele de doctorat. Dan și Lidia sunt cu siguranță cei mai buni din puținii studenți, la pregătirea cărora am jucat în viață un rol cât de cât. Și pe el ți-l recomand călduros. Însă în ce-l privește, mi-e teamă să nu-l pierdem pt. România: soția e franțuzoaică (a învățat-o, e drept, rom. și se descurcă f. frumos) și mă aștept ca *Maison des Sciences de l'Homme* să-i facă propuneri de angajare la CNRS. Nu spun că nu merită, dar avem nevoie și-n țară de oameni aleși și e mare păcat de toți acei creeri care „zboară”, afară unde-și asigură cuib și viitor. Vezi, Petre Guran, care abia și-a luat doctoratul și a și plecat în USA, ca „prof.”, zice el, la Princeton. Pierdut, dus acolo...

Dumneata cel puțin te-ai păstrat pt. România și ești vrednic de toată lauda^x. E drept, nu știu dacă franțujii ori nemții au încercat să te alipească lor ! Dacă da cumva, atunci ești și mai vrednic de laudă și prețuire.

Mulțumesc, Miky, că mi-ai precizat codul străzii Matale. Aștept acum sfârșitul lunii – însă nu sfârșitul lumii ! – ca să-mi aducă nepoata Dlui Cernovodeanu RESEE unde am (cu Dl Bojović) un articol, precum și scris. domnului Cernovodeanu către mine.

Înainte de a ne despărți, aș dori să-mi spui ce nume poartă catedra ce o vei cinsti o viață întreagă. Și-ți doresc un învățământ rodnic, care să te încălzească la suflet spre bucuria părinților Dumitale, dar și a <<spudeilor>> care an de an ți se vor încredința. Am toată încrederea în puterea Matale de lucru. Dovezi ai dat destule ca să nu ne facem grijă. Măine poimăine, de pe noursul unde voi sta uitându-mă la pământeni, o să te zăresc academician ! Este o urare ce ți-o fac din toată inima. Dar atunci nu am să-ți mai trimit scrisori, scriind pe plic Dlui Acad. etc. etc....! S-o facă alții !

Cu toată prietenia.

P.N.

Cele cuvenite, bineînțeles, Părinților Matale.

(Uitasem să-ți spun că nu de mult scriindu-ți, am pus pe plic Dlui Prof.Dr... Habar nu aveam de noua-ți „dregătorie,, dar îmi era lene să scriu Dlui Conf.univ.dr.... Ce bine aici, unde nu se scrie niciun titlu, sau cel mult „M.le Prof.” și numai către somităși).

[Scriș de autorul scrisorii vertical, pe marginea paginii a patra:] P.S. Și încă o urare: ca Dl Prof. Miky Rădulescu să-și găsească nevastă vrednică, frumușică, bună, deșteaptă și înțelegătoare. Sfântă să fie dânsa pe lângă acel drăcușor !”

1. **22 octombrie 2004, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de decesul lui Vlad Stolojan-Filipescu (1915 – 2004), nepot de fiică al omului politic Nicolae Filipescu și soțul Sandei Stolojan, traducătoare și poetă, nepoată de fiu a scriitorului Duiliu Zamfirescu.

„Mal., 22.X.04

Trimis abia azi 4 nov.!

Dragă Miky,

Nu ne-am mai dat semn de viață de câțeva vreme. Pun mâna pe toc ca să te înștiințez că Dl Vlad Stolojan s-a dus și el drumul cel fără de întoarcere. Ieri l-au prohodit la Jean-de-Beauvais. Dumnezeu să-l ierte ! Eu am aflat de la fratele meu, care citise o înștiințare în ziare. Nu m-am dus la „pogrebenie”. Răposatul avea 91 de ani. Nu cunosc pricina morții lui. Ți-o împărtășesc însă, pt.că bănuiesc că te interesează (desigur că l-ai cunoscut când trăia la Paris). Și apoi prin femei se trăgea din Filipești.

Dumnezeu să-l ierte !

Ultima dată l-am văzut – să fi fost în mai ? – când prof.Ion Aurel Pop a ținut o conferință la Casa Română. Schimbaram atunci câteva cuvinte. Arăta f.îmbătrânit, dar părea să aibă încă mințile întregi. Nu țin minte despre ce am vorbit. Desigur că despre sănătățile noastre ! Din formalism.

Matale ce mai faci ? Cum te lauzi ? Ce ți-a mai apărut ? Nu am mai citit de mult nimic nou iscălit de Mata dar nu-mi vine a crede că ai închinat condeiul !

Aici la noi supărările merg înainte. Duminică pisoii nostri – singurul rămas din cei 3 pe care i-ai cunoscut – a orbit. A 2-a zi noi l-am dus la doctor. Să vedem dacă va recupera. Noi credem că da, judecând după înfățișarea ochilor lui. Luni o să-l ducem la control. Mereu necazuri. Și cheltuieli. Și de unele și de altele ne-am lipsi bucurosi...

Nu numai din formalism, dar și din simpatie adevărată te rog să-i spui Doamnei Rădulescu sărutări de mâini de la mine iar tatălui Dumitale cele mai bune doriri.

Te-mbrățișez. Și aștept vești noi ce le doresc să fie bune !

P.N.

[Scriș vertical pe marginea paginii a doua a scrisorii:] Incerc să scriu ceva despre Ștefan cel Mare, adică despre „steagul” lui de la Muzeul Militar ce-l socot a fi prapure de biserică dăruit M^{ti} Zografu de la Athos. Am mai spus-o dar aduc argumente noi”.

1. **14 martie 2005, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de cercetările destinatarului privitoare la genealogia poetului Constantin Kavafis. Sunt menționați, de asemenea, bizantinologul bucureștean Emilian Popescu, precum și familiile Flondor și Racoviță (aceeași cu neamul Racovitză-Cehan ?) cu care istoricul parizian era în relații de prietenie.

„Mal., 14.3.05

Dragă Miky,

Primit cu bine acum câteva zile (pe 7) scris. Matala din 28. Mulțum frumos. Să încerc a-ți răspunde.

Până acum – dar nu am mers la Coll. de Fr. decât o dată, având de pus la punct și comunicarea mea (pt. Iași) despre așa-zisul steag al lui Șt. cel Mare, nu am nimic deosebit despre Kavafi. Într-o istorie a literaturii neogrecești (pe gr.), de Dimaras*. Am găsit o fotografie cam urâtică ! a lui. Ți-o voi trimite și un autograf. Mă gândesc că Matala ai avea nevoie să intri în legătură cu Societatea greacă de heraldică. Nu-i cunosc adresa. Însă DI Năstase are legături cu cei de acolo. A mai tipărit la ei cândva o lucrare despre pajura cu 2 capete. Vezi să-l întrebi pe el unde anume să scrii și către cine. Sau pe Florin Marinescu, de la Atena.

Eu aici voi mai căuta ce pot, dar nu-s deloc sigur că te voi putea lămuri.

De numele Pantzou nu am auzit niciodată. Nu am din păcate „Cartea de aur a telefoanelor” din Atena, nici de nicăieri, că ar trebui verificat dacă numele acela este răspândit, așa cum pari să crezi.

Cu Emilian Popescu ai luat legătura ? Vezi să-l mai apuci cât e viu ! Căci noi, ultimii „mohicani” cum spui, grabnic o să ne împușcăm ! Dar vor crește alții la loc. Suntem toți niște răsaduri ! Eu mă trag din Père Laurent, V. Grecu, N. Bănescu (era să-l uit pe Lisimah Oeconomos !). Emilian, din Elian a „ijderit”. Iar din el alții au odrăslit; spre pildă Păr. Vasile Muntean de la Lugoj, prof. de bizantinologie la Univ. de Vest din Timișoara. Din Stelian Brezeanu, omul lui Eugen Stănescu (Aaron Fischer), nu prea știu cine a pornit: însă are unele lucrări interesante. Vezi, acele încrengături științifice alcătuiesc și ele un tip, o categorie anume de genealogii ! Cu un amănunt deosebit: că un om poate avea mai mulți tați (4 ți-am pomenit mai sus pt. mine !)...

Și eu șovăi pt. Plesia (nu Pleșia, rostit însă cu ș...) între o etimologie grecească la plecare și slavo-românescul pleșuv*. Dan era...cam chel, pe cât îl mai țin minte... dar avea ochi f. vii și pătrunzători de om deștept.

[...] Cine este familia Ioannidis din Londra ? Vezi și Parcul „Ioanid” din Buc. Grecește, numele e f. răspândit; el înseamnă „din neamul lui Ioan”, „fiul lui Ioan”. Ceva ca Ionescu. Dar sună un pic mai „sic”.

Da, am fost și tot sunt în leg. cu Racoviștii-Flondoreni. Dar Dinu a murit (de cancer !) bietul om, acum vreo 3 ani. Fiul lui, Alexandru, are un băiețel de 3 ani, pe Petre (sau Petru ?). Eu din când în când, dar de mai multe ori pe an, schimb vești și scrisori cu sora lui Dinu, adică cu Maria-Georgeta („Lully”) Racovitza (Racoviță). Caut-o – e de vârsta mea sau pe aproape, ceva mai mică totuși ! – și deci nu zăbovi ! Cred că dacă îi spui că vii din partea mea, are să te primească cu plăcere. Nepotul ei de frate, Alexandru („Baby”) e asistent sau conf. la Politehnică. E cineva acolo în Bucovina care scoate un fel de buletin despre Flondoreni și despre GI Racoviță (Ion-Aurel), tatăl lui Lully și al lui Dinu. L-am undeva. O broșură este închinată chiar lui George Flondor, fostul rezident regal al Bucovinei, fratele mamei lor, Florica Flondor, măritată după general. Nu zăbovi, nu zăbovi, îți spun eu.

Pe Șerban Flondor l-am cunoscut o singură dată, la înmormântarea generalului (+ de leucemie...). Parcă el a fost diplomat și trăise în Japonia ? a și scos parcă un dicționar de japoneză. Sau acela nu cumva s-a chemat Radu ?

Amintirile mele sunt f. șterse. Nu el cumva ținea pe Nadeja Știrbei ? Îți spun, totul e cețos în mintea mea îmbăcsită și îmbătrânită... Ei sunt rude și cu familia Iurașcu. L-am cunoscut pe... Iurașcu, fostul ambasador – ministru adică – la Teheran. Avea o fiică, pe Catinca, vară cu Lully. Lully îți poate da știri despre rudele ei Ciuntu, Ghiulamila și altele. Și despre Misir, muzicologu. Armeni româniți.

Adresa acestor Racoviști: str. Grigore Mora 3, 011885 Buc. I (of. p. 63). Lully are telefon: 231 90 02 (dacă nu s-a schimbat de doi ani încoace, de când nu am mai mers la Buc.). Ea stă cu cumnata ei, Anca, dar nu cunosc telefonul acesteia, nici pe al fiului ei, Alexandru, însurat cu Carmen (nu știu numele ei de familie).

Adaog că Lully e prietenă cu Ileana Moțoiu. Era și la Pitar Moș elevă a fel de fel de domnișoare din care cine mai supraviețuiește ?! De pildă vară-mea răp. Liletta Bronițki, născ. Nicolaescu, Adina Koslinski-Bucșan, fiica amiralului. La Racovițești, l-am cunoscut pe compozitorul Jora, văr cu dna Florica Rac. Și Florica era compozitoare, o femeie minunată".

1. 5 aprilie 2005, Malakoff. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de moartea Papei Ioan Paul al II-lea. Sunt amintiți, de asemenea, bizantinologul profesor Emilian Popescu și tânăra cercetătoare Lidia Cotovanu, originară din Basarabia.

„Mal., 5 apr.2005

[adăugat cu roșu:] trimisă abia azi 11.4.05

Dragă Miky,

Dacă nu s-ar fi prăpădit Papa Ioan-Paul, ți-aș fi răspuns mai repede la scris.-ți din 24 martie (stau lipit de televizor). Incerc să o fac acum iar mâine, cu puțin noroc, o să dau drumul la răspunsul meu de azi. Ce să-i fac ? sunt și rămân cât oi mai trăi, un „fanatic,, admirator al Lui. In 1981, la Roma, cu prilejul unui Congres la care am luat parte, am stat câteva clipe de vorbă cu El, iar pe trei prea frumoase și grăitoare fotografii stă întipărită această întâlnire pt.viitorime. Bănuiesc că ți le-am arătat cândva la mine acasă. Nu pot să spun <<Dumnezeu să-l ierte !>> căci – deși om a fost și el – harurile lui întrec negreșit cu prisosință păcatele ce le va fi făcut. Verus athleta Christi a fost el, așa cum unul din înaintașii Lui de altădată, Sixt al IV-lea, spunea despre Ștefan Vodă al nostru. Dar să-ți răspund.

Nu zăbovi cu Luly Racoviță să stai de vorbă. I-am și scris despre Matala. Așa încât e pregătită și așteaptă desigur să o suni sau să-i scrii. Mai bine un telefon. Aveți ce vorbi împreună.

De bursa Humboldt îmi pare rău pt.Matala. De ce te-au respins ? Vârsta ? sau fiind prof.au socotit că ești îndestul de bine pregătit ?

Cu Dimaras am înțeles că ai trad.rom. Inșă ai cumva acolo fotografii ? Dacă nu, îți fac eu fotocopii după cele din ed.grecească.

Mă ungi la suflet cu felul cum parcă primești ideea mea de filiații intelectuale. M-aș mira ca vreun cercetător să nu se fi gândit la așa ceva înaintea mea, dacă nu la noi, măcar în Apus, Apusul tuturor relelelor și bunătăților... Și asta să știi că ține în picioare și cu felul cum călugării, și deci ierarhii, pregătiți de cutare stareț, își iau uneori numele de monah. Nu pot desvolta această idee, ce ți-o trec cu dragă inimă.

Caută-l pe Emilian Popescu. Tocmai trebuie să-i scriu în urma unei scrisori sosite ieri. Și lui te voi recomanda. L-am avut și cunoscut ca student la Inst.balcanic, din 1948/9, când dădeam un curs de greacă bizantină acolo. Dar fiind amândoi de o vârstă – eu ușor mai bătrân ca el ! – ne-am împrietenit și prieteni tot suntem. M-a „moștenit,, la Byz. Zeitschr. unde el face bibliografia rom. de câțiva ani de zile încoace, eu neavând aci mijloacele trebuincioase pt. a ține la zi această rubrică ce o moștenisem din 1965 de la Prof.Bănescu, împiedicat de vârstă. Pe mine mă recomandase acolo lui Beck parcă însuși Păr.V.Laurent. Stănescu a fost supărat (și Berza nițel !) căci el ar fi voit măcar să împartă cu mine (!) acea sarcină. Și Berza, care-și avea socotelile sale cu Stănescu, deși ținea f.mult la mine, a fost destul de nemulțumit de neînduplecarea mea, căci le-am opus lor un NU categoric.

În ce privește Societatea grec.de Heraldică, ți-am spus parcă să te lămurești la DI Dumutru Năstase Atenianul. Dar mi-a mai venit alt gând, căci Mitel e cam puturos la scris (din când în când ne sună și atât). Să ie legătura cu ucenica mea basarabeană Lidia Cotovanu care din martie stă la Atena cu o bursă Onassis de 10 luni. Îți dau adresa ei:

M^{le} LIDIA COTOVANU

Hôtel ACHILLEAS

odos Lekka 21

GR-10562 Athènes.

Roag-o să te pună în leg. cu cei de la acea Societate. Adresa, dacă nu o știi, ți-o va descoperi ușor prin Dl Năsturel sau prin alții (Florin Marinescu bunăoară). Și, cum o știi, va fi bucuroasă de a intra și ea în leg. cu acea societate. Sau rabdă puțin și vorbesc eu un pic cu ea despre Matală, căci pe 19 ale lunii va veni la Paris, doar pt.o săptămână.

E o fată f.harnică, cu viitor. E destul să citești prima ei lucrare, apărută în cinstea mea ! în acea Inchinare de la Brăila, la care ai colaborat și Dumneata. Va fi pt.Matală o călăuză bună către genealogia lui Kavafi ! Știe bine grecește: a mai învățat 3 ani la Univ.din Ianina, unde a și lucrat ca asistentă.

Da, din câte știi, Balladur e de fel din Smirna. Armean de-acolo. Dar ce legătură între el și Kavafi ? Nu te înțeleg...

Desigur că bine ar fi să te duci cândva la Alexandria. De ce nu ai încerca să iei legătura cu Patriarhul ort.de Alexandria ? Scriindu-i pe franț. ca prof.univ. e cât se poate de firesc să iei legătura cu dânsul. Eu nu-l cunosc. Dar vei afla și numele și adresa la Patriarhia din Buc. De curând a fost ales, înaintașul lui, patr. Petru murind cu câteva luni în urmă într-un accident de helicopter, cum se ducea la Sf.Munte...

Du-te, frate, în Tunisia sau în Maroc. Dar vezi să nu-ți pierzi libertatea din pricina islamistilor înrâiți. Sau o să te cinstim ca mărturisitor dacă nu vei primi să te „turcești” acolo... Egiptul e mai sigur și mai civilizat. Vezi, trei zile de doliu s-a[u] hotărât acolo întru cinstirea răposatului Papă.

Că te simți mândru de a fi un oriental, te înțeleg prea bine. Și eu, cu toată nașterea mea în Franța dintr-o mamă franțuzoică ! cu toată creșterea mea apuseană. Bine mă simt și eu în Balcani, pe lângă România. Iar Asia și ea mă atrage. Cine știe, ce moștenire pecenegu-cumană oi fi având (!!!). Ca Dl Berindei...

Încercându-te cu cele convenite pt.Dna Dl Rădulescu te-mbrățișez.

Al Dumitale

P.N.”

1. **13 martie 2008, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de moartea soției sale Tamara. Este menționată, de asemenea, apariția în anuarul Muzeului Național de Istorie din București, a unui articol despre un boier cărturar necunoscut, Dimitrie Ramadan, și familia sa, rod al colaborării dintre istoricul parizian și destinatar.

„Mal., 13.3.08

Dragă Miky,

Condoleanțele Matală mi-au sosit ieri și îți mulțumesc degrabă. Pierderea Tamarei este o lovitură din cele mai cumplite, mai greu decât oricare alta ce am trăit până acum. Încerc să mă chivernisesc. E f.greu, sunt prea „începător,” și nici nu realizez ce mi s-a întâmplat. Parcă aștept ca o convorbire întreruptă să-și reia firul. Încă nu m-am apucat de noi cercetări dar unele probleme mă frământă și cred, doresc ca în curând să mă aștern la treabă.

Îți mulțumesc cu bucurie pt.veștea că articolul nostru a apărut și aștept, răbdător, să mi se trimeadă de Muzeul Național revista și extrasele mele. Vezi totuși să le mai amintești lor de mine ! „Ochii ce nu se văd se uită”, zice-se. Cu atât mai mult când cei de acolo nici nu știu ce fel de ochi mă împodobesc...

Cu tot dragul și prietenia,

P.Năsturel”

1. **22 aprilie 2008, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba din nou de articolul, în colaborare, publicat în anuarul Muzeului Național din București. Este amintit, de asemenea, un alt proiect de articol, din păcate nerealizat, tot în colaborare, despre Condicta Conțeștilor, a cărei copie xerox o deținea Petre Ș.Năsturel. Istoricul parizian răspunde și unei întrebări a corespondentului său privitoare la o posibilă călătorie în Corsica.

„Mal., 22.4.08

Dragă Miky,

Dar de Paște, se vede, mi-a sosit azi scris. Matale din 18 și cu extrasul Ramadan. Sunt f.bucuros și te felicit pt.munca depusă. Aștept acum ca tovarășii (!) de la Muzeul Național să binevoiască a se desmorți și a-mi trimite revista și partea mea de extrase, așa cum ați vorbit. Numai tembelismul românesc să nu îi facă uituci. Poate nu ar strica să le dai câte un telefon până-ți vor răspunde că pt.a scăpa de stăruințele Dumitale, mi-au și trimis cele așteptate de Micimea Mea.

Iată așadar o primă colaborare a noastră. Alta va fi Condicta Conțeștilor pe care am și scos-o la iveală din noianul bibliotecii mele. Dar asta pe altă dată.

Ceea ce îmi spui despre Neagu Djuvara nu mă miră. E un om minunat. Ce păcat că la ultimele lui călătorii, anul trecut, nu a mai izbutit să vină până la noi. Vorbi doar cu Tamara care ca alte dăți s-ar fi bucurat să-l vadă. Mi-a trimis condoleanțe frumoase. Vrea să mă vadă când va veni din nou, prin mai – iunie. E lucru f.bun acele întâlniri la cursul Matale. Și e și lucru original aș spune. Vezi să stăruiești. Poate croiești drum nou pt.alți profesori.

Corsica ? Nu am mers niciodată acolo. Eu știu că ei sunt f.primitori. Avem chiar niște vecini corsicani care s-au purtat și se poartă [atât] de frumos cu mine de când Tamara a făcut damba și de când a și murit. Mai mult: bătrâna vecină, ceva mai mare ca mine, pot spune că m-a scăpat poate de la moarte când făcui infarct, acum vreo 13 ani, iară pe când Tamara nu-și dădea seama că mi-e rău (credea că e o trăsnaie de-a mea...), ea a stăruit să se cheme un doctor, carele cum m-a căutat, a și chemat o salvare care m-a dus la spital la urgență. Și am stat acolo 32 de zile... Deci eu te-aș sfătui să te duci în Corsica. Limba seamănă f.mult cu italiana și nu sună străină pt.un român.

Trec acum la altceva. Vrei cumva să colaborezi la un Omagiu Victor Spinei ? Dl Ionel Căndea de la Brăila nu numai că m-a poftit, dar mă și roagă să-i găsesc colaboratori și aici dar și în țară. Dacă cumva nu te-a chemat încă, nu șovăi ci dă-i semn de viață. Până în august cel târziu îi trebuiesc acele articole care vor alcătui volumul omagial, Spinei împlinind 65 de ani în octomvrie. Încă nu am hotărât subiectul meu dar voi colabora, firește.

Înnoindu-mi urările de Paști pt.Matale și familia, te-mbrățișez și mă bucur de colaborarea noastră, dorind să meargă înainte cu alte cercetări. La mulți ani !

P.N.

Ai primit fotocopia articol.meu Réflexions à bâtons rompus sur les Lieux-Saints et les Pays roumains ? Dacă nu, îți scot o altă fotocopye căci sfințiile lor de la Patriarhie nu au făcut extrase (... decât partea pt.ei înșiși !).

[Scris vertical pe marginea paginii a doua a scrisorii:] Facsimilele art.nostru au ieșit f.bine !

La nota noastră 6 (spre sfârșit) o greș[e]ală πηγύδι în loc de πηγύδι cu ita... Pagubă în ciuperca !"

1. **7 mai 2008, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba din nou de potențiala călătorie în Corsica și de proiectatul articol despre Condicta Conțeștilor.

„Mal., 7 mai 2008

Dragă Miky,

Îți f.mulțumesc pt.scris.din 25 apr.primită ieri. Trebuie că pe căile văzduhului să se fi întâlnit și încrucișat cu una de la mine trimisă parcă luni.

Da, într-adevăr, mi-ai mai mulțumit pt.articolul meu despre Locurile Sfinte ! Numai că vârsta și necazul meu cel mare din vremea din urmă îmi întunecă uneori amintirile sau mi le amestecă.

Văd că despre călătoria-ți poate în Corsica nu ai luat încă nicio hotărâre. Ceea ce spui despre stema acestui mare ostrov și despre știrea pusă în lumină de Rezachevici (părerea lui ce o socot bună am folosit-o și în versiunea rom. a culegerii Aromânii, îngrijită de Neagu Djuvara). Și de la el am primit tot ieri un răvaș plin de viață, de entuziasm, de optimism așa cum este dumnealui de totdeauna.

Ceea ce îmi spui drept răspuns la poftirea mea de a da ceva pt. Prinosul V.Spinei nu m-a bucurat, dar te înțeleg. Mă gândisem însă și la Matala, pt.că ești medievist (deși cercetezi mai mult perioada mai nouă !). Dar tot poți să te gândești. Și de ce nu ar fi această apropiere către stema corsicană și cea a Ț.Rom. sau a despoților epiroți ? Mai gândește-te. Mai ales că te cunoști și cu Dl.Ionel Cândea. Însă firește te temi ca Spinei (și alții) să crează că-l tragi de pulpană !

Condica Contescu (așa cum ți-am spus într-una din scrisorile mele) mi-a ieșit înainte. Rămâne să văd cum să o fotografiez. Încercasem cândva cu *fotocopieuse* dar nu prea merge. Acum văd că toți se folosesc cu aparate de fotografiat sau de portabile... Voi întreba fie pe Dan Mureșan, fie pe Lidia Cotoveanu.

Părerea mea este că ar trebui un studiu dezvoltat. Numai după ce am să-ți fac acele fotografii (fotocopii) vom vedea ce poate face micul nostru colectiv. Numai că văzul meu e f.obosit...

Revin la articolul despre Locurile Sfinte. Ți-a plăcut vorba Sf.Iacov din Castoria la urcarea lui Neagoe Basarab. Acest citat l-am dat și în cartea mea despre Athos dar, spre mirarea mea, nimeni încă nu pare a se fi oprit asupra acestei mărturii cu tâlc. Cu schepsis ! De ce nu te-ai folosi de acest text pt.Spinei ?

Atâta. Cu multă prețuire și doriri numai de bine.

P.N.

[Scriș vertical pe marginea paginii a doua a scrisorii, de către autorul ei:]

Pt.colocviul „S.Zotta” lucrez la niște Aminiri despre George Flondor și soră-sa Florica Racovitza-Flondor. Te duci acolo cumva ? Pregătești vreo comunicare ? Vezi, deși nu-s „modernist”, mai ies eu din „moșia,, mea !”

1. 12 iulie 2008, **Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de ctitorul Bisericii Târgului din Târgoviște care nu ar fi fost, după cum se crede, boierul cărturar Udriște Năsturel ci un nepot de frate al acestuia. Sunt amintite, de asemenea, și o serie de primejdii de moarte din care istoricul parizian a scăpat până la acea dată.

„Mal., 12.7.08

Dragă Miky,

Cucoșelul de la Barcelo și cu povestea lui m-au înveselit ieri și-ți mulțumesc, ca și pt.vestea că Muzeul Național de Ist.din Buc. îmi va deschide revista sa. Nu am, dar poate în curând am să iau legătura cu acest domn Trohani. Mă gândesc să reiau problema ctitorului bisericii Târgului din Târgoviște. A fost pusă pe seama lui Udr.Năst. Am adus cred dovada că nu el a înălțat sfântul locaș, ci un alt Udriște, de neam neștiut dar pe care G.D.Florescu îl socotea că ar putea să fie un Doicescu.

Uite că de curând am descoperit că acest căminar (că așa i se spune în pisană scrisă deasupra

cafásului bisericii), că acest căminar spun se chiamă într-adevăr Udr.N., dar că nu este cărturarul logofăt, ci un nepot de frate, nepotul Doamnei Elina sau nepotul lui Matei Vodă (Basarab) cum scrie pe danii de la el către Mre Amota ! Așadar un fiu al lui Cazan N. Ține pt.Matale descoperirea, te rog, iar dacă cumva m-aș prăpădi înainte de a fi scris articolușul, dă, te rog știrea în vileag.

Cât despre condica Conțeștilor trebu[i]e să rabzi încă, eu neavând deocamdată pe cine ruga cu fotografiatul manuscrisului. Toți prietenii mei și ucenicii de asemenea sunt plecați să se bucure de viață ! Intocmai ca Dumneata. De „bucuria vieții” era să mă lipsesc marți. Inchipuieste-ți că după un drum la Paris unde am văzut la Muzeul Rodin expoziția iubitei lui, Camille Claudel (soră cu poetul), precum și opera maestrului, m-am întors pe la 6 acasă la mine. Când iată în biroul meu, simț că ceva ? / cineva ? mă atinge ușor în spate și aud un zgomot mare, scurt. Intorc capul: se prăbușise un raft întreg cu toate cărțile lui – unele deosebit de grele ! – fusei așadar la un fir de păr de moarte sau de o nenorocire și mai rea. Putea să-mi spargă capul sau să-mi rupă gâtul ! Și să mă descopere fiul meu o zi două, trei chiar, după aceea... Ei bine, m-am bucurat, nesperiindu-mă și pe loc i-am mulțumit lui Dumnezeu că m-a ocrotit. Și nu e prima dată. La 25 august 44 o bombă germană din fericea a căzut lângă casa noastră din str.Parfumului iar noi eram în subsol, părinții mei, fratele meu, o soră de-a tatii și parcă și o franțuzoaică venită să o vadă pe mama. În Grecia, Tamara și eu mersesem cu un prieten german la teatrul din Epidaur și, înapoiindu-ne în miezul nopții către Atena, undeva pe la Corint, cauciucul unei roți din față a mașinii plesnește iară el, cum ? necum ? a izbutit să o oprească chiar la marginea unei prăpăstii ! Nu era nici un gard acolo pe șosea !!! Acum 2-3 ani un tânăr, aici la Malakoff, a cotit la răscruce cu mașina sa – mergea repede ! – când eu tocmai treceam pe verde și a fost cât pe ce să mă calce !!! I-am strigat „Idiot” – sau „imbécile”: dar e totuna !!! – dar am scăpat iar trecătorii au fost și ei uluiți. Și încă de 2-3 ori am fost cruțat de la moarte.

Așadar, vezi, vorba românului, că mi-a murit moartea ! Facă-se însă voia lui Dumnezeu.

Nu știi anume când ai să te întorci la București. Poate mai mergi undeva – prin țară ? la Gura Motrului ? – (Gura Mort, cum spuneau la DMI colegii mei arhitecți).

Ce mai lucrezi ?

Zilele trecute, Lidia Cotovanu căreia i-am împrumutat Stavropoleos de bunicul meu, mi-a spus la telefon că a găsit acolo o știre după un document inedit (neluat în seamă de corpus și nici de inventarul Arhiv.Stat.) prin care Ctin Ramadan face danie acestei mănăstiri. Nu mi-am însemnat pagina, dar acum nu mai are rost. Fata e încântată de articolul nostru.

Ieri am găsit și o scris. din Paris a lui Neagu Djuvara. Ne vom vedea, la 25, miercuri. Este un om pe care îl admir f.mult din toate punctele de vedere.

Radu mi-a spus că Șerbănică Moțoiu i-a telefonat alaltăieri că Miky, damblagiu precum știi, de vreo 3-4 ani de zile, este acum în spital la Buc. Are o problemă cu pielea capului iar doctorii se tem să nu fie cancer... Ferească sfântul. Ți-o spun pt.că sunteți rude, dar poate nu ai aflat încă.

Bietul de el, un om așa de întreg, dintr-o bucată și vădov, precum știi, de câteva săptămâni abia.

Am uitat să-ți spun că fiul meu vrea să-mi așeze rafturi în culoar ca să scap de noianul de cărți adunat în mijlocul camerei mele de lucru. Mai vrea să întărească bibliotecile ce mi le cunoști. Raftul care s-a prăbușit fusese așezat de el acum 10 – 15 ani și nu înțelegem ce s-a întâmplat. S-o[r] fi slăbit șuruburile poate.

Dragă Miky, vacanță plăcută mai departe !

Să sorbi din plin liniștea verii (n-o fi prea cald ?) ca la toamnă să te apuci iar să însuflețești viața trecutului ce-l cercetezi. Noi istoricii facem slujbă după încetarea lucrului de către ciocli și de către popi...

Cu toată prietenia și doriri de bine

P.Năsturel”

1. **2 august 2008, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de călătoria destinatarului în Portugalia și despre personalitatea arheologului Scarlat Lambrino.

Alte subiecte abordate: volumul omagial închinat acad.Cornelia Bodea, sculptorul Ion Vlad de la Paris, I.G.Duca și fiul său, diplomatul Gheorghe I.Duca, succesele Leei, nepoată de fiu a istoricului parizian.

„Mal., 2.VIII.08

Dragă Miky,

Mulțumesc pt.veștile din 26 iulie, găsite alaltăieri când m-am <<învârtejtit>> de la țară unde petrecui 3 plăcute zile în apropiere de Chantilly, la prietenii noștri cei mai buni de-aici, adică la acum văduva doctorului nostru Guy Provit. A fost f.cald, o căldură destul de înăbușitoare. De ieri însă Parisul e posac și posomorât. Azi a și burnițat dimineața.

Mă bucuri cu tot ce-mi spui despre Portugalia. Văd că ți-ai vârat nasul – și nici nu se poate altfel, la Bibl.Naț. de la Lisabona. Pe Scarlat Lambrino nu l-am cunoscut, căci abia în 1943 am sosit în țară prima dată și el nu mai era la Univ.din Buc. ci, cred, la Paris sau la Lisabona. Intr-adevăr soția lui era franțuzoaică, arheoloagă și a făcut cu el săpături la Istria, publicând (pe franț.) o carte despre ceramica arhaică de la Istria. Aveam volumul la Buc. A fost scos de Inst.de Ist. înființat de C.C.Giurescu. Parcă Lambrino era și directorul Școalei Române de la Roma.

Da, e ciudat că după război ei nu s-au așezut în țara soției, ci în Portugalia. De ce, de ne ce ? nu-ți pot da răspuns. Poate pt.că Franța, CNRS-ul adică, îl ajută pe Nic.Herescu, latinistul și, cine știe, dacă cei doi cărturari se „înghițeau”, sau nu. Poate 2 refugiați români de oarecum aceeași meserie era prea mult pt.CNRS, care îl ajuta și pe C.Marinescu deci 3 !

Lămuririle tale despre nu rubedenia ci mai curând încuscrirea dintre neamul Matale și Moțoiți sunt binevenite.

Nu-ți cunosc articolul, din Omagiul Corneliiei Bodea, despre neamul străbunicii Dumitale. Dealtfel nici volumul nu l-am întâlnit nicăieri. Un lucru știu că nu am fost poftit să colaborez... deși Dra Bodea știu că ține – sau ținea la mine. În anii din urmă, când am fost sărbătorit la „N.Iorga” sau am ținut câte o comunicare, țin minte că Dumneaiei a fost de față și, bineînțeles, am schimbat de fiecare dată câte o vorbă.

Pe Ion Vlad nu țin minte să-l fi văzut viu. Tamara îl admira f.mult, ca sculptoriță și ea. Fusei la înmormântarea lui, împreună cu soția mea, Rue Jehan de Bauvois [sic] era tixită de lume. Dricul a luat coșciugul la ieșirea bisericii și a făcut un scurt ocol ca să aducă pe răposatul artist în dreptul statuii lui Eminescu de pe rue des Ecoles, sus lângă scara de pe acolo. Monumentul a fost inaugurat parcă de Dl. – hai ! îmi scapă numele: faimosul țărănist din Ardeal: de: Răscu și cu unul de la primăria Parisului care amândoi au „vorovit către prostime,, din rândurile căreia eram și noi. Nici pe văduva lui Vlad nu am cunoscut-o.

Despre I.G.Duca nu-ți pot spune nimic, nici despre fiul lui, că nu ne-am întâlnit. Nu uita că abia în toamna anului 1974 am părăsit Atena pt.Paris.

Și acum o veste mare: nepoțica mea a intrat deplin la Ecole Centrale de la Paris acum câteva zile. Răspłata ei de către maică-sa și cealaltă bunică: o călătorie la Stockholm și 2 săptămâni de ședere în Suedia. Am vorbit cu ea la telefon alaltăieri seara și am felicitat-o călduros, cum îți poți închipui. Și Radu e f. emoționat.

Dan Mureșan și soția lui s-au înapoiat ieri de la Cluj iar el mi-a adus 2-3 cărți din România. Am primit volumul închinat Prof.Al.Elian, la 10 ani de la moarte și, întrucât nu ni s-au făcut extrase (!), o să-ți scot o biată fotocopie după scurtul meu articol, cel mai slab cred din câte am scris și tipărit din 1995 încoace... Lucrarea mea e răsplătită întrucât Virgil Cândea cunoscuse documentul de la Radu

Șerban pt.o m^{re} din Grecia de miazănoapte iar eu nu am primit fotocopia lucrării acesteia decât prea târziu. O amintesc și atât.

Nu te speria de durerile de cap ce le înduri. Biată mama mea (care a avut toată viața) spunea: <<C'est la maladie des grands esprits>>. În ceea ce te privește, aș spune că avea dreptate".

1. **18 ianuarie 2009, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de un articol al istoricului parizian despre înrudirile duhovnicești ale mitropolitului Anastasie Crimca, precum și de un articol al destinatarului despre diplomatul Edmond Ciuntu.

„Mal., 18.I.09

Dragă Miky,

De când nu te-am mai citit ?? Niciun rând de la Matala în vremea din urmă. De ce oare ? Parcă-mi spuseseși de un an sabatic. Ești cumva plecat undeva la studii mai înalte ?

Sau, mă întreb eu uneori, ești supărat că ultima mea scrisoare era însoțită de una mai veche ce o scosesem din noianul vizuinei mele ?? Oare cuprindea vreo știre care te-a nemulțumit ? Atunci mai bine a; fi deschis plicul înainte de a-l adăuga scrisorii mele.

Așadar, te rog să fii așa de bun și să-mi dai semn de viață (dacă ești în București, firește).

Volumul închinat lui Victor Spinei (cca 900 de p.) e f.frumos, adesea deosebit de interesant iar noi autorii articolelor răbdăm până vom primi extrasele noastre. Câte 50 de bucăți ! Cum ale mele vor sosi, atunci am să-ți trimet unul.

Tot așa, nu știu [cuvinte nedescifrate] despre volumul închinat Dobrogei și nici dacă ne vor face extrase sau nu.

De la Dl Rezachevici tăcere deplină de asemenea, nicio veste cu privire la volumul închinat lui Ctin Bălan. Dumnezeu se luptă să-l aibă !

Încolo, Lidia Cotovanu „lucră,, pe rupe la teza ei de doctorat. Deci condica aceea a boierilor Conțești așteaptă să se elibereze pt.a o fotografie.

Zilele trecute am trimis un mic articol despre înrudirile duhovnicești ale mitropolitului Anastasie Crimca. Cică volumul va să iasă până în 25 februarie. Ai să vezi acolo că se pot face și „genealogii” duhovnicești.

Un prieten din Buc. mi-a trimis niște fotocopii după o lucrare de a Dumitale cu privire la Edmond Ciuntu. L-am cunoscut puțin. Era f.legat de unchiul meu Vasile Nicolaescu (încă din tinerețe parcă) și unchiul (știu asta de la vara mea Lileta (Elena) soția doct.Al.Bronițki) ar fi voit, după armistițiul din 44, să o mărite cu el ca să o scoată din țară fiind diplomat. Dar vara mea care atunci era fată la 20 de ani, nu a voit iar unchiul nu a stăruit. Curând după aceea l-a cunoscut pe tânărul medicinist Bronițki (Crângu i se mai spunea) și s-au îndrăgostit luea unul de altul.

Bănuiesc că ai o sumedenie de lucruri ce eu nici nu le bănuiesc. E drept, nu avem chiar aceleași preocupări. Ești mai „modernist,, decât mine care în v.al XXI-lea mai trăiesc în multe privințe ca oamenii de mijloc !

Mă opresc, așteptând vești ce le doresc a fi bune. Încă o dată La Mulți Ani !

Cu toată prietenia,

P.Năsturel”

1. **22 ianuarie 2009, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de etimologia numelor „Cuza” și „Cantacuzino,,.

„Mal., 22.I.09

[Scris cu pastă roșie:] Citește mai întâi p.2 la semnul roșu *

Dragă Miky,

Abia îți trimisesem o scrisoare arătându-ți îngrijorarea mea că nu mai aveam vești de la str. Levănțicăi și uite că azi la prânz mi-a sosit epistola Matale din 31 dec. !!!

Îți mulțumesc pt.urările ce mi le faci și îți înnoiesc pe ale mele.

Privitor la numele Cantacuzino și la numele acestui neam pe vremea Bizanțului uitasem cu desăvârșire că ți-am trimis o fișă cu un Couzas, patriarh (?) dacă te citesc bine. Fii așa de bun și copiază-mi fișa mea, te rog, ca să văd ce anume aș putea să-ți mai spun.

Numele însă pare a fi compus din *κατα* (sau *κατα*) și *κουζινο*, acest *-ινο* fiind poate un sufix. Sunt cunoscute la Bizanț [cuv.nedescifrat] nume cu prefixul *κατα* (nu *κατα*) și, pt.mine, de o viață (cel puțin), mă întreb de unde vine. Nicol nu a lămurit problema și tare mi-e teamă că cu greu cineva va izbuti să o facă.

Deci copiază-mi fișa ce ți-am trimes-o și oi mai vedea ce legătură ar fi eventual între Kouçac și *Κατα* (*Κατα*)*κουζιν*. Aș crede că niciuna, dar nici asta nu pot afirma. Logic ar fi să se caute în (neexistentul) lexic al numelor geografice din împărăția bizantină ! Și încă...

Primește așadar aceste rânduri ca un răspuns la întrebarea ce mi-o pui și ca o întregire a scrisorii mele plecată la drum către Dumneata.

Incolo, nimic prea deosebit decât că e furat afară. Și că mi-e [cuv.nedescifrat] urât și [cuv.nedescifrat] pe dinăuntru.

Cu toată prietenia

P.Năsturel

P.S. Și dacă Cuza ar avea o legătură cu...Siracuza ??? E prea frumos ca să fie adevărat.

P.S.din 23: Bine că nu am trimes încă rândurile de sus !

La „micul prânz” iată că mi-am amintit că nu ți-am răspuns la întrebarea dacă pot plăti cotizația Dumitale la Asociație aici. **SIGUR CĂ DA** ! cu bucuria că-ți fac un bine.

Dă-mi deci toate indicațiile ca să le trimit lor un CEC.

Nu-mi trimite mie nimic prin bancă ori prin poștă: suma mi s-ar micșora.

Cel mai bine, când se va ivi un prilej, o să-mi trimiți suma tot în [simbolul pentru euro].

Să fii bucurios ! / și sănătos... / până la os

(3 stihuri)

Sau dacă oi merge eu în țară, atunci să mi-i dai acolo înapoi.

Cel mai bine însă va fi printr-o ocazie”.

1. 6 februarie 2009, **Malakoff**. Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba tot de genealogia patronimicelor „Cuza” și „Cantacuzino”.

„Mal., 6.II.09

Dragă Miky,

Primii cu bine – și cu bucurie – scrisoarea Dumitale. Dar te-ai luat parcă după mine în a scrie din ce în ce mai neciteț !!! Eu am scuza că-s bătrân și din ce în ce, dar Mata, tânăr cum ești , ar trebui să te străduiești a plămădi slove mai mărișoare.

La sfârșitul vieții lor și Turdeanu și Beldiceanu aveau un scris din ce în ce mai mărunțel și deci mai greu de citit. Îmi dau seama că și eu de la o vreme nu mai pot să scriu decât mărunțel și asta mă necăjește. Așadar, privitor la acel patriarh Kouzas de care mă întrebi, nu mă descurc nici eu cu copia ce mi-ai făcut-o !!!

Fă-mi, te rog, o fotocopie după fișa ce o ai de la mine ca să ți-o deslușesc !!! Nostim, nu-i așa? și jalnic totodată...

Tot cu privire la numele Kouzas, Cuza... mi-am amintit de un istoric bulgar din zilele noastre (mai tânăr cred ca mine), Alexander KOUZEV. Poate ai auzit de el. Mai este și bizantinolog sau înrudit cu bizantinologia prin cercetările sale.

[Scris vertical pe marginea primei pagini a scrisorii:] *Dacă ai văzut volumul (f:frumos dealtfel) Dobrogea 1878 – 2008 apărut la Constanța chiar acum (coordonat de Prof.V.Ciorbea), află că articolul meu (p.104 – 108) a fost stricat de tehnoredacție care nu a respectat citatele grecești, ci a băgat mângălelele latinești fără noimă. Va trebui să-mi dau lucrarea la retipărire. Mă gândesc la Pontica, ce apare tot la Constanța. Altfel volumul e binevenit !*

E vădit lucru – așa cred cel puțin ! – că Kuzev și Kouzas ori Cuza al nostru au o obârșie asemănătoare, dacă nu chiar sunt rude bune dar îndepărtate.

Ar trebui să-scrii la Sofia (nu-i cunosc adresa lui Kuzev) și să-l întrebi pe purtătorul acestui nume. Poate vei da de știri mai lămuritoare încă decât ceea ce cunoști.

Iarna e grea în Franța dar parcă începe a se îmbălânzi puțin.

Te las ca să-mi văd de partea a 2-a a micului dejun (micul prânz), adică trebuie să-mi fac cafea.

Cu toată prietenia și nădejdea că [cuv.nedescifrat] (și despre Kuzov) vei lămuri mai bine problema numelui lui Vodă Alex.Cuza al nostru.

P.Năsturel”

1. **4 martie 2009, Malakoff.** Scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care este vorba de numele unui patriarh ecumenic din veacul XV și de etimologia numelui „Cantacuzino”.

„Mal., 4.3.09

Dragă Miky,

Ai să fii dezamăgit, cum sunt și eu. Primind fotocopiile după o lucrare grecească ce privește pe Patriarhul C-pol. Dionisie I-ul, citesc acolo că patriarhul Ioasaf I-ul (1464 - 1466) se chema Kokkas. Deci nici pomeneală de Kouzas, cum citisem altundeva...

[adăugat pe margine:] ὁ Κόκκας pe grecește

Îată trimiterea:

Tasos Ath.GRITSOPOULOS, Patriarhul ecumenic, fost mitropolit de Filipopole [= Plovdiv], Dionisie I-ul cel din Dimitsana cel orânduit printre sfinți (pe grecește).

[adăugat pe margine:] *Dionisie era de fel din Dimitsana (în Peloponez)*

Art.apărut în *Archeion tou thrakikou laographikou kai glossikou thesaurou*, seria a 2-a, tomul 20 (= k) [nu am anul apariției !], p.3-37.

Numele Kokkas apare la p.8 (Gritsopoulos dă numele înaintașilor și urmașilor lui Dionisie în scaunul patriarhicesc, sfârșitul v.XV – început v.XVI).

O să mai caut de unde știm [cuv.nedescifrat:] Kouzas...

Răbdare.

Sunt suprasolicitat de ucenicii mei și nițel obosit. Ochii mei mă [cuv.nedescifrat]. Azi m-am și trezit cu dureri de șale. Deseară îl văd din nou pe dentist iar mâine o să mă [cuv.nedescifrat] cardiologul,

căci acum 3 săptămâni am avut de 3 ori o durere în piept, dar nu am putut fi [cuv.nedescifrat] mai repede. Întai se moare și apoi te caută medicul ca să iscălească adeverința că ai murit !!!

O să fiu mai vorbăreț data viitoare.

Cu multă prietenie și doriri de bine în tot ce faci.

P.N.

(Nicio legătură între crezul meu politic și cerneala acestei scrisori)

Tot îmi aștept extrasele din volumul închinat lui Victor Spinei.

Cum le voi primi, atunci o să-ți trimit unul și Dumitale.

P.S.din 23 martie 09

Intrucât nu am dat încă drumul celeilaltei scrisori, adaog următoarele:

- 1) M-ai înveselit cu cuzina „bucătărie” alipită numelui de Cantacuzino ! Dar nu e cuvânt grec, ci apusean. Și apoi greutate face că rostirea numelui pe grecește nu este KANTACUZINOS, ci KADA – sau KANDA-CUZINOS. Vezi la noi, tot din greacă, rostim Costandin [cuv.nedescifrat] Co(n)stantin ! Însă ce o fi însemnând acest Kavra – nu știu. Dacă era numai Kavra, atunci era un prefix [cuv.nedescifrat] ce se mai întâlnește în onomastica grecească. Vezi de pildă Katakalon și nu Kantakalon.

• 2) De ieri mă mănâncă toată pielea. Roșiatică. Ce o mai fi și asta ? M-am trezit de 5 ori azi noapte. După-masă abia pot să-l văd pe doftor...Plictis mare, dragă. Dr.Bronițchi: tot la Elias. Inconștient (în comă adică). Mare tragedie pt.ai lui, pt.mine și Radu și toți prietenii lui din țară. Păcat că nu l-ai cunoscut, cum te-am mai îmbiat... O arhivă pt.le tout Bucarest din 1940 încoace...

Te las, să încerc a mă bărbieri. Parcă și obrazul mi s-a umplut.

Spală-te bine pe mâini că nu știu ce am.

Cu prietenie

P.N.”

1. **31 octombrie 2009, Malakoff.** Probabil ultima scrisoare a lui Petre Ș.Năsturel către Mihai Sorin Rădulescu în care își exprimă dorința de a relua schimburile epistolare. Istoricul parizian are probleme majore de sănătate care îl vor împiedica totuși să mai scrie.

„Mal., 31.X.09

Dragă Miky,

Peste o săptămână era să fie ziua Matala de nume. Vin așa dar cu cele mai bune urări. La mulți ani ! spor în toate mai departe și numai sănătate și voie bună, ocolind gripa porcină. La mulți ani !

Tăcerea Dumitale de mai multă vreme mă lasă nedumerit. Oare m-ai înmormântat [cuv.nedescifrat], aflând din alte scrisori de-ale mele că au destule supărări cu sănătatea ? Nu-mi vine să cred.

Eu, făcându-ți numărul de telefon, te-am chemat. Mi-a răspuns parcă o doamnă – Mama Matala ? – și mi-a spus, din câte au prins urechile mele că ești plecat. Iar atunci nu am mai încercat și, precum vezi, recurg la povești. Aud greu, văd din ce în ce prin ceață și la sfârșit de ianuarie sau în februarie voi fi operat de cataractă la singurul ochi ce mi-a mai rămas de vreo 25 de ani încoace.

De lucrat îmi este f.anevoios.

Aș voi vești de la Mata.

Cele cuvenite Părinților Matala dacă mă mai țin minte: te rog.

La Mulți Ani cu sănătate !

Cu neschimbată prietenie,

P.Năsturel

[Scriș pe verticală pe margine:] Scriu din ce în ce mai mărunțel și neciteț. Nu pot altfel. Însă de mai multă vreme epistolograful de eram și-a încheiat oarecum isprăvile!”

Cuvinte cheie: Petre Ș.Năsturel, Mihai Sorin Rădulescu, familia Nottara, casa Eliad, familia Năsturel, bizantinologie.

SUMMARY

The letters of Petre Ș.Năsturel (1923 – 2011), Romanian byzantinist settled in Paris since 1974, sent to his younger friend Mihai Sorin Rădulescu, can be seen as a testimony on several topics: the life of a Romanian intellectual in France, the links between the French and the Romanian culture, the study of the Byzantine heritage in the Danubian Principalities, aspects of the French and the Romanian historiography, problems of Greek history and etymology. The correspondence lasted for about twenty years and witnesses about the passion, intellectual curiosity and openmindedness of the French-Romanian scholar. He never abandoned the historical subjects linked to the Greek-Romanian mediaeval links, but living in the West he enriched them with a broader perspective.